

ᠲᠥᠷᠢᠶᠢᠨ ᠠᠭᠤᠳᠢᠲᠤ ᠨᠠᠢ
ᠪᠠᠶᠢᠭᠤᠭᠤᠯᠠᠭᠠ

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГА

ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
ТАЙЛАН | 2023

Төрийн аудитын тухай хуульд заасан нээлттэй, ил тод байх зарчмын дагуу Монгол Улсын Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны үйл ажиллагааны тайланг бэлтгэв.

АЛСЫН ХАРАА

Монгол Улсын хөгжлийн бодлого, зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн эдийн засаг, нийгмийн өндөр үр нөлөөтэй төрийн аудитыг гүйцэтгэж, арга зүй, технологи, үйл ажиллагаагаар бүс нутгийн хэмжээнд тэргүүлэх аудитын дээд байгууллага болно.

ЭРХЭМ ЗОРИЛГО

Төрийн санхүү, төсвийн хяналтыг хараат бусаар хэрэгжүүлж, харилцагч талуудын хамтын ажиллагааг сайжруулах замаар иргэдийн амьдралыг сайжруулна.

ЭРХЭМЛЭХ ҮНДСЭН ЗАРЧМУУД

ХУУЛЬ ДЭЭДЛЭХ

ИЛ ТОД, БОДИТОЙ БАЙХ

МЭРГЭШСЭН БАЙХ

ХАРААТ БУС, БИЕ ДААСАН БАЙХ

ШУДАРГА ЁСЫГ ХАНГАХ

МЭДЭЭЛЛЭЭР БҮРЭН ХАНГАГДАХ

ТӨРИЙН АУДИТЫН ОЛОН УЛСЫН
НИЙТЛЭГ СТАНДАРТАД НИЙЦЭХ

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН 2023 ОНЫ ҮР ДҮН

4,134

ГҮЙЦЭТГЭСЭН АУДИТ

3,888

САНХҮҮГИЙН
ТАЙЛАНГИЙН АУДИТ

246

ГҮЙЦЭТГЭЛ,
НИЙЦЛИЙН АУДИТ

9,949

Зөвлөмж

Аудитын нийт илрүүлэлт

17,663.6

тэрбум төгрөг

Залруулсан алдаа

6,775.7

тэрбум төгрөг

Хүлээн зөвшөөрүүлсэн
үр өгөөж

1,097.9 тэрбум төгрөг

25

Асуудал хууль хяналтын
байгууллагаар
шийдвэрлүүлсэн

Санхүүжилтийн 1 төгрөг тутамд
бий болсон үр өгөөж

38.4 төгрөг

262

Албан тушаалтанд
хариуцлага тооцуулсан

Улс, орон нутгийн төсөвт
төвлөрүүлсэн

51.8 тэрбум төгрөг

471

Нийт албан хаагч

58

Сургалт

ӨМНӨХ ҮГ

Монгол Улсын Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны үйл ажиллагааны тайланг Та бүхэнд өргөн барьж байна

Төрийн аудитын байгууллага хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ Аудитын дээд байгууллагуудын хамтын нийгэмлэгээс гаргасан өөрчлөгдөн буй орчин, шинээр гарч ирж буй эрсдэл болон онцгой нөхцөлд төрийн аудитын байгууллагуудын үзүүлэх хариу үйлдэл, үнэ цэн нэмсэн чанартай бүтээгдэхүүн гаргахад чиглэсэн хариуцлагын тогтолцоонд зохион байгуулалт хийх, харилцагч талуудтай хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхийг зорьж, 2023 онд дэвшүүлсэн “Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөө, ил тод, хариуцлагатай байдлыг сайжруулах жил” зорилтыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээг авч хэрэгжүүллээ.

Төрийн аудитын байгууллага тайлант хугацаанд аудитын гүйцэтгэлд тавих чанарын хяналтыг үр нөлөөтэй хэрэгжүүлэх замаар төрийн аудитыг цаг хугацаанд нь чанартай гүйцэтгэж, аудитын бодлого, стандарт, горим арга зүйг төлөвшүүлэх, нөөцийг үр ашигтай удирдах, харилцагч талуудын харилцааг бүхий л түвшинд сайжруулах чиглэлээр үйл ажиллагаагаа төлөвлөн ажиллав.

Төрийн аудитын байгууллага 2023 онд 3888 санхүүгийн тайланд дүгнэлт гаргаж, сэдэвчилсэн байдлаар гүйцэтгэл, нийцлийн 246 аудитыг гүйцэтгэж, нийт 17.6 их наяд төгрөгийн зөрчлийг илрүүлэн, шалгагдагч этгээдэд 242.2 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн акт, 6.3 их наяд төгрөгийн албан шаардлага, 9949 зөвлөмж хүргүүлж, улс, орон нутгийн төсөвт 51.8 тэрбум төгрөгийн орлогыг төвлөрүүлсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллага алсын хараа, эрхэм зорилго, үнэт зүйлсийнхээ хүрээнд тодорхойлсон баримтлах чиглэл, бодлогыг амжилттай хэрэгжүүлэхэд албан хаагчдын мэдлэг мэргэшил, ур чадварыг чадавхжуулах, тэднийг бүхий л талаар дэмжих зорилт бүхий сургалт, хөгжлийн стратегийг батлан хэрэгжүүллээ.

Төрийн аудитын байгууллагын манлайллыг нэмэгдүүлэх, чанарын удирдлагыг төлөвшүүлэх, харилцагч талуудын харилцааг бүхий л түвшинд сайжруулж, үйл ажиллагаандаа байнгын сайжруулалт хийх тогтолцоог төлөвшүүлэх зорилгоор Үндэсний аудитын газрын үйл ажиллагаанд Чанарын менежментийн тогтолцоо, ISO9001:2015 стандартыг нэвтрүүлэх ажлыг хэрэгжүүлж, баталгаажууллаа.

Үндэсний дата төвөөс хэрэгжүүлж байгаа “Төрийн үүлэн дэд бүтэц”-д нэгдэн, нөөц дэд бүтцийг үүсгэх ажлыг хэрэгжүүлсэн нь программ хангамжийн гэмтэл, саатлын эрсдэлийг бууруулах, туршлага мэдээллээ солилцох боломжоор хангасан үр дүнтэй арга хэмжээ болсон бөгөөд санхүүгийн тайлангийн болон гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын үйл ажиллагаанд ашиглах программуудыг хөгжүүлэх, нэвтрүүлэх, сүлжээний хурдыг нэмэгдүүлэх, албан хаагчдыг компьютер, техник хэрэгслээр хангах ажлуудыг үе шаттайгаар хэрэгжүүллээ.

Азийн Хөгжлийн банкнаас санхүүжүүлсэн Төрийн аудитын байгууллагын чадавхыг бэхжүүлэх төслийг 2019-2023 онд амжилттай хэрэгжүүлж, төслийн хүрээнд Төрийн аудитын байгууллагын ирэх 5 жилийн цахим мастер төлөвлөгөө, сургалтын шаталсан хөтөлбөр болон зарим цахим сургалтын модулиудыг олон улсын байгууллага болон зөвлөхүүдтэй хамтран боловсруулж, хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүллээ.

Монгол Улсын Үндэсний аудитын газар Япон улс, БНХАУ, БНСУ-ын Аудитын дээд байгууллагуудад албан айлчлалыг зохион байгуулж, тус улсын Аудитын дээд байгууллагуудтай хамтран ажиллах харилцан ойлголцлын санамж бичиг байгуулсан нь гадаад харилцаа хамтын ажиллагааг өргөжүүлсэн чухал арга хэмжээ болсон.

Бид хууль тогтоомжоор гүйцэтгэж буй тулгуур аудитыг хамгийн түрүүнд цахим арга технологид суурилсан байдлаар богино хугацаанд бага нөөцөөр гүйцэтгэж, үр дүнг шалгадагч болон холбогдох талуудад шуурхай хүргэж алдааг бодит цаг хугацаанд нь залруулан сайжруулж, бүтээмжтэй ажиллуулахад чиглэсэн болно.

Төрийн аудитын байгууллагын хуулиар хүлээсэн төрийн санхүү, төсвийн хяналтын чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд хөгжлийн шинэчлэл, бодлогын стратегийн баримт бичгүүдийн хэрэгжилт, тайлант онд дэвшүүлсэн зорилт, аудитын үйл ажиллагааны гүйцэтгэл нь зохих үр дүнд хүрсэн бөгөөд түүнд хувь нэмрээ оруулсан төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчид, бидний ажлыг дэмжиж ажилладаг харилцагч талуудад талархал илэрхийлж байна.

АГУУЛГА

ОНЦЛОХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	10
БҮЛЭГ 1. ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГА	12
Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны зорилт	14
Төрийн аудитын байгууллагын зохион байгуулалт, хүний нөөц	16
Төрийн аудитын стандарт, арга зүй, журам	19
БҮЛЭГ 2. 2023 ОНД ГҮЙЦЭТГЭСЭН АУДИТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	22
Төрийн аудитын нэгдсэн удирдлага, зохицуулалт	24
Төрийн аудитын байгууллагаас гүйцэтгэсэн аудитын үр дүн	26
Үндэсний аудитын газраас гүйцэтгэсэн аудит	34
Аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газраас гүйцэтгэсэн аудит	57
Төрийн аудитын чанарын баталгаажуулалт	65
БҮЛЭГ 3. ТӨРИЙН АУДИТЫГ ДЭМЖИХ АЖИЛ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ	66
Хууль эрх зүй	69
Ил тод байдал	70
Сургалт, хөгжлийн арга хэмжээ	72
Судалгаа шинжилгээ, төсөл хөтөлбөр	76
Дотоод аудит, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ	81
Мэдээллийн технологи	82
Харилцаа, хамтын ажиллагаа	84
Төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайлагнал	86
БҮЛЭГ 4. ДҮГНЭЛТ	90
БҮЛЭГ 5. 2024 ОНЫ ЗОРИЛТ	94
ХАВСРАЛТ	96
Хараат бус аудиторын дүгнэлт	98
Үйл явдлын товчоон	100
СИСТЕМЧИЛСЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН	102

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

АДБ	Аудитын Дээд Байгууллага
Аи Ди Аи	ИНТОСАИ-н Хөгжлийн санаачилга
АДБОУБ	Аудитын Дээд Байгууллагын Олон Улсын Байгууллага
АНТАГ	Аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газар
АДБОУС	Аудитын Дээд Байгууллагын Олон Улсын стандарт
АОУС	Аудитын олон улсын стандарт
АМГТГ	Ашигт малтмал, газрын тосны газар
БНСУ	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
БНХАУ	Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс
БОАЖГ	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар
ГХГЗЗГ	Газрын харилцаа, геодези зураг зүйн газар
ЖДҮДС	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сан
ЗДТГ	Засаг даргын Тамгын газар
ЗГХЭГ	Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар
ЗТХЯ	Зам, тээврийн хөгжлийн яам
ИНТОСАИ	Аудитын Дээд Байгууллагуудын Олон Улсын Байгууллага
ИТХ	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
ММНБИ	Монголын мэргэшсэн нягтлан бодогчдын институт
МУЕА	Монгол Улсын Ерөнхий аудитор
МУЕАО	Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын орлогч
НДС	Нийгмийн даатгалын сан
НДЕГ	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар
НҮБ	Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага
ОБЕГ	Онцгой байдлын ерөнхий газар
СЕХ	Сонгуулийн ерөнхий хороо
FAS	Санхүүгийн тайлангийн аудитын удирдлагын систем
ТАБ	Төрийн аудитын байгууллага
ТАГ	Төрийн аудитын газар
ТБХ	Төсвийн байнгын хороо
ТӨҮГ	Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар
ТЕЗ	Төсвийн ерөнхийлөн захирагч
ТОСК	Төрийн орон сууцны корпораци
ТШЗ	Төсвийн шууд захирагч
УУХҮС	Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд
УИХ	Улсын Их Хурал
ҮАГ	Үндэсний аудитын газар
ҮСХ	Үндэсний статистикийн хороо
ХНХЯ	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам
ХХК	Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
ЦЕГ	Цагдаагийн ерөнхий газар
ШДНЦХ	Шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудас
ЦХХХЯ	Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам
ЭМДЕГ	Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар
ЭМЯ	Эрүүл мэндийн яам
ЭМДС	Эрүүл мэндийн даатгалын сан

2023 ОНЫ ОНЦЛОХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Төрийн аудитын байгууллагаас Төрийн аудитын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9-д тус тус заасны дагуу санхүүгийн тайлангийн аудитыг гүйцэтгэлээ.

- Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлд заасны дагуу Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, бүх шатны төсөв захирагч, төрийн болон орон нутгийн өмчит болон тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээд, сан, төсөл, хөтөлбөрийн 3888 санхүүгийн тайланд аудит хийж, дүгнэлтийг холбогдох байгууллагуудад хуулийн цаглаварт хугацаанд хүргүүлж, УИХ-ын хуралдаан болон холбогдох бүх байнгын хороодоор хэлэлцүүлэв.

Улсын хөгжлийн 2022 оны жилийн төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн үр дүн сэдэвт аудитыг гүйцэтгэж, УИХ-аар хэлэлцүүлэв.

- Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.8.1-т "Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт Төрийн аудитын тухай хуульд заасан аудит хийж Улсын Их Хуралд танилцуулах" гэж заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлж, аудитын тайланг УИХ-д хүргүүлэн хэлэлцүүлээ.

Монгол Улсын Засгийн газраас "Цахим Монгол" зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний явц, үр дүнд гүйцэтгэлийн аудитыг хийв.

- Төрийн байгууллагуудын мэдээлэл, харилцаа холбоо, технологийн чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа бодлогын зорилго, үйл ажиллагааны удирдлага, зохион байгуулалт, арга хэмжээний үр дүнг тодорхойлох, цаашид цахим шилжилтийн үеийн суурь нөхцөлийг бэхжүүлэх, илэрсэн сөрөг үр дагаврыг арилгаж, эрсдэлийг бууруулахад чиглүүлэх, арга хэмжээний хэрэгжилтийг сайжруулах чиглэлээр аудитын тайлан болон дүгнэлт, зөвлөмжийг холбогдох байгууллагад хүргүүлээ.

Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг аудитын үе шатанд байнгын хяналт тавих ажиллагааг төлөвшүүлэв.

- Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих бодлого, чиглэлийг тодорхойлж, хяналтын үр дүнг төрийн аудитын байгууллагын хэмжээнд нэгтгэн дэд тайланг бэлтгэж, Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн аудитын тайлангийн нэг дэд бүлэгт түсган тайлагналаа.

Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандартыг хэрэгжүүлэх хэрэгцээ шаардлагын үнэлгээ хийв.

- ИНТОСАИ-н хэрэгжүүлж буй "Ази номхон далайн тогтвортой гүйцэтгэлийн аудитын сайн практик" төслийн хоёрдугаар шатны төлөвлөлтийн ажлын хүрээнд Аи Ди Аи-н орлогч захирал Арчана Ширсат тэргүүтэй баг гүйцэтгэлийн аудитын үр өгөөжийг дээшлүүлэх болон аудитад АДБОУС-ыг хэрэгжүүлэх хэрэгцээ шаардлагын үнэлгээ хийж, тайлагнав.

Төрийн аудитын байгууллагын сургалт, хөгжлийн 2023-2027 оны стратегийг шинэчлэн баталж, хэрэгжүүлж эхэллээ.

- Төрийн аудитын байгууллагын сургалт, хөгжлийн 2023-2027 оны стратеги нь чадамжид суурилсан хүний нөөцийн хөгжлийг хангаж, мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийг төлөвшүүлэн хөгжүүлэхэд чиглэсэн суурь баримт бичиг юм.

Төрийн аудитын байгууллагын аудит хийх чиг үүрэг бүхий албан хаагчдын чадамжийн хүрээг тодорхойлж, түүнд суурилсан аудиторуудыг бэлтгэх, чадавхжуулах тогтолцоог бүрдүүлэв.

- Төрийн аудитын байгууллагын аудит хийх чиг үүрэг бүхий албан хаагчдад шаардагдах мэдлэг, ур чадвар, хандлагыг илрэх шалгуурын хамт нарийвчлан тодорхойлсон чадамжийн хүрээ нь албан хаагч өндөр хариуцлагатай байж, төрийн аудитыг гүйцэтгэх үүргээ үр дүнтэй, чанартай биелүүлэхийн тулд шаардагдах мэдлэг, ур чадвараа тасралтгүй хөгжүүлэх боломжийг байгууллага олгох бөгөөд байгууллагын алсын хараа, эрхэм зорилго, олон талын хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн хүний нөөцийн залгамж халааны төлөвлөлт, зохион байгуулалт хийхэд чухал ач холбогдолтой юм.

Австралийн Үндэсний аудитын газар, Бүгд Найрамдах Индонез Улсын аудитын зөвлөлийн хамтарсан баг Аудитын Олон Улсын Дээд байгууллагуудын гүйцэтгэлийн хэмжүүрийн үзэл баримтлалын дагуу түншийн үнэлгээ хийв.

- Австралийн Үндэсний аудитын газар, Бүгд Найрамдах Индонез Улсын Аудитын Зөвлөлийн хамтарсан үнэлгээний баг АДБОУБ-аас дэвшүүлсэн гүйцэтгэлийн хэмжүүрийн үзэл баримтлалын дагуу Төрийн аудитын байгууллагын гүйцэтгэлд түншийн үнэлгээ хийж, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторт ирүүлсэн дүгнэлт зөвлөмжийн дагуу залруулан сайжруулах, илүү үр өгөөж, бүтээмжтэй ажиллахад үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажиллаж байна.

Чанарын менежментийн тогтолцооны стандарт (ISO9001:2015)-ыг бүрэн нэвтрүүлж, баталгаажуулав.

- Төрийн аудитын байгууллагын манлайллыг нэмэгдүүлэх, менежментийн тогтолцооны чанарын удирдлагыг төлөвшүүлэх, харилцагч талуудын харилцааг бүхий л түвшинд сайжруулж, үйл ажиллагаандаа байнгын сайжруулалт хийх зорилгоор Үндэсний аудитын газрын Чанарын менежментийн тогтолцоо, ISO9001:2015 стандарт нэвтрүүлэлтийг Франц улсын баталгаажуулалтын байгууллага болох "Афнор" групп хүлээн зөвшөөрч, баталгаажуулалтын гэрчилгээг 3 жилийн хугацаагаар олголоо.

14 ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН 2023 ОНЫ ЗОРИЛТ

16 ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ХҮНИЙ НӨӨЦ

19 ТӨРИЙН АУДИТЫН СТАНДАРТ, АРГА ЗҮЙ, ЖУРАМ

СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааг хараат бусаар явуулах эрх зүйн болоод арга зүй, технологийн таатай орчныг бүрдүүлнэ.

ЗОРИЛТ 1:

Төрийн аудитын байгууллагын хараат бус байдал, хууль эрх зүйн орчныг бэхжүүлэх;

ЗОРИЛТ 2:

Төрийн аудитын тогтолцоонд арга зүй, стандартын шинэчлэлийг хийж, олон улсын чиг хандлагад нийцсэн дэвшилтэт технологи бүхий орчин үеийн төрийн аудитын тогтолцоог төлөвшүүлэх;

ЗОРИЛТ 3:

“Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал 2030”-ыг хэрэгжүүлэх төрийн аудитын байгууллагын идэвх оролцоог нэмэгдүүлэх замаар сайн засаглалыг дэмжих;

ЗОРИЛТ 4:

Харилцагч талуудын үр ашигтай хамтын ажиллагааг дэмжиж, аудитын чанар, нийгэмд үзүүлэх үр өгөөжийг дээшлүүлэх;

ЗОРИЛТ 5:

Нийгмийн бүхий л салбарыг хамарсан өргөн хүрээний асуудалд үнэлэлт, дүгнэлт өгөх мэдлэг, чадвар бүхий хүний нөөцийг бүрдүүлэх;

ЗОРИЛТ 6:

Төрийн аудитын байгууллагын дотоод засаглал, дэмжих үйлчилгээ, эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог төлөвшүүлэх.

БҮЛЭГ I

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГА

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН 2023 ОНЫ ЗОРИЛТ

Төрийн аудитын байгууллага хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ баримтлах зарчим, чиглэл, зорилтуудаа тодорхойлоход Аудитын дээд байгууллагуудын хамтын нийгэмлэгээс гаргасан өөрчлөгдөн буй орчин, шинээр гарч ирж буй эрсдэл болон онцгой нөхцөлд төрийн аудитын байгууллагуудын үзүүлэх хариу үйлдэл, үнэ цэн нэмсэн чанартай бүтээгдэхүүн гаргахад чиглэсэн хариуцлагын тогтолцоонд хэрхэн зохион байгуулалт хийх, харилцагч талуудтай хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхийг зорьж, 2023 оныг "Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөө, ил тод, хариуцлагатай байдлыг сайжруулах жил" болгон зорилтоо тодорхойлсон билээ.

Тайлант онд дэвшүүлсэн аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөө, ил тод, хариуцлагатай байдлыг сайжруулах хүрээнд дараах ажлуудыг санаачлан хэрэгжүүлээ. Тухайлбал:

- Аудитын шийдвэртэй холбоотой статистик өгөгдөл цуглуулан дүн шинжилгээ хийж, өмнөх онуудад хийсэн аудитын шийдвэр, түүний хэрэгжилтэд судалгаа гаргаж, нэгтгэв.
- Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, үр нөлөөг тооцох бодлого, арга зүйг боловсронгуй болгох, холбогдох хууль тогтоомж, журам, заавар, аргачлалд өөрчлөлт оруулж, батлуулав.
- Аудитад ашиглаж буй аудитын системд аудитын шийдвэрийн хэрэгжилттэй холбоотой асуудлаар нэмэлт хөгжүүлэлт хийж, хэрэгжилтийг зохион байгуулав.
- Хугацаа хэтэрсэн аудитын шийдвэрийг судалж, хариу арга хэмжээ авч, үр дүнг тайлагнав.
- Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилттэй холбоотой хариуцлагын тогтолцоог боловсронгуй болгох судалгааны ажил хийж, үр дүнг тайлагнав.
- Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөө, хариуцлагатай байдлыг нээлттэй ил тод мэдээлэх горим тогтолцоог боловсронгуй болгож, эрх зүйн хувьд баталгаажуулав.
- Төрийн аудитын байгууллагын хэмжээнд аудитын шийдвэрийг үр нөлөөтэй хариуцлагатай хэрэгжүүлэх, горим тогтолцоог бий болгож төлөвшүүлэв.

Төрийн аудитын байгууллага хуулийн хүрээнд хүлээсэн чиг үүргийн хэрэгжилт, гүйцэтгэлд тавих чанарын хяналтыг үр нөлөөтэй хэрэгжүүлэх замаар төрийн аудитыг цаг хугацаанд нь чанартай гүйцэтгэж, үр нөлөөг үнэлэх, аудитын бодлого, стандарт, горим арга зүйн төлөвшил, нөөцийг үр ашигтай хянан удирдах, албан хаагчийн мэдлэг мэргэшил, үр чадварыг чадавхжуулан харилцагч талуудын харилцааг бүхий л түвшинд сайжруулж хүлээн зөвшөөрөгдөх, байнгын ахиц дэвшилд хүрэхүйц чиглэлээр бодлогын асуудлыг тодорхойлон ажиллав.

Төрийн аудитын байгууллага аудитын хэрэгжилтэд тавих чанарын хяналтыг үр нөлөөтэй хэрэгжүүлэх замаар төрийн аудитын хуулиар хүлээсэн чиг үүргийн хэрэгжилтийг сайжруулж, Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны тогтоол, МҮЕА-ын тушаалыг үндэслэн санхүүгийн, гүйцэтгэлийн болон нийцлийн аудитыг нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтаар хангаж, үр дүнг нэгтгэн тайлагнав.

Төрийн аудитын үр нөлөөтэй тогтолцоог бий болгон хөгжүүлж төлөвшүүлэх, хүлээн зөвшөөрөгдсөн аудитын бодлого зорилтууд, чанар, хянан удирдлага, түүний үр нөлөөт байдлыг сайжруулах үйл ажиллагааны хүрээнд аудитын сэдвийн 2024-2027 оны стратегийг боловсруулан баталж хэрэгжүүлж эхэлснээс гадна аудитын чанарын хяналтын журмыг шинэчлэн мөрдөж ажиллалаа.

Зорилтыг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд аудитын шийдвэр, зөвлөмжийн мөрөөр хяналт тавих үйл ажиллагааг сайжруулах зорилгоор тодорхой саналуудыг бэлтгэн хүргүүлж, хэлэлцүүлэн УИХ-аас 2023 оны 7 дугаар сарын 7-ны өдөр Төрийн аудитын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг баталсан. Тус хуулиар 20 дугаар зүйлийн 20.5 дахь хэсэгт “Шалгагдагч этгээд болон холбогдох бусад албан тушаалтан нь энэ хуулийн 20.2-т заасан зөвлөмжийн мөрөөр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг аудитын тайлан, хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор төрийн аудитын байгууллагад ирүүлнэ.”, 37 дугаар зүйлийн 37.2 хэсэгт “...аудитын тайлан зөвлөмжийн хэрэгжилтийг...” нэмэлт, өөрчлөлтийг тус тус оруулж баталсан.

Мөн тус хуулиар “11 дүгээр зүйлийн 11.3.4-т “ Төрийн аудитын байгууллагын аудитын сэдэвт санал авах хугацаанд иргэд, олон нийтээс ирүүлсэн санал ”, 37 дугаар зүйлийн 37.6 хэсэгт “ ... аудитын сэдвийг батлахад тусгасан эсэх талаарх үндэслэл, тайлбарыг Төрийн аудитын байгууллагын цахим хуудсаар иргэд олон нийтэд ил тод мэдээлнэ.” гэсэн нэмэлт өөрчлөлтүүд орсон.

Төрийн аудитын байгууллагаас гүйцэтгэсэн аудитаар тогтоосон төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилтийг үнэлэх, нэгтгэх, модуль системийг нэвтрүүлж, санхүүгийн аудитын тайлан /fas.audit.mn/ системтэй уялдуулан хөгжүүлэлт хийж, аудитын шийдвэрийн хэрэгжилтийн тайлагналын чанарыг сайжруулах чиглэлд шалгагдагч байгууллагын биелэлтийг тайлагнах, хяналт хэрэгжүүлэх 2 үйл явцын алхамд хуваан системийн шинжилгээ, хөгжүүлэлт, туршилт, системийн ашиглалтын сургалтыг зохион байгуулан нэвтрүүлэлтийг бүрэн гүйцэтгэв.

Төрийн аудитын байгууллагаас гүйцэтгэсэн аудитаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангуулах хууль эрх зүйн орчинд өөрчлөлт орсон, өмнөх аудитын шийдвэрийн хэрэгжилтэд дүн шинжилгээ хийж, үнэлэлт дүгнэлт өгсөн, хэрэгжилтийг цахимаар хүлээн авч боловсруулах ажлын эхлэлийг тавьсан зэргээр жилийн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн.

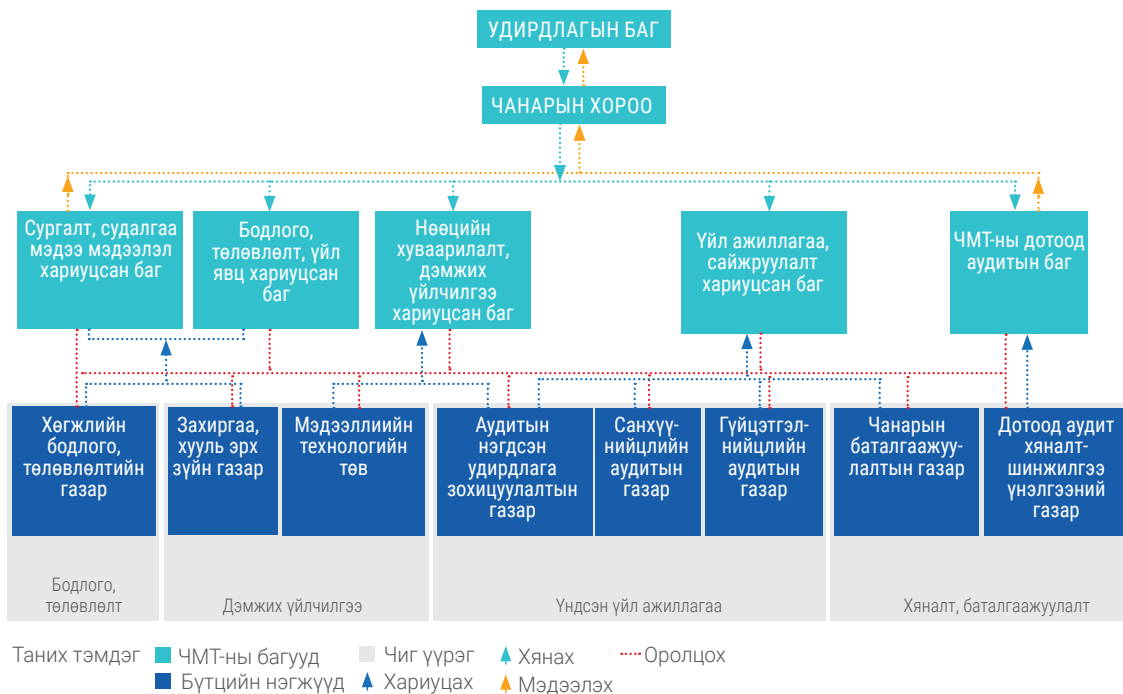
ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ХҮНИЙ НӨӨЦ

Төрийн аудитын тухай хуульд зааснаар Төрийн аудитын байгууллага нэгдмэл, төвлөрсөн удирдлагатай бөгөөд хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.3, 29 дүгээр зүйлийн 29.1.10, 29.3 дахь хэсгийг үндэслэн МҮЕА-ын 2022 оны А/68 дугаар тушаалаар зохион байгуулалтын бүтэц, бүтцийн нэгжүүдийн үндсэн чиг үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэлд өөрчлөлт оруулж баталсны дагуу Ёс зүйн хороо, Стандартын хороо, Үндэсний аудитын газрын 8 нэгж, Нийслэл дэх Төрийн аудитын газар 4 хэлтэс, 21 аймаг дахь Төрийн аудитын газар гэсэн бүтэц зохион байгуулалттайгаар чиг үүргээ хэрэгжүүлэн ажиллалаа.

Төрийн аудитын байгууллагын манлайллыг нэмэгдүүлэх, чанарын удирдлагыг төлөвшүүлэх, харилцагч талуудын харилцааг бүхий л түвшинд сайжруулж, үйл ажиллагаандаа байнгын сайжруулалт хийх тогтолцоог төлөвшүүлэх зорилгоор Үндэсний аудитын газрын үйл ажиллагаанд Чанарын менежментийн тогтолцоо, ISO9001:2015 стандартыг нэвтрүүлж, МҮЕА-ын 2023 оны А/103 дугаар тушаалаар Үндэсний аудитын газрын чанарын менежментийн тогтолцооны бүтцийг батлан мөрдөж эхэллээ.

Үндэсний аудитын газрын үйл ажиллагаанд чанарын менежментийн тогтолцооны ISO 9001:2015 стандартыг нэвтрүүлж, МҮЕА-ын А/02, А/68 дугаар тушаалаар баталсан чиг үүрэгт шинжилгээ хийж, 58 үйл явцыг тодорхойлон баримтжуулсан мэдээлэл, байгууллагын мэдлэгийг тодорхойлох, баталгаажуулах, ажлын байранд 5С загвар аргыг нэвтрүүлэх зэргээр албан хаагчийн бүтээмж, соёлыг дээшлүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүллээ.

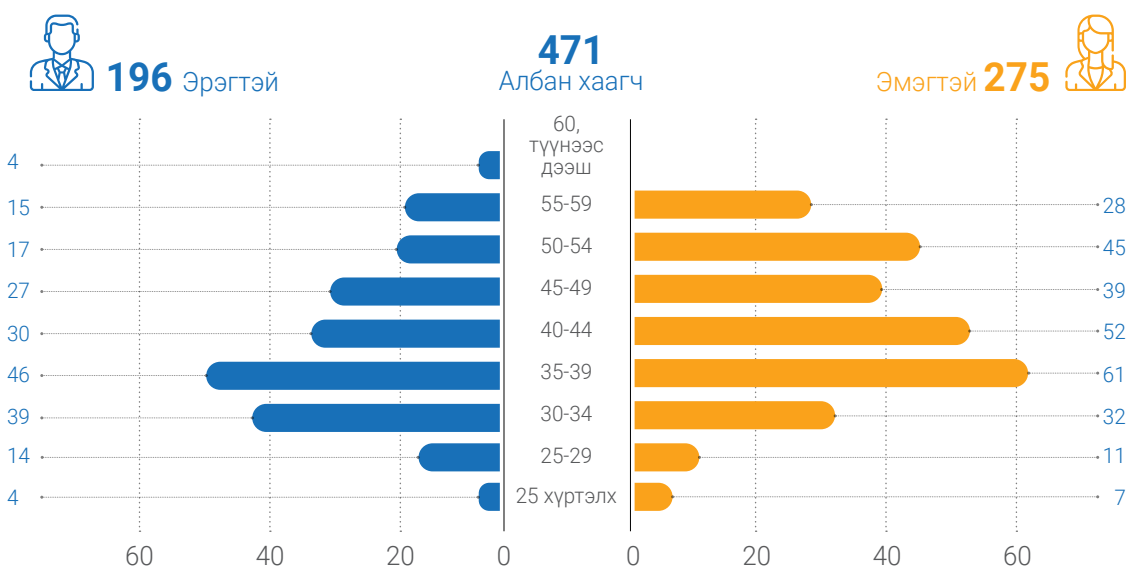
Зураг 1. Үндэсний аудитын газрын чанарын менежментийн тогтолцооны бүтэц

Төрийн аудитын байгууллагад Үндэсний аудитын газрын 166, Нийслэл дэх Төрийн аудитын газар 52, 21 аймаг дахь Төрийн аудитын газар 253 албан хаагч, нийт 471 албан хаагч ажиллаж байна.

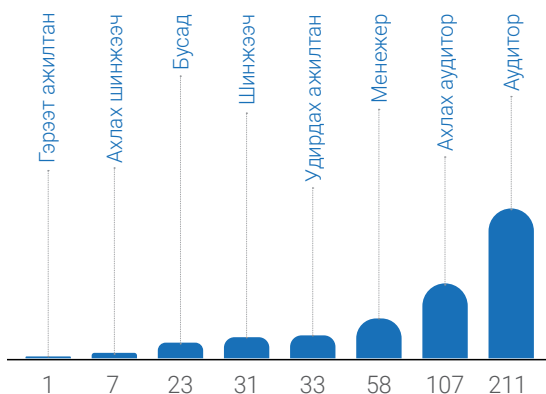
Төрийн аудитын байгууллагын аудит хийх чиг үүрэг бүхий зохион байгуулалтын бүтцийн нэгжид 407, дэмжин туслах болон бусад чиг үүрэг бүхий 64 албан хаагч байна.

Зураг 2. Төрийн аудитын байгууллагын хүний нөөц (хүйс, насны бүлгээр)

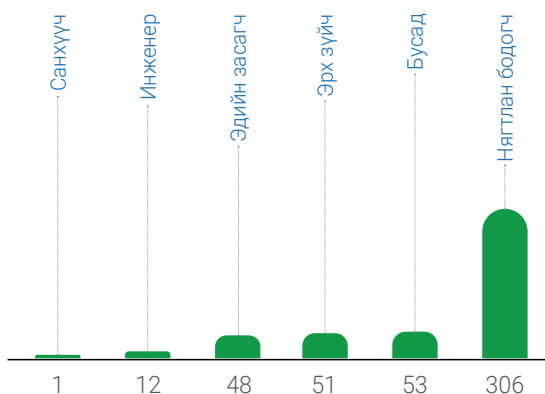

Төрийн аудитын байгууллагад ажиллагсдыг насны бүлгээр харвал нийт 471 албан хаагчаас 7.6 хувь нь 24-29 насны, 37.8 хувь нь 30-39 насны, 31.4 хувь нь 40-49 насны, 22.3 хувь нь 50-59 насны, 0.9 хувь нь 60 ба түүнээс дээш насны албан хаагч ажиллаж байгаа бөгөөд 58.3 хувь нь эмэгтэй, 41.6 хувь нь эрэгтэй албан хаагч байна.

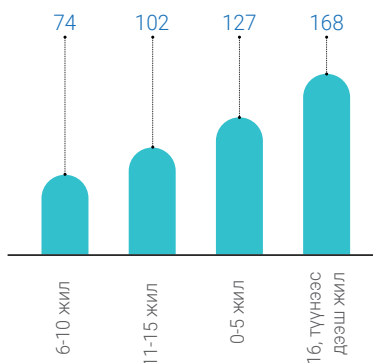
Зураг 3. Хүний нөөц, албан тушаалаар

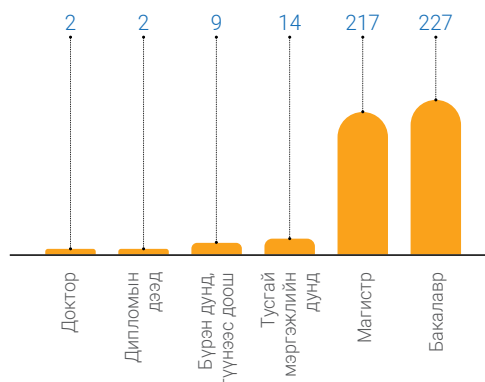
Зураг 4. Хүний нөөц, мэргэжлээр

Зураг 5. Хүний нөөц, ажилласан жилээр

Зураг 6. Хүний нөөц, боловсролын түвшнээр

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны А/125 дугаар тушаалаар МУЕА-ын орлогчийн болон Захиргаа, хууль, эрх зүйн газрын Гадаад харилцааны менежер, Хүний нөөцийн ахлах шинжээч, Төсвийн төлөвлөлт хариуцсан шинжээчийн болон нийт 78 албан тушаалын тодорхойлолтыг шинэчлэн баталж, нийт 173 албан хаагчийн санал ирүүлснээс журмын шаардлага хангасан 151 албан хаагчид Монгол улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны Б/168 дугаар тушаалаар төрийн аудитын байгууллагын албан тушаалын зэрэг дэвийг шинээр болон ахиулан олгосон. Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдын цалинг шинэчлэн тогтоож, Улсын Их Хурлын 2023 оны 07 дугаар сарын 06-ны өдрийн 65 дугаар тогтоолоор баталгаажуулав.

Төрийн аудитын байгууллагын сул орон тоог нөхөх тусгай шалгалт өгөх хүсэлт ирүүлсэн 133 иргэн, албан хаагчийг хамруулан 6 удаагийн шалгалтыг зохион байгуулж, тэнцсэн иргэн, албан хаагчийг өрсөлдсөн албан тушаалд нь нэр дэвшүүлэн томилуулах болон сул орон тоог нөхөх ажлыг зохион байгууллаа.

Төрийн аудитын тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.2-т "Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчийн тангараг¹ өргөх ёслолыг Төрийн албаны тухай хуульд заасан журмын дагуу зохион байгуулна" гэж заасны дагуу сул орон тоог нөхөх тусгай шалгалтад тэнцэж албан тушаалд томилогдсон албан хаагчийн тангараг өргүүлэх ёслолын ажиллагааг 2 удаа зохион байгуулж, Үндэсний аудитын газрын 23, Нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын 5, аймаг дахь Төрийн аудитын газрын 19 нийт 47 албан хаагч тангараг өргөлөө.

Төрийн аудитын байгууллагын дотоод үйл ажиллагааны хүрээнд ахмадын хороо, ахмадуудтай уулзалт хэлэлцүүлэг, ахмадын явган аялал зохион байгуулах, нийт албан хаагчдын дунд гар бөмбөгийн тэмцээн, эрүүл мэндийг дэмжих, урьдчилан сэргийлэх үзлэг шинжилгээнд хамруулах, "Тэрбум мод" үндэсний хөдөлгөөнд нэгдэж, мод тарих зэрэг олон нийтийн арга хэмжээг хэрэгжүүллээ.

¹ "Төрийн аудитын байгууллагын ажилтан би хөндлөнгийн аливаа нөлөөнд үл автан, гэгцхүү хуульд захирагдан үйл ажиллагаагаа явуулж, төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг чанд сахиж, албан үүргээ үнэнч шударгаар биелүүлэхээ тангараглая. Тангаргаа няцвал хуулийн хариуцлага хүлээнэ."

ТӨРИЙН АУДИТЫН СТАНДАРТ, АРГА ЗҮЙ, ЖУРАМ

Судалгаа шинжилгээ хийж, үр дүнд үндэслэн Төрийн аудитын байгууллагын 2024-2027 онд гүйцэтгэх аудитын сэдвийн стратегийг батлав.
(Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны А/101 дүгээр тушаал)

Төрийн аудитын байгууллага хуулийн хүрээнд Улсын Их Хурлын хяналтын чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлж, олон нийтийн эрх ашгийн төлөө Засгийн газрын хүлээх хариуцлага, үйл ажиллагааны үр ашиг, үр нөлөөг дээшлүүлэхэд туслах, төрийн санхүү, төсвийн хяналтыг хэрэгжүүлэх чиг үүргийг гүйцэтгэхдээ төрийн бүх шатны байгууллагын санхүүгийн сахилга батыг сайжруулж, төрийн хэмнэлтийг хянах, төрийн аудитын чиглэлээр гаргасан бодлого, арга зүйг мөрдөж улсын төсөв, эдийн засгийн нөхцөл байдлыг дүгнэхэд анхаарлаа хандуулан гүйцэтгэх аудитын сэдвийг жилийн болон болон дунд хугацаанд төлөвлөн ажиллалаа.

Төрийн аудитын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.5², Гүйцэтгэлийн аудитын заавар, аргачлал, Аудитын сэдэв сонгох ажиллагааны журамд "Монгол Улсын Ерөнхий аудитор 4 жилд нэг удаа аудитын сэдвийн стратегийг боловсруулж, батална." гэж заасныг тус тус үндэслэл болгон аудитын сэдвийн стратегийг боловсруулав.

Тус стратегийн баримт бичигт Төсвийн тухай, Сонгуулийн тухай, Газрын тосны тухай, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай, Өрийн удирдлагын тухай, Шилэн дансны тухай, Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжоор үүрэг хүлээсэн заавал гүйцэтгэх аудитын сэдвүүдийг төлөвлөсөн болно.

Төрийн аудитын байгууллагын аудитын сэдвийн стратегийг хуулиар хүлээсэн чиг үүрэг, стратегийн зорилттойгоо уялдуулахаас гадна улс орны нийгэм, эдийн засгийн төлөв, төрийн бодлогын үндсэн чиглэл, олон улсын аудитын дээд байгууллагын хөгжлийн чиг хандлага, стратеги төлөвлөлт зэрэгтэй нийцүүлэн улс орон, бүс нутгийн хөгжил, эдийн засаг, нийгмийн бүх салбарт тулгарах эрсдэлтэй асуудалд чиглэсэн аудитын сэдвийг сонгох, ард иргэдийн амьдралд эерэг нөлөө үзүүлэхүйц үр өгөөж, үнэ цэн нэмсэн аудитыг гүйцэтгэх бодлого баримтлан холбогдох судалгаа шинжилгээний ажлуудыг хийж, тэдгээрийн мэдээллийг харгалзан боловсрууллаа.

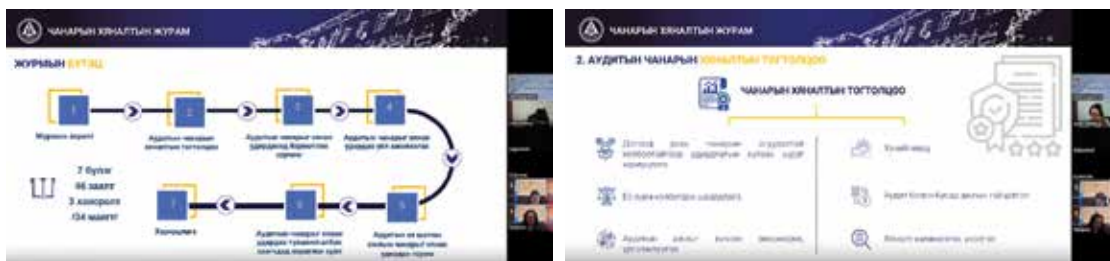
Аудитын сэдвийн стратегийг хэрэгжүүлэх дунд хугацаанд бодлогоор гүйцэтгэх сэдвийг гүйцэтгэх төсөв, санхүү, хугацаа болон хүний нөөцийн чадавх, иргэд, олон нийтийн анхааралд байгаа үнэн зөв хариу хүссэн нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн асуудал, өмнөх жилүүдэд гүйцэтгэсэн илрүүлэлт, холбогдох судалгаа зэргийг харгалзан гүйцэтгэх цаг хугацааг жил бүр, нэг удаа, хоёр удаа гэсэн давтамжаар тооцож, "Төрийн аудитын байгууллагын 2024-2027 онд гүйцэтгэх аудитын сэдвийн стратеги"-ийг боловсруулж, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны А/101 дүгээр тушаалаар батлан хэрэгжүүлж эхэллээ.

² Энэ хуулийн заасан аудитын сэдвийг үндэслэн Монгол Улсын Ерөнхий аудитор аудитын төлөвлөгөөг жилийн болон хэтийн хугацаагаар боловсруулж батална.

Аудитын чанарын хяналтын журмыг батлуулан мөрдөж байна.
(Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны А/21 дүгээр тушаал)

Төрийн аудит MNS 6817:2020 стандарт, АОУС, АДБОУС болон холбогдох дүрэм, журам заавар аргачлалд нийцүүлэн баталсан тус журам Төрийн аудитын тухай хуулиар олгосон бүрэн эрхийн хүрээнд аудитын зорилго, зорилтод нийцсэн, үнэ цэн нэмэгдүүлсэн, тэнцвэртэй, үнэн зөв, сонирхогч талууд болон олон нийтийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн чанартай аудитыг гүйцэтгэж, тайлагнасан гэсэн баталгаа өгөхүйц чанарын хяналтын тогтолцоо, зарчим, бодлого, горимыг тодорхойлж, аудитын чанарыг хянан удирдах түвшний албан хаагчдын хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаатай холбоотой харилцааг зохицуулна.

Аудитын чанарын хяналтын журмын хэрэгжилтийг үнэлэх, өөрчлөх, сайжруулах хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлох судалгааны ажлыг үндэслэн боловсруулж, шинэчлэн баталж хэрэгжүүлснээр чанарыг хянан удирдах түвшний албан хаагчийн үйл ажиллагаа тогтсон бодлого, горимд тулгуурласан чанарын удирдлагын тогтолцоонд суурилан аудитын үе шат бүрд үр нөлөөтэй хяналтыг хэрэгжүүлж, аудитыг гүйцэтгэхэд тулгарах чанарын хяналттай холбоотой эрсдэлийг тухай бүр нь шийдвэрлэн төрийн аудитыг чанарын өндөр түвшинд гүйцэтгэж, чанарын хяналт, үнэлгээний хэмжүүрийг оновчтой тодорхойлж ажиллахад чухал үүрэг гүйцэтгэх баримт бичиг боллоо.

Төрийн аудитын байгууллагаас гүйцэтгэж байгаа аудитын чанарыг хянан удирдах түвшний албан хаагчид (ахлах аудитор, аудитын менежер, тэргүүлэх аудитор, Ерөнхий аудиторын орлогч) аудитын чанарын хянан удирдлагыг хэрэгжүүлж, үйл ажиллагаандаа дагаж мөрдөж байна.

Төрийн аудитын стандартын хороо хуралдаж дараах асуудлуудыг шийдвэрлэсэн байна.

Төрийн аудитын стандартын хорооны 2023 оны хуралдаанаар Санхүүгийн аудитын стандарт 2900 удирдамжийг хэлэлцүүлсэн бөгөөд тус удирдамж нь санхүүгийн аудитад ашиглах 38 бүлэг, 4 хавсралт бүхий 100 хуудастай чухал баримт бичиг юм. Санхүүгийн аудитын стандартын удирдамж 2900 нь санхүүгийн аудитын стандартыг хэрэгжүүлэх, ашиглахад аудитын дээд байгууллага болон аудиторуудад дэмжлэг үзүүлэх зорилготой бөгөөд стандартад агуулагдах тодорхойлолт, зорилго, шаардлагууд, тайлбар болон хавсралт хэрэглээний материалтай холбоотой нэмэлт удирдамжаар хангагдаж байгаа юм.

Түүнчлэн, АДБОУБ-ын мэргэжлийн тунхаглалын үзэл баримтлалын хүрээнд мэдээллийн системийн аудит гүйцэтгэх өргөн цар хүрээ бүхий арга зүйгээр хангагдах бөгөөд мэдээллийн системийн аудитын хүрээнд хийгдэх цуврал удирдамжуудын суурь болох 5100 “Мэдээллийн тогтолцооны аудит”-ын удирдамжийг англи хэлнээс монгол хэл рүү хөрвүүлэх ажлыг гүйцэтгэлээ. Мөн аудитын үйл ажиллагаанд ашиглах арга зүйн зөвлөмж, санамж /брошюр/ боловсруулах болон Шинжлэх Ухааны Академийн Хэл зохиолын хүрээлэнгийн Хэрэглээний хэл шинжлэлийн салбартай хамтран “төрийн аудитын нэр томъёоны тайлбар толь”-ийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн дэргэдэх Хэлний Бодлогын Үндэсний Зөвлөлийн комиссоор хэлэлцүүлэв.

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаатай холбоотой хууль тогтоомж болон эрх зүйн баримт бичгийн хэрэгжилтэд судалгаа хийж, дүрэм, журмуудыг хууль тогтоомжуудтай нийцүүлэх, шинэчлэх хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлон мөрдөж байгаа эрх зүйн актыг сайжруулах болон шинээр дүрэм журам, зааврыг боловсруулах үйл ажиллагааг үе шаттайгаар хэрэгжүүлээ.

Тайлант хугацаанд төрийн аудитын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.3 “...бүрэн эрхийнхээ хүрээнд дүрэм, журам, заавар, аргачлал стандарт батлах” гэсэн заалтыг үндэслэн тайлант онд Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаатай холбоотой 11 дүрэм, журам, зааврыг шинээр болон шинэчлэн боловсруулж батлан мөрдөж байна.

Аудитын чанарын баталгаажуулалтын журам

(МУЕА-ын 2023 оны 02 дугаар сарын 17-ны өдрийн А/16 дугаар тушаал)

Аудитын чанарын хяналтын журам

(МУЕА-ын 2023 оны 02 дугаар сарын 16-ны өдрийн А/21 дүгээр тушаал)

Аудитад цахим мэдээллийн нэгдсэн системийг ашиглах журам

(МУЕА-ын 2023 оны 09 дүгээр сарын 15-ны өдрийн А/88 дугаар тушаал)

Төрийн аудитын байгууллагын гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө боловсруулах, тайлагнах, үнэлэх журам

(МУЕА-ын 2023 оны 01 дүгээр сарын 03-ны өдрийн А/01 дүгээр тушаал)

Албан ажлын онцгой нөхцөлийн нэмэгдэл олгох журам

(МУЕА-ын 2023 оны 02 дугаар сарын 15-ны өдрийн А/17 дугаар тушаал)

Төрийн аудитын байгууллагын мэдээлэл авах журам

(МУЕА-ын 2023 оны 03 дугаар сарын 15-ны өдрийн А/27 дугаар тушаал)

Үндэсний аудитын газрын дэргэдэх Баримт бичгийг нягтлан шалгах комиссын дүрэм

(МУЕА-ын 2023 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрийн А/52 дугаар тушаал)

Аудит хийх чиг үүрэг бүхий албан хаагчдын чадамжийн хүрээ

(МУЕА-ын 2023 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн А/106 дугаар тушаал)

Төрийн аудитын байгууллагын дотоод аудитын журам

(МУЕА-ын 2023 оны 02 дугаар сарын 10-ны өдрийн А/97 дугаар тушаал)

Төрийн аудитын байгууллагын дотоод үйл ажиллагааны эрсдэл үнэлэх заавар

(МУЕА-ын 2023 оны 10 дугаар сарын 02-ны өдрийн А/98 дугаар тушаал)

Чанарын менежментийн тогтолцооны багуудын ажиллах журам

(МУЕА-ын 2023 оны 05 дугаар сарын 10-ны өдрийн А/103 дугаар тушаал)

24 ТӨРИЙН АУДИТЫН НЭГДСЭН УДИРДЛАГА, ЗОХИЦУУЛАЛТ

26 ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГААС ГҮЙЦЭТГЭСЭН АУДИТЫН ҮР ДҮН

34 ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРААС ГҮЙЦЭТГЭСЭН АУДИТ

57 АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ ДЭХ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗРААС ГҮЙЦЭТГЭСЭН АУДИТ

65 ТӨРИЙН АУДИТЫН ЧАНАРЫН БАТАЛГААЖУУЛАЛТ

САНХҮҮГИЙН АУДИТ

Шалгагдагч этгээд санхүүгийн тайлангаа холбогдох хууль тогтоомж, стандарт, захиргааны хэм хэмжээний болон бусад эрх зүйн актын шаардлагад нийцүүлэн үнэн зөв, шударгаар тайлагнасан эсэхэд аудит хийж баталгаажуулна.

ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТ

Шалгагдагч этгээдийн бодлого, үйл ажиллагаа, чиг үүргийн хэрэгжилт, хөтөлбөр, төсөл арга хэмжээний гүйцэтгэл нь арвилан хэмнэлт, үр ашиг, үр нөлөөтэй эсэхэд аудит хийж, тайлан, дүгнэлт, зөвлөмж гаргана.

НИЙЦЛИЙН АУДИТ

Шалгагдагч этгээд үйл ажиллагаандаа төрийн санхүү, төсөв, нийтийн өмчтэй холбоотой хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний болон бусад эрх зүйн актын нийцэлд аудит хийж, тайлан, дүгнэлт, зөвлөмж гаргана.

БҮЛЭГ II

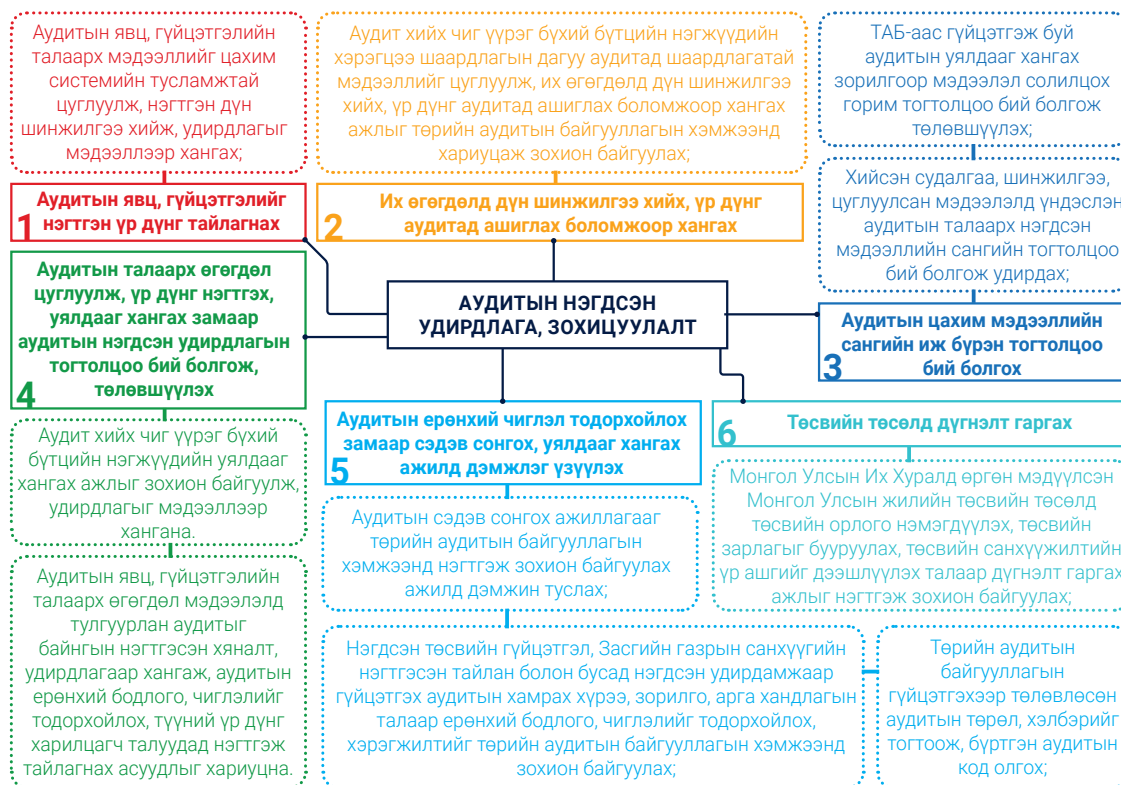
2023 ОНД ГҮЙЦЭТГЭСЭН
АУДИТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

ТӨРИЙН АУДИТЫН НЭГДСЭН УДИРДЛАГА, ЗОХИЦУУЛАЛТ

Монгол Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны “Аудитын сэдэв батлах тухай” 2022 оны 09 дүгээр тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторов 2023 оны А/02 дугаар тушаалыг тус тус үндэслэн аудитын ерөнхий бодлого, чиглэлийг тодорхойлон А/04 дүгээр тушаалаар Төрийн аудитын байгууллагын 2023 онд гүйцэтгэх аудитын төлөвлөгөөг батлан аудит хийх чиг үүрэг бүхий бүтцийн нэгжүүд болон орон нутаг дахь Төрийн аудитын газрын уялдааг зохицуулан тайлант онд нийт 4134 санхүү, гүйцэтгэл болон нийцлийн аудитыг нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтаар ханган ажиллалаа.

Төрийн аудитын байгууллагын гүйцэтгэсэн аудитын талаарх мэдээллийг тухай бүр нэгтгэн, дүн шинжилгээ хийж, удирдлагыг мэдээллээр хангах, нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтыг хийж, гүйцэтгэл, нийцлийн 246 аудитын талаарх мэдээллийг “Аудитын явц, гүйцэтгэлийн систем”-ээс аудитын үе шат, хүндрэл бэрхшээл, явцын талаарх мэдээлэл, хугацаа хоцорсон болон анхаарал хандуулах шаардлагатай аудитын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг хүлээн авч, аудитын явцыг удирдлагуудад тайлагнах, хэрэглэгчийн болон админы дашбоардын шинэчлэлтийг тухай бүр хийж ажиллаж байна.

Дүрслэл. Аудитын нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтын үйл ажиллагаа, чиг үүрэг

Аудитыг иж бүрэн цахим системд шилжүүлж, аудитын нэгдсэн удирдлагыг цахимаар хэрэгжүүлэх зорилгоор санхүүгийн аудитын FAS системд нэмэлт хөгжүүлэлт хийж, гүйцэтгэлийн аудитын системийг нэвтрүүлэхэд процесс үйл ажиллагааг бүх модуль тус бүрээр туршиж үзэх, системд байгаа алдаатай модулиудыг засаж сайжруулах, системийн

бүрэн бүтэн байдал, ашиглаж болохуйц байдал зэрэгт нь хяналт тавьж, систем хариуцаж буй хөгжүүлэгчидтэй хамтран ажилласан. Тухайлбал,

- Аудитын баталгаажсан төлөвлөгөө, хөтөлбөр, тайланг албан ёсоор авч мэдээллийн сан үүсгэн ажилласан. Мэдээллийн сангийн агуулга, бүтцийг тодорхойлж, удирдлагад танилцуулах судалгааны ажил хийсэн.
- Төрийн өмчийн хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаанд хийсэн санхүү болон гүйцэтгэлийн аудитаар илрүүлсэн алдаа, зөрчил, өгсөн зөвлөмжийн мэдээллийг авч, дүн шинжилгээ хийж, дашбоардыг хөгжүүлсэн.

Тайлант хугацаанд төлөвлөсөн аудитын явц, гүйцэтгэлийн талаарх мэдээллийг иж бүрэн авч, дүн шинжилгээ хийх, эдгээр мэдээллийг ашиглан чиглэл зөвлөмж хүргүүлж, нэгдсэн удирдлагыг хэрэгжүүлэх горим тогтолцоог төлөвшүүлж, тодорхой үр дүнд хүрсэн. Энэ ажлын хүрээнд аудитын явц, гүйцэтгэлийн талаарх мэдээллийн бүтэц, агуулгыг тодорхойлж, үзүүлэлтүүдийг ангилан эрэмбэлж, цахим хэлбэрт шилжүүлэх ажлыг үе шаттайгаар гүйцэтгэсэн. Тухайлбал,

- Аудитын явцын мэдээллийг Төрийн аудитын байгууллагын хэмжээнд өөрсдийн боловсруулж, хөгжүүлсэн цахим системээр хүлээн авч, аудитын явц, гүйцэтгэлийг цахим орчинд цаг хугацаа, орон зай үл харгалзан шууд горимоор хянах боломжтой болсон.
- Аудитын нэгдсэн удирдлагыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг цахим хэлбэрт шилжүүлэх хэрэгцээ шаардлагыг өнөөгийн нөхцөлтэй уялдуулан тодорхойлох ажлыг гүйцэтгэж, мэдээлэл цуглуулах үзүүлэлтийг тодорхойлж, мэдээллийг цахим системээр хүлээн авах эхлэлийг тавьсан байна.
- Аудит хийх ерөнхий бодлого, чиглэлийг тодорхойлж, хэрэгжилтийг хангах ажлыг хэрхэн зохион байгуулсан талаарх өгөгдлийг ашиглан POWER BI программаар дашбоард хөгжүүлж, эрсдэлтэй асуудлыг нэгтгэн дараагийн тайлант хугацаанд баримтлах ерөнхий чиглэлийг боловсруулж, аудитад ашиглах, аудитын чанар үр нөлөөг дээшлүүлж, ерөнхий чиглэлийн хэрэгжилтийг нэгтгэн, дүн шинжилгээ хийх ажлыг хэрэгжүүллээ.

Аудитын нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтын газраас 2020-2022 онуудад санхүүгийн тайлангийн болон гүйцэтгэл, нийцлийн аудитаар хийгдсэн зөрчлийн дэлгэрэнгүй нэгтгэлийг хүлээн авч, их өгөгдлийн сан үүсгэсэн.

Төрийн аудитын байгууллагаас 2024 онд гүйцэтгэх аудитын сэдвийг батлуулав

Төрийн аудитын байгууллагаас хууль тогтоомжоор хүлээсэн чиг үүргийн хүрээнд болон бодлогоор 2024 онд гүйцэтгэх аудитын сэдвийг тодорхойлох зорилгоор “Сэдэв сонгох ажиллагааны журам”-д заасан хугацаанд зохион байгуулалтын нэгжүүдээс сэдвийн санал авч, сэдвийг сонгох матриц 1,2-оор үнэлгээ хийж, урьдчилсан судалгаа хийж, ангилан санхүү, хүний нөөцийг тооцоолон төслийг боловсруулж төлөвлөлөө.

Төрийн аудитын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1³, 11.4⁴-т заасны дагуу Төрийн аудитын байгууллагын 2024 онд гүйцэтгэх аудитын сэдвийн төслийг хэлэлцүүлж, УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2023 оны “Төрийн аудитын байгууллагын 2024 онд гүйцэтгэх аудитын сэдэв батлах тухай” 08 дугаар тогтоол, МҮЕА-ын “Аудитын сэдэв батлах тухай” А/100 дугаар тушаалаар батлуулсан.

³ Төрийн аудитын тухай хуулийн 11.1 “Монгол Улсын Ерөнхий аудитор аудитын сэдвийг Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хороонд танилцуулж, шийдвэрлүүлнэ”

⁴ Төрийн аудитын тухай хуулийн 11.4 “Аймаг, Нийслэл дэх Төрийн аудитын газар тухайн орон нутагтаа гүйцэтгэх дөрвөөс илүүгүй аудитын сэдвийг энэ хуулийн 11.3-т заасан хүчин зүйлийг үндэслэн боловсруулж, Монгол Улсын Ерөнхий аудитораар батлуулна.”

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГААС ГҮЙЦЭТГЭСЭН АУДИТЫН ҮР ДҮН

УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны “Аудитын сэдэв батлах тухай” 2022 оны 09 дүгээр тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторов 2023 оны “Аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газрын гүйцэтгэх аудитын сэдэв батлах тухай” А/02 дугаар тушаалыг үндэслэн Төрийн аудитын байгууллагын 2023 онд гүйцэтгэх аудитын төлөвлөгөөний дагуу Төрийн аудитын тухай хуулиар тодорхойлсон санхүүгийн тайлангийн болон гүйцэтгэл, нийцлийн аудитыг гүйцэтгэв.

Зураг 7. Гүйцэтгэсэн аудит, 2023 он

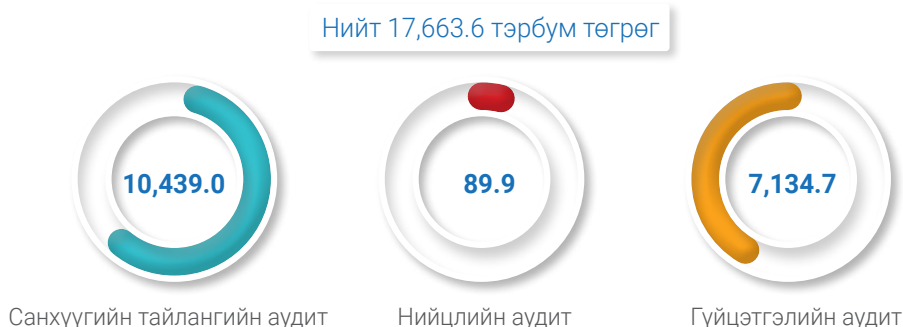

Төрийн аудитын байгууллага 2023 онд 4,134 аудитыг хийж гүйцэтгэжээ. Үүнээс Төрийн аудитын тухай болон Төсвийн тухай хуулийн дагуу төсвийн захирагчид, төсөл, хөтөлбөр, сан, төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээдийн 2022 оны санхүүгийн тайланд 3,888 дүгнэлт гаргасан бол гүйцэтгэл, нийцлийн 246 аудит хийж тайлагнажээ.

Тайлант онд гүйцэтгэсэн аудитын явцад нягтлан бодох бүртгэлтэй холбоотой 6,775.7 тэрбум төгрөгийн алдааг залруулж, 17,663.6 тэрбум төгрөгийн зөрчил илрүүлжээ. Гүйцэтгэл, нийцлийн нийт 246 аудитаас хуульд заасны дагуу хийсэн 107, төрийн аудитын байгууллагын бодлогоор 123, төлөвлөгөөт бус 16 аудитыг хийж УИХ-ын Төсвийн байнгын хороо болон аймаг, нийслэлийн ИТХ, холбогдох эрх бүхий этгээдэд танилцуулжээ.

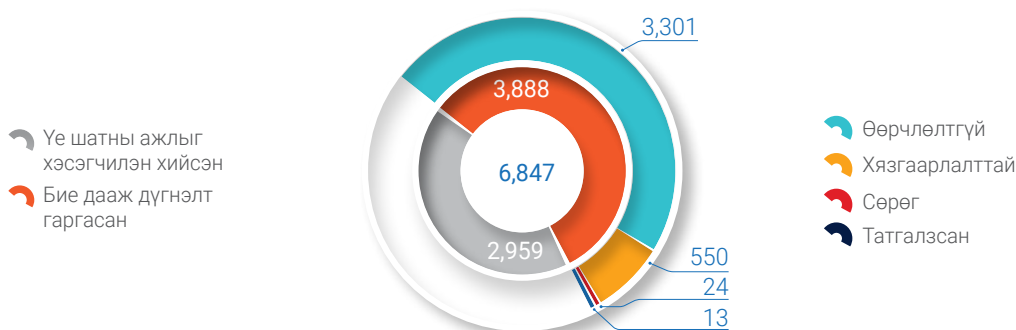
Төрийн аудитын байгууллагын 2023 онд гүйцэтгэсэн аудитаар 17,663.6 тэрбум төгрөгийн зөрчил илрүүлснээс 10,439.0 тэрбум төгрөг нь санхүүгийн тайлангийн аудит, 7,224.6 тэрбум төгрөг нь гүйцэтгэл, нийцлийн аудитаар илэрсэн байна.

Зураг 8. Зөрчлийн дүн, аудитын төрлөөр, тэрбум төгрөг

Төрийн аудитын байгууллага хуулиар тодорхойлсон чиг үүргийнхээ дагуу улс, орон нутгийн төсвийн байгууллага, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээд, төсөл хөтөлбөрийн 6,847 санхүүгийн тайланд аудит хийснээс 3,888 санхүүгийн тайланд бие дааж аудитын дүгнэлт гаргаж, 2,959 байгууллагад үе шатны ажлыг хэсэгчлэн гүйцэтгэжээ.

Зураг 9. Санхүүгийн тайлангийн аудитын дүгнэлт

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар 3,888 байгууллагын санхүүгийн тайланд өгсөн дүгнэлтийн 3,301 буюу 84.9 хувь нь өөрчлөлтгүй, 550 буюу 14.1 хувь нь хязгаарлалттай, 24 сөрөг, 13 тайланд дүгнэлт гаргахаас татгалзсан байна.

Залруулсан алдаа гэж юу вэ?

- Санхүүгийн тайлан дахь ямар нэгэн дүн, тодруулгыг орхигдуулах, буруу тусган илэрхийлсэн алдаатай илэрхийллийг санхүүгийн тайланд зөв дүнгээр илэрхийлж, орхигдуулсан дүн, тодруулгыг буцаан оруулж залруулсан бол залруулсан алдаа гэж үздэг.

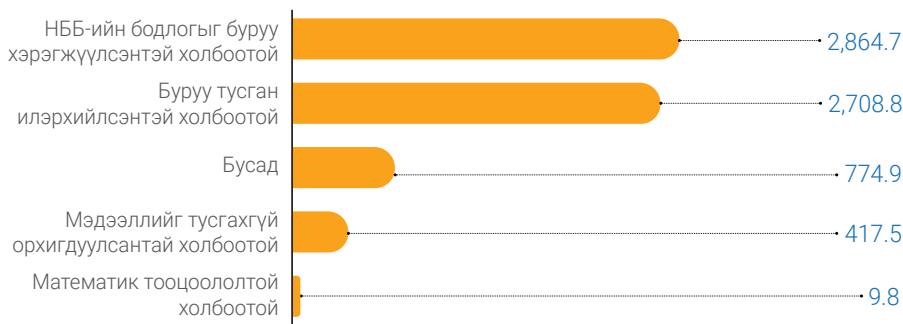
Яагаад залруулга чухал вэ?

- Санхүүгийн тайланд хөрөнгийн ажил гүйлгээ болон үлдэгдлийг тусгахгүй орхигдуулсныг залруулснаар харилцагч талуудыг бодит мэдээллээр хангахад чухал үр нөлөөтэй бөгөөд аудитын үр өгөөж бий болох юм.

Алдаа нь санхүүгийн тайлангийн элементүүдийн хүлээн зөвшөөрөлт, хэрэгжилт, тодруулгатай холбоотой үүсдэг. Үүнийг нягтлан бодох бүртгэл, тайлагналтай холбоотой алдаа гэж үздэг бол НББ-ын тухай хууль тогтоомжийг зөрчсөн үйлдлийг зөрчилд тооцдог.

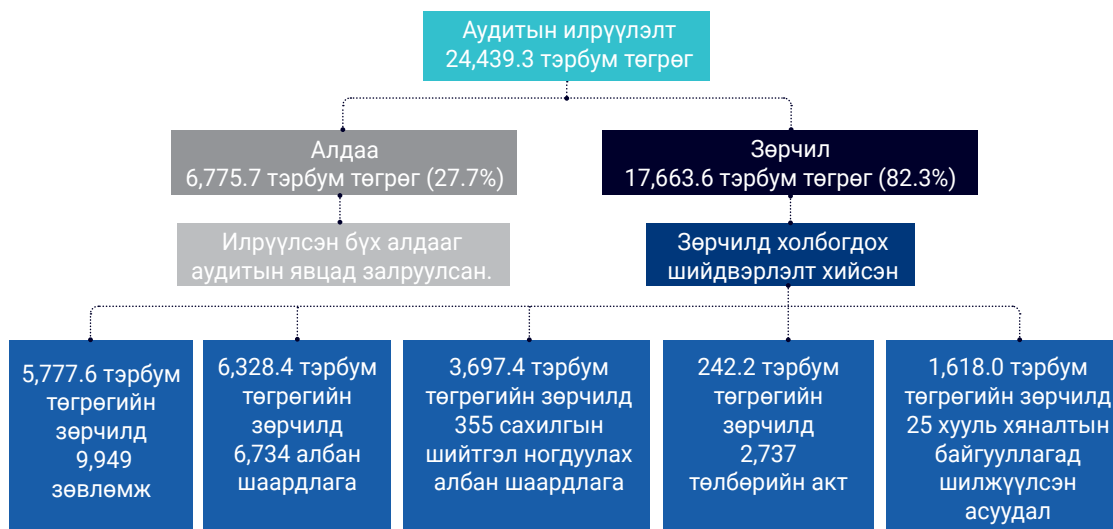
Зураг 10. Залруулсан алдаа, зөрчлийн төрлөөр, тэрбум төгрөг

Нийт 6775.7 тэрбум төгрөг

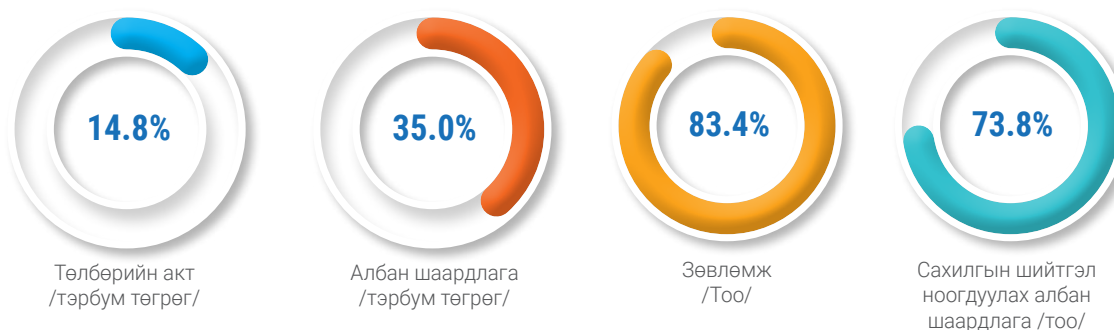
Тайланд онд санхүүгийн тайлангийн аудитаар 6,775.7 тэрбум төгрөгийн алдаа залруулсны 2,864.7 тэрбум төгрөг буюу 42.3 хувь нь НББ-ын бодлогыг буруу хэрэгжүүлсэн, 2,708.8 тэрбум төгрөг буюу 40.0 хувь нь буруу тусган илэрхийлсэн, 417.5 тэрбум төгрөг буюу 6.2 хувь нь мэдээллийг тусгахгүй орхигдуулсан, 9.8 тэрбум төгрөг буюу 0.1 хувь нь математик тооцоолол алдсан, үлдсэн 774.9 тэрбум төгрөг буюу 11.4 хувийн бусад холбогдох алдаа байна.

Зураг 11. Аудитын илрүүлэлт, 2023 он

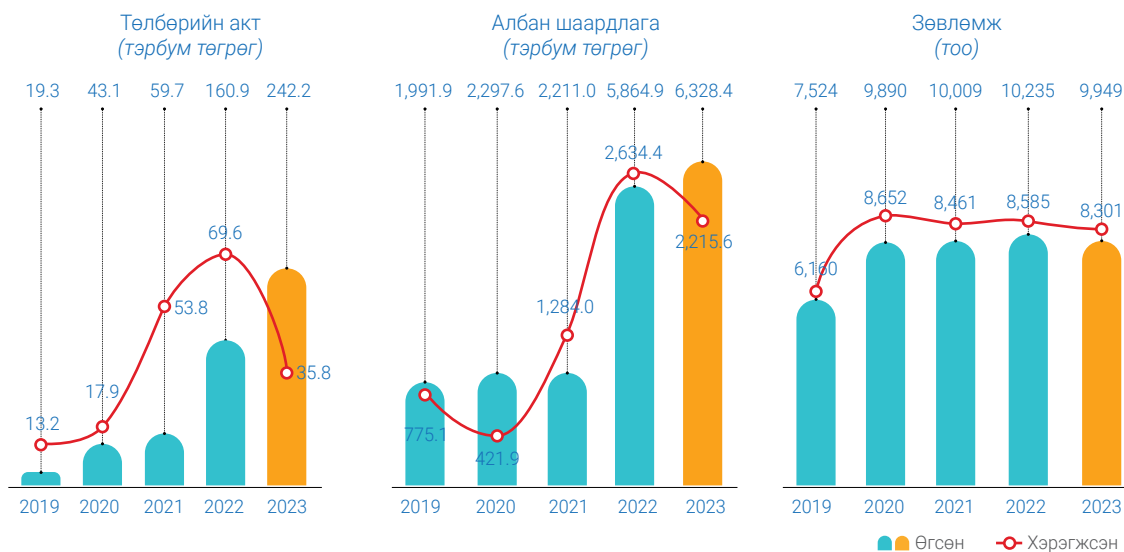
Төрийн аудитын байгууллага улс, орон нутгийн төсвийн төлөвлөлт, түүний орлого, зарлагын гүйцэтгэл, төсвийн байгууллага, төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн хэрэгжүүлж байгаа төсвийн эх үүсвэрийн дэмжлэгтэй төсөл, хөтөлбөрийн явц, үр дүнд хийж байгаа зарим аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэсэн зөвлөмж, аудитын шийдвэрийн хэрэгжилтийг нягтлан тайлагнаж санхүү, чанарын үр нөлөөг олон нийтэд сайтар таниулах, хэрэгжээгүй тохиолдолд хариуцлагын тогтолцоонд чиглэсэн асуудлыг хөндөхөд анхаарч 2023 онд "Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөө, ил тод хариуцлагатай байдлыг сайжруулах" зорилтыг дэвшүүлж, төрийн аудитын байгууллагын шийдвэрийн хэрэгжилт 2019 оноос 4 дахин, өмнөх оноос 23.0 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

Зураг 12. Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилтийн хувь, 2023 он

Аудитаар илрүүлсэн зөрчилд тогтоосон төлбөрийн акт, өгсөн албан шаардлага, зөвлөмжийн биелэлт нь барагдуулах болон хэрэгжүүлэх тогтоосон хугацаанаас хамааран он дамжин үргэлжилдэг. Энэхүү онцлогоос шалтгаалан Төрийн аудитын байгууллагаас хийсэн зөрчлийн шийдвэрлэлтийн хэрэгжилт хангалтгүй дүр зураг харагдаж болох хэдий ч тухайлан авч үзвэл, тайлант онд тогтоосон төлбөрийн актын үлдэгдлийн 78.6 хувь нь хэрэгжилтийг тооцох хугацаа болоогүй, 6.6 хувь нь хугацаандаа хэрэгжээгүй байна. Харин албан шаардлагын хэрэгжээгүй үлдэгдлийн 53.2 хувь нь хэрэгжилтийг тооцох хугацаа болоогүй, 11.8 хувь нь хугацаандаа хэрэгжээгүй байна.

Зураг 13. Тогтоосон төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилт, 2019-2023 он

Зураг 14. Илэрсэн алдаа, зөрчлийн дүнгийн эзлэх хувь, эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангиллаар

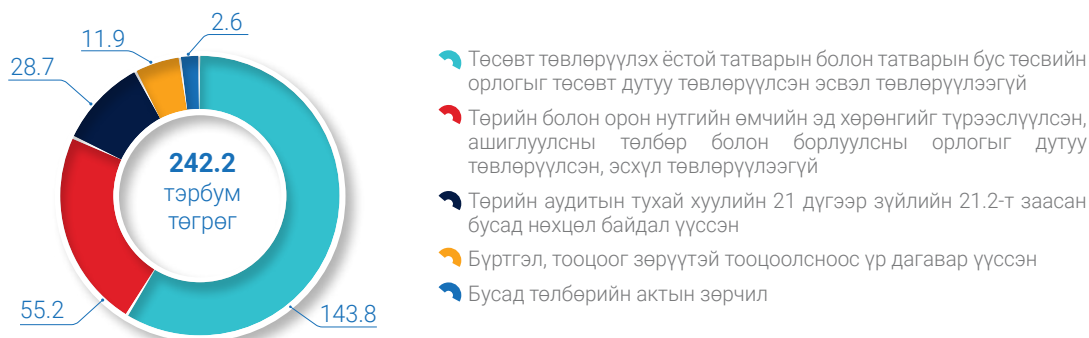

Төрийн аудитын байгууллагаас гүйцэтгэж буй аудитын явцад тогтоосон нийт алдаа, зөрчлийг эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангиллаар авч үзвэл уул уурхай, олборлолт 22.8 хувь, төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал 21.3 хувь, Санхүүгийн болон даатгалын үйл ажиллагаа 19.3 хувь, ус хангамж, сувагжилтын систем, хог хаягдал зайлуулах болон хүрээлэн буй орчныг дахин сэргээх үйл ажиллагаа 11.0 хувь, барилга 6.7 хувь, бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин, мотоциклийн засвар, үйлчилгээ 4.9 хувь, тээвэр, агуулахын үйл ажиллагаа 4.3 хувь, хөдөө аж ахуй, ойн аж ахуй, загас барилт, ан агнуур 4.1 хувь, холбогдох бусад салбараас 5.6 хувь тус тус бүрдэж байна.

Төлбөрийн акт: Төсөв, санхүү, нягтлан бодох бүртгэлийн үйл ажиллагаа болон төсвийн орлого бүрдүүлэх, зарцуулах, нийтийн өмч, хөрөнгө олж бэлтгэх, ашиглах, зарцуулах хадгалах, хамгаалахтай холбоотой хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний болон бусад эрх зүйн акт зөрчсөн шалгагдагч этгээдэд 2023 онд 242.2 тэрбум төгрөгийн 2,737 төлбөрийн акт тогтоосноос 35.8 тэрбум төгрөг, өмнөх оны үлдэгдлээс 19.5 тэрбум төгрөгийг барагдуулжээ. Тайлант хугацааны эцэст 286.0 тэрбум төгрөгийн 825 төлбөрийн актын үлдэгдэлтэй байна.

Төрийн аудитын байгууллагаас 2023 онд гүйцэтгэсэн аудитын явцад тогтоосон төлбөрийн актын дүн 2019 оноос 12.5 дахин, өмнөх оноос 50.5 хувиар өссөн байна. Харин хэрэгжилтийн дүн өмнөх оноос буурсан үзүүлэлттэй байгаа боловч 78.6 хувь нь хэрэгжүүлэх хугацаа болоогүйгээс шалтгаалсан байна. Тухайлбал, Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитаар тогтоосон 64.4 тэрбум төгрөг, Монголросцветмет төрийн өмчит үйлдвэрийн газар нь Ирээдүйн өв санд төвлөрүүлээгүй болон улсын төсөвт төвлөрүүлэх ногдол ашгийг төсөвт төвлөрүүлээгүй 24.9 тэрбум төгрөг, Сургалтын төрийн сан, Боловсролын зээлийн сантай байгуулсан гэрээний дагуу сургалтын зээлийг эргэн төлөөгүй 18.8 тэрбум төгрөг, нийт 108.1 тэрбум төгрөг нь нийт төлбөрийн актын 44.6 хувийг эзэлж байна.

Зураг 15. Төлбөрийн акт /ангилал, тэрбум төгрөг/

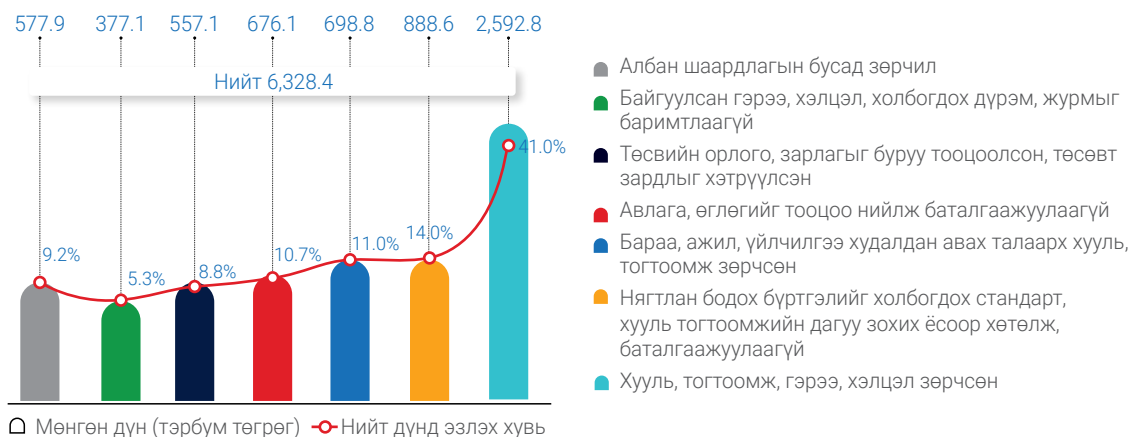

Төрийн аудитын байгууллагаас гүйцэтгэсэн аудитын явцад тогтоосон 242.2 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн актын 143.8 тэрбум төгрөг буюу 59.4 хувь нь төсөвт төвлөрүүлэх ёстой татварын болон татварын бус төсвийн орлогыг төсөвт дутуу төвлөрүүлсэн эсвэл төвлөрүүлээгүй, 55.2 тэрбум төгрөг буюу 22.8 хувь нь төрийн болон орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийг түрээслүүлсэн, ашиглуулсны төлбөр болон борлуулсны орлогыг дутуу төвлөрүүлсэн, эсхүл төвлөрүүлээгүй, 28.7 тэрбум төгрөг буюу 11.8 хувь нь төрийн аудитын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.2-т заасан бусад нөхцөл байдал үүссэн, 11.9 тэрбум төгрөг буюу 4.9 хувь нь бүртгэл, тооцоог зөрүүтэй тооцоолсноос үр дагавар үүссэн, 2.6 тэрбум төгрөг буюу 1.1 хувь нь бусад төлбөрийн актын зөрчил эзэлж байна.

Албан шаардлага: Шалгагдагч этгээд хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний болон бусад эрх зүйн акт зөрчсөн, хуулиар хүлээсэн албан үүргээ биелүүлээгүй тул алдаа, зөрчлийг таслан зогсоох, давтан гаргуулахгүй байх талаар холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд 2023 онд 6,328.4 тэрбум төгрөгийн 6,734 албан шаардлага хүргүүлж 2,215.6 тэрбум төгрөгийн 5,276 албан шаардлага, өмнөх онд хэрэгжээгүй 3,601.9 тэрбум төгрөгийн 1,524 албан шаардлагаас 3,063.6 тэрбум төгрөгийн 1,145 албан шаардлага тус тус хэрэгжсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллагаас гүйцэтгэж буй аудитын явцад алдаа, зөрчлийг таслан зогсоож, зохих арга хэмжээ авах талаар шалгагдагч этгээдэд хариуцуулж даалгасан 4,648.7 тэрбум төгрөгийн 1,833 албан шаардлагыг дараа онд хэрэгжүүлэхээр байна.

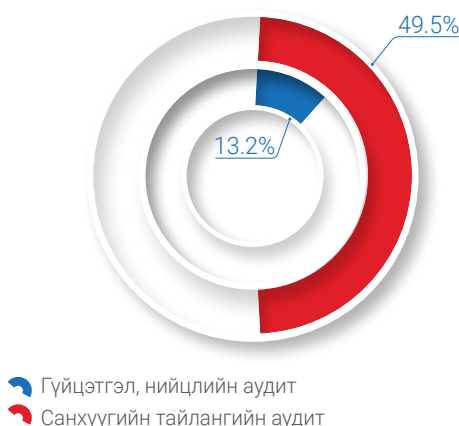
Зураг 16. Албан шаардлага /ангилал, тэрбум төгрөг/

Тайлант хугацаанд 6,328.4 тэрбум төгрөгийн 6,734 албан шаардлага хүргүүлснээс санхүүгийн тайлангийн аудитаар 3,799.0 тэрбум төгрөгийн 6,063 албан шаардлага, гүйцэтгэл, нийцлийн аудитаар 2,529.4 тэрбум төгрөгийн 671 албан шаардлага байна.

Нийт албан шаардлагын 35.0 хувь хэрэгжсэн ба гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын хүрээнд өгсөн албан шаардлагын 13.2 хувь, санхүүгийн тайлангийн аудитын 49.5 хувь нь хэрэгжсэн байна. Нийт хэрэгжээгүй албан шаардлагын 53.2 хувь нь хэрэгжилтийг тооцох хугацаа нь болоогүй байна.

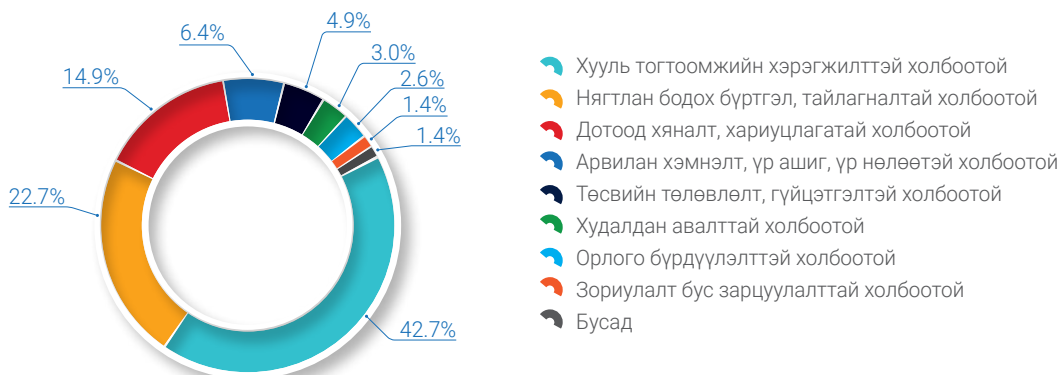
Зураг 17. Албан шаардлага хэрэгжилт

Зөвлөмж: Төрийн аудитын байгууллага Төрийн аудитын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлд заасны дагуу аудитын дүгнэлтэд тулгуурлан төрийн санхүү, төсөв, нийтийн өмчтэй холбоотой хууль тогтоомж, захиргааны хэм хэмжээний акт, бусад эрх зүйн актын хүрээнд нийтийн өмчийг төлөвлөх, хуваарилах, ашиглах, зарцуулах үйл ажиллагааны арвилан хэмнэлт, үр ашигтай, үр нөлөөтэй байдал болон төрийн санхүүгийн удирдлагыг сайжруулах зорилгоор шалгадагч этгээд болон холбогдох бусад албан тушаалтанд зөвлөмж өгдөг бөгөөд холбогдох албан тушаалтан зөвлөмжийн мөрөөр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг аудитын тайланг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор ирүүлэх, мөн зөвлөмжийн хүрээнд хэрэгжүүлсэн ажил, түүний үр дүнг тогтоосон хугацаанд хариу мэдэгдэх үүрэг хүлээдэг.

Гүйцэтгэсэн аудитын дүнд үндэслэн шалгадагч этгээд болон хамрагдагч талуудад хүргүүлсэн нийт 9,949 зөвлөмжийн 87.6 хувь буюу 8,718 нь санхүүгийн тайлангийн аудитаар, 12.4 хувь буюу 1,231 нь гүйцэтгэл, нийцлийн аудитаар өгсөн зөвлөмж байна. Тайлант онд хүргүүлсэн нийт зөвлөмжийн 83.4 хувь буюу 8,301 нь хэрэгжсэн харин өмнөх оноос шилжиж ирсэн 1,983 зөвлөмжийн 82.6 хувь буюу 1,638 нь бүрэн хэрэгжжээ. Тайлант оны эцсээр хугацаа болоогүй болон хэрэгжих хугацаа хэтэрсэн 1,993 зөвлөмжийг аудитын мөрөөр гүйцэтгэх үе шатны ажлыг он дамжин хэрэгжүүлж байна.

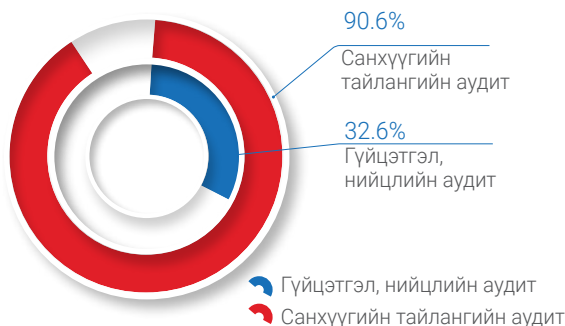
Зураг 18. Зөвлөмж, ангиллаар, дүнд эзлэх хувь

Төрийн аудитын байгууллагын гүйцэтгэсэн аудитаас өгсөн зөвлөмжийн 80.3 хувь нь хууль, тогтоомжийн хэрэгжилт, нягтлан бодох бүртгэл, тайлагнал, дотоод хяналт, хариуцлагаа сайжруулах чиглэлд өгөгджээ. Эдгээр үр дүнгээс харахад эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг ханган ажиллах, дотоод хяналт, хариуцлагаа нэмэгдүүлэх чиглэлд анхаарах шаардлагатай байна.

Төрийн аудитын байгууллагаас өгсөн нийт 9,949 зөвлөмжийн 8,301 буюу 83.4 хувь нь хэрэгжсэн ба санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд өгсөн 8,718 зөвлөмжийн 90.6 хувь нь хэрэгжсэн бол гүйцэтгэл, нийцлийн аудитаас өгсөн 1,231 зөвлөмжийн 32.6 хувь хэрэгжсэн байна. Гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын хүрээнд өгсөн нийт хэрэгжээгүй 830 зөвлөмжийн 79.7 хувь нь хэрэгжилтийг тооцох хугацаа нь болоогүй байна.

Зураг 19. Зөвлөмжийн хэрэгжилт

Сахилгын шийтгэл ногдуулах: Төрийн аудитын тухай хуулийн 42 дугаар зүйлийн 42.3-т “Энэ хуулийн 42.1, 42.2-т заасан үндэслэл бүрдсэн тохиолдолд төрийн аудитын байгууллага тухайн албан хаагчид холбогдох сахилгын шийтгэл ногдуулах талаар эрх бүхий албан тушаалтанд албан шаардлага өгөх ба эрх бүхий албан тушаалтан ямар шийдвэр гаргасан талаараа албан шаардлагад заасан хугацаанд төрийн аудитын байгууллагад хариу мэдэгдэнэ” гэж заасан.

Тайлант онд 355 албан шаардлага өгч 73.8 хувь буюу 262, өмнөх онд өгсөн 30 албан шаардлагаас 56.7 хувь буюу 17 нь тус тус хэрэгжсэн ба санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд өгсөн албан шаардлагын 74.9 хувь, гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын 62.5 нь тус тус хэрэгжсэн байна.

Хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлсэн асуудал: Төрийн аудитын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1-д заасны дагуу аудит хийх явцад гэмт хэргийн шинжтэй байж болзошгүй нөхцөл байдал илэрсэн тул энэ онд прокурорын байгууллагад мэдэгдэж эрүүгийн хэрэг үүсгүүлэн шалгуулахаар 25 асуудлын холбогдох мэдээлэл, баримт бичгийг шилжүүлсэн нь бүгд төсвийг зориулалт бусаар зарцуулсан зөрчлүүд байна.

ҮР ӨГӨӨЖ

Аудитын үр өгөөж нь төрийн аудитын байгууллага төсвөөс авсан санхүүжилтийн нэг төгрөг тутамд хэчнээн төгрөгийн санхүүгийн үр өгөөжийг бий болгон улс, нийгэм, байгууллага, иргэдэд ашиг тус үзүүлснийг илэрхийлэх үр дүнгийн үзүүлэлт юм.

Аудитаар тогтоосон төлбөрийн акт, өгсөн албан шаардлага, зөвлөмж, хийсэн залруулгын дүнд шалгагдагч байгууллага өөрийн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ хөрөнгө, нөөцөө хэмнэсэн, үр ашгаа дээшлүүлсэн, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, үйл ажиллагааны чанарыг сайжруулсан бол аудитаас үр өгөөж бий болсон гэж үзнэ. Санхүүгийн үр өгөөж нь төлбөрийн акт, албан шаардлага болон зөвлөмжийг хэрэгжүүлснээр бий болсон үр өгөөж байна.

Тайлант хугацаанд аудитад хамрагдсан байгууллагаас 1,097.9 тэрбум төгрөгийн үр өгөөжийг хүлээн зөвшөөрсөн нь төсвөөс авсан "Нэг" төгрөгийн санхүүжилт тутамд 38.4 төгрөгийн санхүүгийн үр өгөөжийг^{1*} бий болгосон байна.

Төрийн аудитын байгууллага төсвийн төсөлд санал өгөх чиг үүргийн хүрээнд^{2*} Монгол Улсын 2024 оны нэгдсэн төсвийн болон орон нутгийн төсвийн төсөлд өгсөн орлого нэмэгдүүлэх, зарлага бууруулах, үр ашиг дээшлүүлэх санал хэрэгжиж, 42.7 тэрбум төгрөгийн үр өгөөжийг бүртгэсэн байна.

Тайлант хугацаанд улс, орон нутгийн төсөвт 51.8 тэрбум төгрөгийн орлого төвлөрүүлсний 45.8 тэрбум төгрөг нь төлбөрийн актаас, 6.0 тэрбум төгрөг нь албан шаардлагаас байна.

Зураг 20. Санхүүгийн үр өгөөж

Шалгагдагч байгууллагын үйл ажиллагаанд гарсан чанарын ахиц дэвшил, сайжралаар илэрхийлэгдэх 1,036 санхүүгийн бус үр өгөөж^{3*} (мөнгөн дүнгээр илэрхийлэгдэх боломжгүй)-ийг бий болгожээ.

^{1*} Санхүүгийн үр өгөөжийг төрийн аудитын байгууллагаас улс, нийгэмд үзүүлсэн бодит хувь нэмрийг бодитой, үндэслэлтэй тооцож мөнгөн дүнгээр илэрхийлнэ.

^{2*} Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 3.2 дахь хэсэгт заасны дагуу.

^{3*} Санхүүгийн бус үр өгөөжийг аудитын үр дүнд шалгагдагч байгууллагын үйл ажиллагаанд чанарын ахиц, дэвшил, сайжрал гарсныг тоон утга болон чанарын үзүүлэлтээр илэрхийлнэ.

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРААС ГҮЙЦЭТГЭСЭН АУДИТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН 2022 ОНЫ САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАНД ХИЙСЭН АУДИТ

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.10.2-т заасны дагуу Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд аудит хийв.

Засгийн газрын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт, санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв илэрхийлсэн эсэх талаар үндэслэлтэй баталгаагаар хууль тогтоох байгууллагыг хангахад энэхүү аудитын зорилт чиглэгдлээ.

Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан материаллаг хэмжээний алдаатай илэрхийлэгдээгүй гэсэн үндэслэлтэй баталгаа олж авахын тулд санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг бэлтгэхэд баримталсан бодлого, зарчмыг үнэлж, санхүүгийн тайлангийн батламж мэдэгдлүүдийг үндсэн шалгуур болгон хяналтын сорил, шинжилгээний горим гүйцэтгэж, түүврээр ажил гүйлгээ, тооцооллыг давтан шалгаж, санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан иж бүрэн бөгөөд үнэн зөв болохыг тодорхойлсон батламж мэдэгдэл, тайлбар, нэмэлт тодруулгуудыг Аудитын олон улсын стандартын дагуу аудитын горимыг урьдчилан төлөвлөж, хэрэгжүүлсэн.

Засгийн газрын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд гадаад зээлийн хөрөнгийн эх үүсвэрээс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгээр дамжуулан зээлдүүлсэн зээлээс олон жилийн насжилттай, хугацаа хэтэрсэн, эргэн төлөлт хийгдээгүй 1,147.4 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй, Эрдэнэс Таван толгой ХК 2018-2020 онд 13 компанид олгосон 10-20 жилийн хугацаатай 1,790.0 тэрбум төгрөгийн зээлээс 44.5 тэрбум төгрөгийн эргэн төлөлт хийгдээгүй, хугацаа хэтэрсэн, Хөгжлийн банк ХХК-ийн үнэ цэн буурсан буюу чанаргүй зээлийн үлдэгдэл 1,496.3 тэрбум төгрөг, үүнээс 241.8 тэрбум төгрөг муу зээлийн ангилалд шилжсэн, тусгай сангуудаас олгосон зээлийн эргэн төлөлт хийгдээгүй, хугацаа хэтэрсэн нийт 497.1 тэрбум төгрөгийн авлагын үлдэгдэлтэй зэрэг нь санхүүгийн тайлагналын эрх ба үүрэг, нийцсэн бөгөөд зохистой байх батламж мэдэгдлүүдийг хангахгүй байгааг үндэслэн "Хязгаарлалтай" санал дүгнэлтийг хүргүүлсэн.

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар дээр дурдсан алдаа, зөрчил, түүний санхүүгийн тайлан, тодруулгад үзүүлэх үр нөлөөг эс тооцвол Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт, Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартад нийцүүлэн бүх материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн зөв толилуулсан байна.

Төрийн аудитын байгууллага нь Засгийн газрын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд аудит хийж, дүгнэлт гаргахын өмнө Төрийн аудитын тухай болон Төсвийн тухай хуулийн дагуу нийгмийн даатгалын сан, эрүүл мэндийн даатгалын сан, улсын болон орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, тэдгээрийн харьяа бүх шатны төсөвт байгууллага, төрийн сан, төсөл, төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээрийн оролцоотой этгээдийн 2022 оны санхүүгийн тайланд аудит хийж, дүгнэлт гаргасан болно.

Улсын төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудит

Улсын төсвийн 35 ерөнхийлөн захирагч, Нийгмийн даатгалын сан, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн санхүүгийн тайланд аудит хийж өөрчлөлтгүй 20, хязгаарлалттай 17 дүгнэлт өглөө. Аудитад улсын төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын эрхлэх асуудлын хүрээний 4052 төсвийн захирагч, төрийн өмчит болон тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээд, төсөл, хөтөлбөрийн нэгжийн санхүүгийн тайлан хамрагдахаас 2697 санхүүгийн тайланд дүгнэлт гаргаж /Өөрчлөлтгүй 2373, Хязгаарлалттай 304, Сөрөг 13, Санал дүгнэлт гаргахаас татгалзсан 7/, 1348 санхүүгийн тайланг аудитын түүвэрт хамруулж, 7 байгууллагыг тайлант онд үйл ажиллагаа явуулаагүй, татан буугдсан зэрэг шалтгаанаар аудитад хамруулаагүй.

Аудитаар нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлагналтай холбоотой нийт 5,832.4 тэрбум төгрөгийн алдаа илэрснээс 5,744.4 тэрбум төгрөгийн 3528 алдааг залруулж, 88.0 тэрбум төгрөгийн 171 залруулаагүй алдаанд зөвлөмж өглөө.

Санхүүгийн тайлангийн түвшинд нийт 4,919.7 тэрбум төгрөгийн 8135 зөрчил илэрснээс 44.8 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 1422 төлбөрийн акт, 2,755.0 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 2431 албан шаардлага, 2,068.1 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 4111 зөвлөмж, 22.1 тэрбум төгрөгийн зөрчил гаргасан албан тушаалтнуудад хариуцлага тооцуулах 147 санал хүргүүлж, 29.7 тэрбум төгрөгийн 24 асуудлыг хууль, хяналтын байгууллагад шилжүүллээ.

Мөн холбогдох хууль, тогтоомжийг зөрчсөн нийцлийн асуудлаар нийт 1,243.0 тэрбум төгрөгийн зөрчил 2960 илэрснээс 0.1 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 79 төлбөрийн акт, 634.1 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 1279 албан шаардлага, 572.1 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 1562 зөвлөмж өгч, 36.7 тэрбум төгрөгийн зөрчил гаргасан албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах 40 санал хүргүүллээ.

Орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудит

Орон нутгийн төсвийн 22 ерөнхийлөн захирагчийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар өөрчлөлтгүй 20, хязгаарлалттай 2 дүгнэлт өгсөн байна. Аудитад орон нутгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын эрхлэх асуудлын хүрээний 1291 байгууллагад дүгнэлт гаргаж /өөрчлөлтгүй 1033, хязгаарлалттай 240, сөрөг 12, санал дүгнэлт гаргахаас татгалзсан 6/, 1310 байгууллагыг аудитын түүвэрт хамруулсан.

Аудитаар нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлагналтай холбоотой нийт 1,005.2 тэрбум төгрөгийн алдаа илэрснээс 1,004.3 тэрбум төгрөгийн 1827 алдааг залруулж, 0.9 тэрбум төгрөгийн 58 залруулаагүй алдаанд зөвлөмж өглөө.

Санхүүгийн тайлангийн түвшинд нийт 188.7 тэрбум төгрөгийн 4441 зөрчил илэрснээс 3.4 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 857 төлбөрийн акт, 117.9 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 1598 албан шаардлага, 62.7 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 1893 зөвлөмж, 4.4 тэрбум төгрөгийн зөрчил гаргасан албан тушаалтнуудад хариуцлага тооцуулах 92 санал хүргүүлж, 0.3 тэрбум төгрөгийн 1 асуудлыг хууль, хяналтын байгууллагад шилжүүллээ.

Мөн холбогдох хууль, тогтоомжийг зөрчсөн нийцлийн асуудлаар нийт 305.7 тэрбум төгрөгийн зөрчил 1238 илэрснээс 0.1 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 71 төлбөрийн акт, 128.5 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 521 албан шаардлага, 174.7 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 630 зөвлөмж өгч, 2.4 тэрбум төгрөгийн зөрчил гаргасан албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах 15 санал хүргүүлж, хууль хяналтын байгууллагад 1 асуудлыг шилжүүллээ.

Төрийн өмчит хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайлангийн аудит

Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой нийт 140 хуулийн этгээдээс 138 байгууллага аудитад хамрагдаж, тайлант онд үйл ажиллагаа явуулаагүй 2 байгууллагын санхүүгийн тайланд аудит хийгдээгүй байна. Аудитад хамрагдсан 138 хуулийн этгээдээс 15 байгууллагын санхүүгийн тайланг түүвэрт хамруулж, 123 байгууллагын санхүүгийн тайланд дүгнэлт өгсөн. Үүнээс өөрчлөлтгүй 77, хязгаарлалттай 41, сөрөг дүгнэлтийг 5 байгууллагад өгсөн.

Аудитаар нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлагналтай холбоотой нийт 3,728.4 тэрбум төгрөгийн алдаа илэрснээс 3,697.2 тэрбум төгрөгийн 74 алдааг аудитын явцад залруулж, 31.2 тэрбум төгрөгийн 64 алдааг залруулах талаар зөвлөмж өглөө. Санхүүгийн тайлангийн түвшинд нийт 6,529.6 тэрбум төгрөгийн 563 зөрчил илэрснээс 10.0 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 75 төлбөрийн акт, 948.7 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 217 албан шаардлага, 1,889.6 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 254 зөвлөмж, 3,654.0 тэрбум төгрөгийн зөрчил гаргасан албан тушаалтнуудад хариуцлага тооцуулах 10 санал хүргүүлж, 27.3 тэрбум төгрөгийн 7 асуудлыг хууль, хяналтын байгууллагад шилжүүллээ.

Мөн холбогдох хууль, тогтоомжийг зөрчсөн нийцлийн асуудлаар нийт 606.3 тэрбум төгрөгийн зөрчил 365 илэрснээс 0.5 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 58 төлбөрийн акт, 383.7 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 155 албан шаардлага, 219.7 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 140 зөвлөмж өгч, 0.4 тэрбум төгрөгийн зөрчил гаргасан 8 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах санал хүргүүлж, 2.0 тэрбум төгрөгийн 4 асуудлыг хууль хяналтын байгууллагад шилжүүллээ.

Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайлангийн аудит

Аудитад хамрагдсан 376 хуулийн этгээдээс 113 байгууллагын санхүүгийн тайланг түүвэрт хамруулж, 261 байгууллагын санхүүгийн тайланд дүгнэлт өгч, тайлант онд үйл ажиллагаа явуулаагүй 2 байгууллага аудитад хамрагдаагүй. Үүнээс өөрчлөлтгүй 201, хязгаарлалттай 51, сөрөг 4, дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан 5 байгууллага байна. Аудитаар нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлагналтай холбоотой нийт 316.1 тэрбум төгрөгийн 178 алдааг аудитын явцад залруулсан байна.

Санхүүгийн тайлангийн түвшинд нийт 74.0 тэрбум төгрөгийн 1049 зөрчил илэрснээс 0.8 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 128 төлбөрийн акт, 55.0 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 335 албан шаардлага, 15.9 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 555 зөвлөмж, 2.3 тэрбум төгрөгийн зөрчил гаргасан албан тушаалтнуудад хариуцлага тооцуулах 22 санал хүргүүлж, 0.07 тэрбум төгрөгийн 9 асуудлыг хууль, хяналтын байгууллагад шилжүүллээ.

Мөн холбогдох хууль, тогтоомжийг зөрчсөн нийцлийн асуудлаар нийт 80.1 тэрбум төгрөгийн зөрчил 282 илэрснээс 0.01 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 13 төлбөрийн акт, 56.4 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 103 албан шаардлага, 23.7 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 157 зөвлөмж өгч, зөрчил гаргасан 5 албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах санал хүргүүлж, 0.01 тэрбум төгрөгийн 4 асуудлыг хууль хяналтын байгууллагад шилжүүллээ.

Засгийн газрын гадаад зээл, тусламжаар хэрэгжиж буй төслүүдийн санхүүгийн тайлангийн аудит

Гадаад зээл, тусламжаар хэрэгжиж буй нийт 174 төсөл, хөтөлбөрөөс 57 төслийн санхүүгийн тайланд аудит хийж, өөрчлөлтгүй 48, хязгаарлалттай 8, сөрөг санал дүгнэлт 1 өгч, төсөл хөтөлбөрийн 116 нэгжийг аудитын түүвэрт хамруулж, 1 төсөл аудитад хамрагдаагүй байна.

Аудитаар нийт 582.2 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илрүүлж, аудитын явцад 65.6 тэрбум төгрөгийн алдааг залруулж, 0.03 тэрбум төгрөгийн 14 зөрчилд төлбөрийн акт тогтоож, 385.9 тэрбум төгрөгийн 61 зөрчилд албан шаардлага, 43.5 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 7 хариуцлага тооцох санал хүргүүлж, 87.2 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг арилгах, давтан гаргахгүй байх 92 зөвлөмж өглөө.

“Монгол Улсын Засгийн газарт чиглэл өгөх тухай” Монгол Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2023 оны 04 дүгээр сарын 25-ны өдрийн 05 дугаар тогтоолын дагуу Сангийн яамнаас хэрэгжиж буй төслүүдэд хийсэн үнэлгээгээр 5 төслийг бүрэн, 9 төслийг хэсэгчлэн зогсоосноор 2,745.2 тэрбум төгрөгийн зээлийг цаашид ашиглахгүй байх, хэмнэлт гаргах, тооцоолол судалгаа хийсэн байх бөгөөд цаашид авах арга хэмжээг эрчимжүүлэх шаардлагатай байна.

Засгийн газрын тусгай сангуудын санхүүгийн тайлангийн аудит

Засгийн газрын 24 тусгай сангаас 14 тусгай санд Төрийн аудитын байгууллага дүгнэлт гаргаж, 10 тусгай санд аудитын үе шатны ажлыг хэсэгчлэн хийсэн. Аудитаар 5 тусгай санд өөрчлөлтгүй дүгнэлт, 8 тусгай санд хязгаарлалттай дүгнэлт, 1 тусгай санд сөрөг дүгнэлт өгсөн.

Байгаль орчин, уур амьсгалын сан, Боловсролын зээлийн сан, Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан, Нийгмийн даатгалын сан, Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан, Шинжлэх ухаан, технологийн сан, Эрүүл мэндийг дэмжих сан, Эрүүл мэндийн даатгалын санд тус тус “Хязгаарлалттай”, Хөдөө аж ахуйг дэмжих санд “Сөрөг” дүгнэлтийг өгсөн байна. Аудитаар нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлагналтай холбоотой нийт 69.6 тэрбум төгрөгийн 54 алдааг аудитын явцад залруулж, 2 алдааг залруулах талаар зөвлөмж өглөө.

Санхүүгийн тайлангийн түвшинд нийт 1,092.6 тэрбум төгрөгийн 250 зөрчил илэрснээс 0.4 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 24 төлбөрийн акт, 1,084.5 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 99 албан шаардлага, 7.7 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 125 зөвлөмж, зөрчил гаргасан албан тушаалтнуудад хариуцлага тооцуулах 2 санал хүргүүлсэн байна. Мөн холбогдох хууль, тогтоомжийг зөрчсөн нийцлийн асуудлаар нийт 49.6 тэрбум төгрөгийн зөрчил 96 илэрснээс, 36.7 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 49 албан шаардлага, 12.9 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 47 зөвлөмж өглөө.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар Монгол Улсын Ерөнхий сайдад 6, Монгол Улсын Шадар сайд бөгөөд Эдийн засаг, хөгжлийн сайдад 1, Сангийн сайдад 3, Барилга, хот байгуулалтын сайдад 1 зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудал

- Төрийн аудитын байгууллагаас өмнөх жилүүдэд толилуулсан Монгол банкны санхүүгийн тайланг Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нэгтгүүлэн төрийн нийтийн хөрөнгийн дүн мэдээг бүрэн илэрхийлэх боломжийг бүрдүүлэх, төрийн байгууллагуудын дотоод аудитын тогтолцоо, үйл ажиллагааг хуульчлах талаар дэмжлэг үзүүлэх;
- Монгол Улсын Их Хурлаас тухайн жилийн Төсвийн тухай хуулиар батлаагүй хөрөнгө оруулалтын болон нийгмийн шинж чанартай төсөл арга хэмжээг төрийн өмчит хуулийн этгээдийн хөрөнгөөр санхүүжүүлж байгаа асуудлыг анхаарч хуулийн тодорхой зохицуулалттай болох;
- Гадаадын зээл, тусламжаар тухайн салбарт хэрэгжиж буй төсөл, арга хэмжээний явц, үр дүнд хийсэн төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн хяналт-шинжилгээ үнэлгээний тайланг харьяалах Байнгын хороодоор хэлэлцүүлж хэвшүүлэх.

МОНГОЛ УЛСЫН 2022 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛД ХИЙСЭН АУДИТЫН ТАЙЛАН

Үндэсний аудитын газар Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1-д заасан бүрэн эрхийн хүрээнд Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.10.2 дахь заалтын дагуу Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийлээ.

УТЕЗ	ОНТЕЗ	НДС	ЭМДС	МУНТГ
35* 1,253**	22* 2,337**	1* 36**	1* 3**	60* 3,629**

Тайлбар:

* Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн тоо

** Төсвийн байгууллага, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангийн тоо

Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн аудитын тайлангийн дүнд үндэслэн 27 дүгнэлтийг өгсөн. Тухайлбал:

- Засгийн газраас тайлагнасан Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн нийт орлого ба тусламжийн дүн 17,126.9 тэрбум төгрөг, нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүн 18,159.6 тэрбум төгрөгийн гүйцэтгэлтэй болохыг аудитаар баталгаажууллаа.
- Төсвийн орлого давж, алдагдал буурсан хэдий ч төсвийн зарлагын тэлэлт нь засгийн газрын гадаад өрийг нэмэгдүүлсэн;
- Улсын төсвийн орлого төлөвлөснөөс давж, тэнцвэржүүлсэн тэнцлийн алдагдал буурсан хэдий ч төсвийн хөрөнгийн зарцуулалтад тавих хяналт хангалтгүй;
- Орон нутгийн төсвийг 2022 оны хөгжлийн бодлогын зорилтын арга хэмжээтэй уялдуулж төлөвлөөгүй, хөрөнгийг зориулалт бус үр ашиггүй зарцуулсан зөрчлүүд давтагдсан;
- Автозамын түгжрэл бууруулах хүрээнд гэрээ байгуулсан 373 төсөл, арга хэмжээнээс 229 нь бүрэн хэрэгжсэн, 132 нь хэрэгжих шатандаа, 12 нь хэрэгжиж эхлээгүй;
- Шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудаст мэдээлэл байршуулах ажлын зохион байгуулалт хангалтгүйгээс төрийн санхүү, төсвийн үйл ажиллагааны ил тод байдал бүрэн хангагдаагүй;
- ЭМДС болон НДС-ийн Капитал банкны эрх хүлээн авагчаас авах авлагын барагдуулалт хангалтгүй байгаагаас тус сангуудын эх үүсвэр дутагдах эрсдэлтэй гэх мэт.

Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитын тайланд “Улс, орон нутгийн төсвийн 2022 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн”-д хийсэн аудитын үр дүнг нэгтгэн тайлагнасан болно.

Аудитын дүнд үндэслэн Монгол Улсын Ерөнхий сайдад 10, Шадар сайд бөгөөд Эдийн засаг, хөгжлийн сайдад 4, Сангийн сайдад 11, Монгол Улсын сайд, нийслэл Улаанбаатар хотын авто замын түгжрэлийг бууруулах үндэсний хорооны даргад 2, Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарт 5, Аймгийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хуралд 1, Аймгийн засаг дарга нарт 2 зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

“Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудал”

- “Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө”-ний зорилго, зорилтын арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгө, санхүүгийн эх үүсвэрийг тухайн жилийн Төсвийн тухай хуулийг хэлэлцэн батлахдаа тусгасан эсэхэд анхаарах;
- Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийг баталснаар төсвийн захирагчид төрийн өмч, хөрөнгийг арвилан хэмнэлттэй, үр ашигтай зарцуулах эрх зүйн орчин бүрдсэн боловч хуулийн зарим зүйл, заалтыг бусад хууль тогтоомжтой нийцүүлэн өөрчлөх.

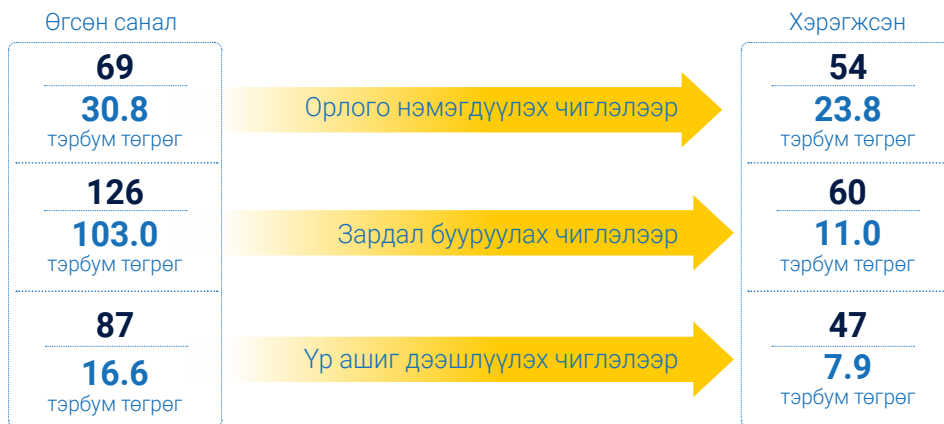
МОНГОЛ УЛСЫН 2024 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ТӨСӨЛД ӨГСӨН АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ

Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.3 дахь хэсэг, УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 09 дүгээр тогтоолыг тус тус үндэслэн Монгол Улсын 2024 оны төсвийн төслийг төрөөс баримтлах хөгжлийн болон мөнгөний бодлого, холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн боловсруулсан эсэхэд аудит хийж, Төсвийн тухай хуульд заасан хугацаанд дүгнэлт гаргаж, УИХ-ын Төсвийн байнгын хороонд хүргүүлж, УИХ-ын хуралдаанд танилцууллаа.

Монгол Улсын 2024 оны нэгдсэн төсвийн төсөлд тусгагдсан макро эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлтүүд, эрдэс баялгийн бүтээгдэхүүний экспортын хэмжээ, татварын орлого зэргийг өөдрөгөөр төсөөлсөн нь гадаад хүчин зүйлсийн нөлөөллөөс шалтгаалж төсвийн орлого тасарвал төсвийн алдагдал өсөх эрсдэлтэй байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын 2024 оны урсгал зардлын төсөвт төсвийн хязгаарыг хэтрүүлэн төлөвлөсөн зарим зардлыг бууруулах боломжтой байгаагаас гадна Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нар төсвийн төслийг боловсруулахдаа хөтөлбөр бүрийн өртгийг тооцоогүй, арга хэмжээний хүрэх түвшин, шалгуур үзүүлэлтийг тоон болон чанарын утгаар хэмжигдэхүйцээр бодитой тодорхойлоогүй байна.

Төрийн аудитын байгууллагаас Улсын болон орон нутгийн 2024 оны төсвийн төсөлд дүгнэлт өгөх аудитаар орлого нэмэгдүүлэх 69 асуудал бүхий 30.8 тэрбум төгрөг, зардал бууруулах 126 асуудлаар 103.0 тэрбум төгрөг, үр ашгийг дээшлүүлэх 87 асуудлаар 16.6 тэрбум төгрөгийн саналыг тус тус боловсруулан хүргүүлж, УИХ болон орон нутгийн ИТХ-аар хэлэлцүүлээ.

Аудитын дүнд үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газарт 5, Эдийн засаг, хөгжлийн яаманд 2, Сангийн сайдад 4, Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарт 2 зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудал

- "Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө"-ний зорилго, зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгө, санхүүгийн эх үүсвэрийг тухайн жилийн Төсвийн тухай хуулийг хэлэлцэн батлахдаа тусгасан эсэхэд анхаарах;
- Төсвийн төслийг үндэсний аюулгүй байдлын бодлогод нийцсэн эсэхийг үнэлж, дүгнэх аргачлал, шалгуур үзүүлэлтийг холбогдох хууль, Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалд тусгах.

УЛСЫН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖҮҮЛЖ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭЭР ТӨСВИЙН ХУУЛЬД ТУСГАЖ БАТАЛСАН ТӨСӨЛ, АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨСӨВТ ӨРТГИЙН НЭМЭГДЭЛ ЗАРДАЛД ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ

Төрийн аудитын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1, 11.5 дахь хэсгийг үндэслэн мөн хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1-д заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 09 дүгээр тогтоолын дагуу “Улсын төсвөөс санхүүжүүлж хэрэгжүүлэхээр төсвийн хуульд тусгаж баталсан төсөл, арга хэмжээний төсөвт өртгийн нэмэгдэл зардалд дүгнэлт гаргах” гүйцэтгэлийн аудит хийлээ.

Аудитаар 1.6 их наяд төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 313 төсөл, арга хэмжээний төсөвт өртгийг 823.5 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдүүлэх санал ирүүлснийг 120.2 тэрбум төгрөгөөр бууруулж 703.3 тэрбум төгрөгөөр баталгаажууллаа. Аудитаар 313 төсөл, арга хэмжээний нийт төсөвт өртгийг холбогдох байгууллагуудын магадлалын дүгнэлтээр баталгаажуулсныг 38 төсөл, арга хэмжээний төсвийн дүнг магадлалын дүнгээр, 275 төсөл, арга хэмжээний магадлалын дүгнэлтийн дүнг 77,483.3 сая төгрөгөөр буурууллаа.

Аудитаар төсөвлөлтийн шаардлага хангахгүй төсөл, арга хэмжээг улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд тусгасан, дэд бүтцийн асуудлыг шийдвэрлээгүй, хэрэгжих явцад зураг төсөлд өөрчлөлт оруулсан зэргээс шалтгаалан төсөвт өртөг өсөж, улсын төсөвт ачаалал үүсгэсэн, Төсвийн тухай хууль болон холбогдох бусад хууль, журам жил бүр зөрчигдөж байгаа шалтгааныг тодруулан үүсэж байгаа үр дагаврыг арилгахад дэмжлэг үзүүлэх хууль, эрх зүйн шинэчлэлт хийх, хариуцлагын тогтолцоог өөрчлөх шаардлага үүссэн, худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулахдаа магадлалаар баталгаажсан иж бүрэн зураг төсөлд үндэслээгүй, барилга байгууламжийн төсвийн анхан шатны баримт бичиг болох нэг бүрчилсэн төсвийн тооцоо, үе шатны ажлын тоо хэмжээнд үндэслэн худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулж байгаа нь төсвийн тооцоонд ажлын тоо хэмжээ орхигдуулсан, дутуу тооцсон гэх асуудлаар төсөвт өртгийг нэмэгдүүлэх эрсдэлийг үүсгэж байна.

Түүнчлэн, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжиж байгаа төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилт, гүйцэтгэл, төсөвт өртгийн нэмэгдэл зардлын тооцоонд салбарын хяналт хэрэгжүүлээгүй, төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн дотоод аудит хийгээгүй, алдаа зөрчлийг тухай бүр арилгаагүй байгаа нь хяналтын тогтолцоо алдагдсан, барилга байгууламжийн зураг төсөл, төсөвт өртгийн тооцоог гүйцэтгэж байгаа инженер, төсөвчин, экспертүүдийн ур чадварыг сайжруулах, төсөл, арга хэмжээг төлөвлөхдөө барилга байгууламжийн нэг бүрчилсэн төсвийн тооцоог ашиглаж байгаа нь барилга байгууламжийн төсөвт өртгийг харилцан адилгүй төлөвлөх шалтгаан болсон, төсөвт өртгийг тооцох, төлөвлөх, хэрэгжүүлэх үе шатанд ашиглах төсвийн тооцоо, норм нормативын баримт бичгийг шинэчлэх, эрх зүйн орчныг сайжруулах шаардлага үүссэн байна.

Аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Төсвийн ерөнхийлөн захирагч, бусад холбогдох байгууллагад нийт 6 зөвлөмжийг хүргүүлээ.

Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудал

- Улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжих төсөл, арга хэмжээг төлөвлөх, гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулах үйл ажиллагаанд жишиг үнэ, үнийн индекс, томсгосон норм үнэлгээг хэрэглэх эрх зүйн орчныг бий болгох.

УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН 2022 ОНЫ ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ҮР ДҮН

Аудитын Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.8.1-т “Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт Төрийн аудитын тухай хуульд заасан аудит хийж Улсын Их Хуралд танилцуулах” гэж заасан чиг үүрэг, УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 09 дүгээр тогтоолыг үндэслэн Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1-д заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд гүйцэтгэв. УИХ-ын 2021 оны 56 дугаар тогтоолоор “Монгол Улсын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөө”-г 6 бүлэг, 23 зорилго бүхий 300 төсөл арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээс 262 ТАХ-д нийт 11,714.0 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө шаардлагатай гэж баталсан байна.

“Монгол Улсын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөө”-ний 300 төсөл арга хэмжээний хэрэгжилт, үр дүнгээр 82 төсөл арга хэмжээ буюу 27.3 хувь нь үр дүнтэй хэрэгжиж, 71 төсөл арга хэмжээ буюу 23.7 хувь нь тодорхой үр дүнд хүрч, 88 төсөл арга хэмжээ буюу 29.3 хувь нь эрчимжүүлэх шаардлагатай, 59 төсөл арга хэмжээ буюу 19.7 хувь нь үр дүнгүй буюу зорилтот үр дүнг хангаагүй бөгөөд нийт 3,787.1 тэрбум төгрөгийг зарцуулсан байна.

ХБТТУХ-ийн 6 дугаар зүйлийн 6.10.2-т “санхүүжилтийн эх үүсвэрийг тодорхойлсон, шаардлагатай хөрөнгө оруулалтын хэмжээг урьдчилан тооцсон,...” гэсэн заалттай бүрэн уялдаагүй байна.

“Монгол Улсын хөгжлийн 2022 оны төлөвлөгөө”-ний нийт гүйцэтгэл, үр дүнгийн дундаж үнэлгээ 60.1 хувьтай байгаагаас “Ковид-19” халдварт цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулах бодлого 95 хувь, Хүний хөгжлийн бодлого 65.0 хувь, Эдийн засгийн бодлого 51.2 хувь, Засаглалын бодлого 60.5 хувь, Ногоон хөгжлийн бодлого 49.5 хувь, Нийслэл ба бүс, орон нутгийн хөгжлийн бодлого 83.5 хувийн дундаж үнэлгээтэй байна.

Аудитын дүнд үндэслэн Монгол Улсын Шадар сайд бөгөөд Эдийн засаг, хөгжлийн сайдад 5, Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргад 3, Сангийн сайдад 1, Үндэсний статистикийн хорооны даргад 2, Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарт 2 зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудал

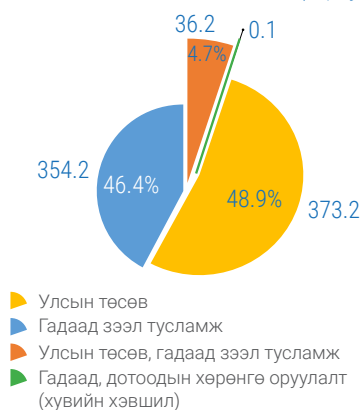
- “Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөө”-ний зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгө, санхүүгийн эх үүсвэртэй төсөл арга хэмжээг Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.10.3-т “улсын төсөв нь Улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн байх” гэж заасантай нийцүүлэхийг тухайн жилийн төсвийн тухай хууль хэлэлцэхдээ анхаарал хандуулах.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРААС “ЦАХИМ МОНГОЛ” ЗОРИЛТЫН ХҮРЭЭНД ХЭРЭГЖҮҮЛЖ БУЙ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЯВЦ, ҮР ДҮНД

Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны тогтоол, Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1 дэх хэсэгт тодорхойлсон бүрэн эрхийн хүрээнд Монгол Улсын Засгийн газраас “Цахим Монгол” зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний явц, үр дүнд хийсэн аудит нь төрийн байгууллагуудын мэдээлэл, харилцаа холбоо, технологийн чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа бодлогын зорилт, үйл ажиллагааны удирдлага, зохион байгуулалт, арга хэмжээний гүйцэтгэлийн үр дүнг үнэлж, цаашид цахим шилжилтийн үеийн суурь нөхцөлийг бэхжүүлэх, илэрсэн сөрөг үр дагаврыг арилгаж, эрсдэлийг бууруулахад чиглүүлэх зорилтын хүрээний арга хэмжээний хэрэгжилтийг сайжруулахад чиглэсэн бөгөөд дараах дүгнэлтийг өгсөн байна.

- Салбар дундын зохицуулалтыг оновчтой болгон хэвшмэл байдлыг халах, төрийн байгууллагуудын хамтын ажиллагааг үр нөлөөтэй удирдах, үр дүнг хянах горим тогтолцоог бий болгоогүйгээс салбар бүрийн мэдээллийн технологийн ажил үйлчилгээ нь харилцан уялдаагүй, нэгдсэн хяналтгүй, хөрөнгө оруулалтын давхардалтай байгаа нь хуулийн хэрэгжилтийг сулрахад хүргэсэн байна;
- Зорилтын хүрээнд дэвшүүлсэн арга хэмжээний төлөвлөлтийн үндэслэл сул, хариуцан хэрэгжүүлэгч байгууллагуудын үйл ажиллагааны хариуцлага, зохион байгуулалт хангалтгүйгээс хэрэгжилт, үр дүнд сөргөөр нөлөөлсөн, ашиг сонирхлын зөрчил бүхий асуудал илэрсэн байна;
- Эрх зүйн орчныг бүрдүүлж хөгжих нөхцөл бүрдсэн ч кибер аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаа тулгарч буй аюул, эрсдэлээс хоцорч байгаад дүгнэлт хийж ажиллах шаардлагатай болсныг тэмдэглэлээ.

Зураг 21. Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний төсөв, ангилал (тэрбум төгрөг)

Монгол Улсын Засгийн газраас “Цахим Монгол” зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний явц, үр дүнд гүйцэтгэлийн аудит хийж, аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн холбогдох төрийн байгууллагуудад 49 зөвлөмжийг хүргүүлэв.

Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудал

- Монгол Улсын хөгжлийн бодлого тогтвортой байх “Монгол Улсын Үндсэн хууль”-ийн үзэл баримтлалыг хадгалсан цахим засаглалыг дэмжихэд улс төрийн дээд түвшний хүчтэй манлайлал чухал нөлөөтэй тул байгууллага, салбар хооронд цахим засаглал, цахим шилжилтийг нэгдмэл удирдлагаар зохицуулах, уялдааг хангасан чиг үүргийг төрийн захиргааны төв болон тусгай чиг үүргийн байгууллагын удирдах түвшний албан тушаалтны чиг үүрэгт тусгайлан оруулах асуудлаар чиглэл өгөх;
- “Цахим Монгол” зорилтын хэрэгжилт, түүний үр нөлөөт байдлыг асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв болон бусад төрийн байгууллага, тэдгээр хоорондын үйл ажиллагааг нэгтгэсэн байдлаар мэдээлэл сонсох, үр дүнг хянан үзэж шийдвэр гарган, хэрэгжилтийг хангуулах тухай асуудлыг хөнджээ.

ТӨРӨӨС НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН ТАЛААР БАРИМТАЛЖ БУЙ БОДЛОГО, СТРАТЕГИЙН АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨЛТ, ТҮҮНИЙ ҮР НӨЛӨӨ

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1-д заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 09 дүгээр тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны А/04 дүгээр тушаалыг үндэслэн “Төрөөс нийгмийн халамжийн талаар баримталж буй бодлого, стратегийн арга хэмжээний төлөвлөлт, түүний үр нөлөө” сэдэвт гүйцэтгэлийн аудит хийлээ. Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйл, аудитын дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг хийлээ. Үүнд:

- Монгол Улсын хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдэд нийгмийн халамжийн чиглэлээр тусгасан арга хэмжээг хэрхэн хэрэгжүүлж зорилго, зорилтдоо хүрэх, шалгуур үзүүлэлт, хүрэх түвшнийг үнэлэх боломжтой байдлаар тодорхойлоогүй, мөн харилцан уялдаагүйгээс үйл ажиллагааны үр дүнг хэмжиж үнэлэх боломжгүй байна.
- Нийгмийн халамжийн болон Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулиудын шинэчилсэн найруулга, Саадгүй байдал, хүртээмжийн тухай хуулийн төслүүдийг Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт заасан хугацаанд батлагдаагүйгээс нийгмийн халамжийн чиглэлээр хэрэгжүүлэх бодлогын хүрээнд тодорхойлсон зарим арга хэмжээний хэрэгжилт хангагдахгүй байна.
- Нийгмийн халамжийн тухай хуульд тусгасан “Нийгмийн халамж”-ийн нэр томъёог агуулгын хувьд олон улсын жишигт нийцүүлэн тодорхойлсон ч уг нэр томъёотой нийцээгүй, бүх нийтийг хамарсан шинжтэй үйлчилгээг хууль, тогтоомжоор бий болгон санхүүжилтийг халамжийн санд төвлөрүүлэн зарцуулж байгаагаас тус сангийн төсөв жилээс жилд нэмэгдсэн байна.
- Бүх нийтийг хамарсан шинжтэй зарим үйлчилгээний тарифын хэмжээ, олгох давтамж нь зорилтод бүлгийнхээс харьцангуй өндөр үзүүлэлттэй, нөгөө талаар зорилтод бүлгийг бүрэн хамрагдуулаагүй байх магадлалтай зэрэг нь нийгмийн халамжийн талаар баримталж байгаа бодлогод нийцэхгүй байна.
- Нийгмийн халамж чиглэлээр үзүүлж байгаа үйлчилгээг иргэдэд хүргэхэд анхаарч байгаагаас, нийгмийн халамжийн үйлчилгээ үзүүлснээр хүрсэн үр дүн, эдийн засгийн үзүүлэлтүүдэд хэрхэн нөлөөлж байгаа зэргийг тооцсон судалгаа, дүн шинжилгээ хангалтгүй байна.
- Нийгмийн халамжийн чиглэлээр үзүүлж байгаа 72 нэр төрлийн үйлчилгээнээс 67-г цахим хэлбэрт шилжүүлснээр иргэд e-mongolia, ehalamj.mn цахим хуудас, төрийн үйлчилгээний цахим “ТҮЦ” машин, ebarimt аппликэйшн ашиглан үйлчлүүлэх боломжтой болсон ч цахим орчныг ашиглах, хэрэглэх чадвар, боломж дутагдалтайгаас цахим системийн ашиглалт хангалтгүй байна.

Аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газар, Үндэсний статистикийн хороо, Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайдад нийт 6 зөвлөмжийг хүргүүлсэн

Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудал

- Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт нийгмийн халамжийн талаар тусгагдсан Нийгмийн халамжийн тухай, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуулиудын шинэчилсэн найруулга болон Саадгүй байдал, хүртээмжийн тухай хуулийн төслүүдийг хэлэлцэн батлах,
- Нийгмийн халамжийн тухай хуульд заасан “Нийгмийн халамж” гэсэн тодорхойлолттой нийцээгүй үйлчилгээнүүдийг Нийгмийн халамжийн тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжоор бий болгон шаардлагатай хөрөнгийг халамжийн санд төвлөрүүлэн зарцуулах зохицуулалт бүхий хууль тогтоомжийн төслийг хэлэлцэн батлахгүй байх.

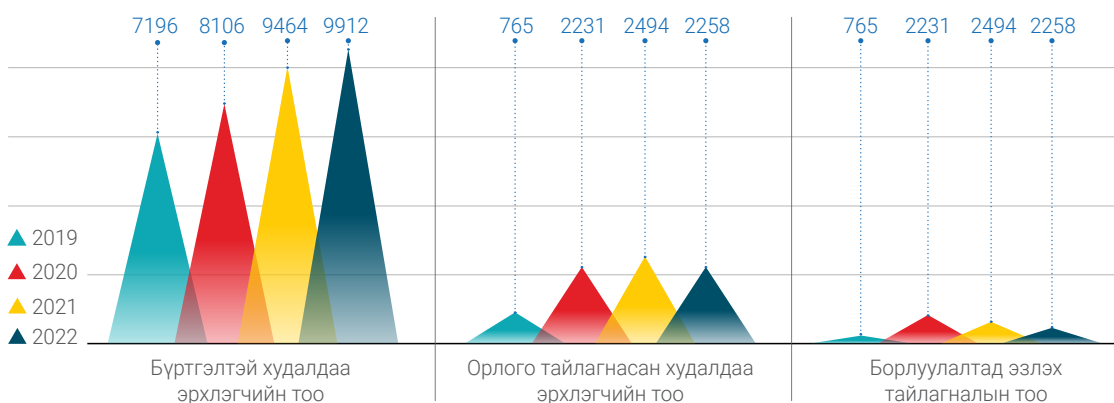

ТАТВАРЫН ШИНЭЧЛЭЛИЙН БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ, ТҮҮНИЙ ҮР НӨЛӨӨ

Аудитыг УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 9 дүгээр тогтоолоор баталсан “Төрийн аудитын байгууллагын 2023 онд гүйцэтгэх аудитын сэдэв”-ийг үндэслэн, Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1-д заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд хийлээ.

Татварын шинэчлэлд баримтлах бодлогод оролцогч талуудын хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, арга хэмжээний төлөвлөлтийн уялдааг хангах, хэрэгжилтийг хянаж, нэгтгэн дүгнэх, багц хуулиудыг шинэчлэн баталж, зарим татварын хуулийг шинээр боловсруулах, татварын хуулийн шинэчлэлийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

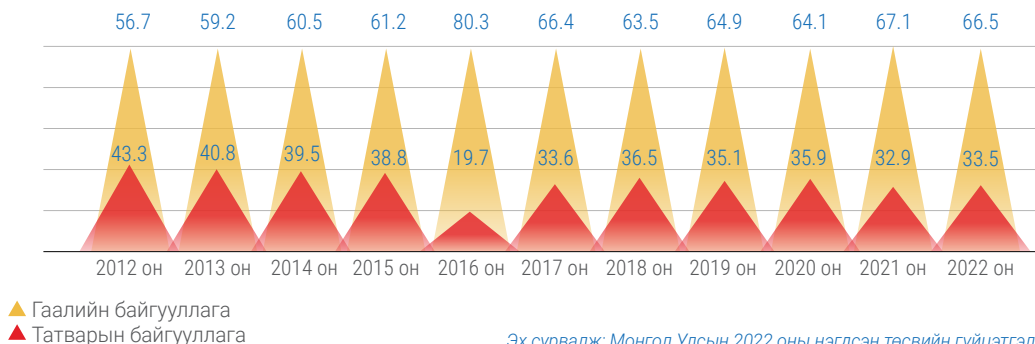
Зураг 22. Нийслэлд үйл ажиллагаа явуулж буй том зах худалдааны төвийн ХХОАТ-ын судалгаа ХХОАТ төлөлт 2019-2022 он (Зах, худалдааны төвүүдэд худалдаа эрхлэгчид)

Эх сурвалж: Үндэсний аудитын газар 2023 он

Татварын байгууллагын мэдээллээр хангагдах эрх сайжирч төсвийн орлого өссөн боловч татварын ачаалал нэмэгдсэн байна. Татварын орлогыг хуваарилах, бүртгэж тайлагнах үйл ажиллагааг холбогдох хууль эрх зүйн заалтад нийцүүлж зохион байгуулах, түүнд тавих дотоод хяналтыг сайжруулах шаардлагатай байна.

Зураг 23. Татварын орлогын бүрдүүлэлт, /хувиар/

Эх сурвалж: Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

Татварын шинэчлэлийн бодлогын хэрэгжилт, түүний үр нөлөөнд хийсэн гүйцэтгэлийн аудитаар илэрсэн алдаа, зөрчилтэй холбоотой Гаалийн ерөнхий газарт 13.9 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн акт, 25.9 тэрбум төгрөгийн албан шаардлага, Татварын ерөнхий газарт 5 зөвлөмж, Сангийн яаманд 3 зөвлөмжийг тус тус хүргүүлсэн.

ҮНДЭСНИЙ МӨНГӨН ТЭМДЭГТ-ТӨГРӨГИЙН БОЛОН ВАЛЮТЫН ХАНШИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙГ ТОГТВОРЖУУЛАХ БОДЛОГЫН ҮР НӨЛӨӨ

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны “Аудитын сэдэв батлах тухай” 09 дүгээр тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны “Аудитын жилийн төлөвлөгөө батлах тухай” А/04 дүгээр тушаалыг тус тус үндэслэн гүйцэтгэлээ.

Үндэсний мөнгөн тэмдэгт-төгрөгийн болон валютын ханшийн өөрчлөлтийг тогтворжуулах бодлогын үр нөлөө сэдэвт гүйцэтгэлийн аудит хийж, дүгнэлт гарган, зөвлөмж боловсруулж, дүнг УИХ болон холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулж, олон нийтэд мэдээлэхэд аудитын зорилго чиглэв. Монголбанк үндэсний мөнгөн тэмдэгт-төгрөгийн тогтвортой байдлыг хуульд заасны дагуу хангаж ажиллаагүй байна. Тодруулбал,

- УИХ-ын тогтоолоор баталсан Төрөөс мөнгөний бодлогын талаар баримтлах үндсэн чиглэлийн “...инфляцыг +/-2 нэгж хувийн интервалд 6 хувийн орчимд тогтворжуулах...” гол зорилт хэрэгжээгүй;
- Нийлүүлэлтийн сүлжээний доголдлоос шалтгаалсан үнийн өсөлт инфляцид нөлөөлсөн;
- Мөнгөний бодлогын хорооноос эдийн засаг Ковид-19 цар тахлын өмнөх түвшинд хүрээгүй, инфляц оны эцэст зорилтот түвшний орчимд тогтворжино гэж төсөөлж бодлогын хүүг аажмаар өсгөх стратеги баримталсан;
- Мөнгөний нийлүүлэлт буюу М2 мөнгөний 2022 оны эцсийн үлдэгдэл 2020 оноос 17.7 хувиар өссөн;
- Монгол Улсын гадаад валютын албан нөөцийн хэмжээг УИХ-ын тогтоолд зааснаар бүрдүүлж чадаагүй;
- Төлбөрийн тэнцлийн алдагдлаас шалтгаалан гадаад валютын албан нөөц буурсан.

Төв банкны тухай хуульд тусгасан үндэсний мөнгөн тэмдэгт-төгрөгийн тогтвортой байдлыг хангах, ханш нь чөлөөтэй бөгөөд бодитой байх гэсэн заалтуудыг нэг утгаар ойлгогдох байдлаар хуульчлах шаардлагатай байна. Төв банкны тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулж Монголбанкны Ерөнхийлөгч болон Мөнгөний бодлогын хорооны чиг үүрэг, хариуцах ажил үүргийг тодорхой тусгах шаардлагатай байна. Төсвийн бодлого нь төгрөгийн тогтвортой байдлыг хангахад чиглэсэн мөнгөний бодлогын орон зайг багасгаж байна. Тодруулбал,

- Төсвийн тусгай шаардлагуудад өөрчлөлт оруулах замаар төсвийн алдагдал, өрийн дээд хязгаарыг нэмэгдүүлсэн;
- Засгийн газрын нийт өрийн дийлэнх хувийг гадаад өр эзэлж байгаа нь гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг дагуулсан;
- Экспортыг төрөлжүүлэх, импортыг орлох үйлдвэрлэл, үйлчилгээг нэмэгдүүлэх замаар төлбөрийн тэнцэлд үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах шаардлагатай;
- Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтыг төрөлжүүлж нэмэгдүүлэх шаардлагатай.

Аудитын дүнд үндэслэн Монгол Улсын Шадар сайд бөгөөд Эдийн засаг, хөгжлийн сайдад 2, Сангийн сайдад 2, Монголбанкны Ерөнхийлөгчид 4 зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

УУЛ УУРХАЙН САЛБАРЫН ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН БҮРДҮҮЛЭЛТ, ГҮЙЦЭТГЭЛ

Аудитыг Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 09 дүгээр тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны А/03 дугаар тушаалаар баталсан Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний дагуу Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1-д заасан бүрэн эрхийн хүрээнд хэрэгжүүллээ. Уул уурхайн салбарын төсвийн орлогын бүрдүүлэлт, гүйцэтгэл сэдэвт аудитаар төсвийн орлогын бүрэлдэхүүн хэсэг болох уул уурхайн салбарын орлогыг хэрхэн бүрдүүлж буй нөхцөлийг тодруулж, дүн шинжилгээ хийн дүгнэлт гарган, зөвлөмж боловсруулж, тайланг Улсын Их Хурлын Төсвийн Байнгын Хороо болон СЯ, ТЕГ-ын холбогдох албан тушаалтанд танилцуулахад аудитын зорилго чиглэсэн.

Уул уурхайн салбарыг хөгжүүлэх чиглэлээр дэвшүүлсэн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай бодлогын баримт бичиг, хууль тогтоомжийн өөрчлөлт хийх ажил удаашралтай, зарим төлөвлөсөн ажлууд бүрэн хэрэгжээгүй, Уул уурхайн салбарын төсвийн орлогын төлөвлөгөөг улсын эдийн засгийн төлөв байдалд дүн шинжилгээ хийж, холбогдох байгууллагын мэдээлэлд үндэслэж боловсруулаагүй байна.

Татварын албанд улсын хэмжээнд **2023 оны 04 дүгээр сарын 10-ны** өдрийн байдлаар

244346

бүртгэлтэй байгаа татвар төлөгч хуулийн этгээд байна

Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн шилжилт хөдөлгөөний талаар холбогдох хууль, журамд заасны дагуу төрийн байгууллагууд тухай бүр харилцан мэдээлэл солилцоогүй, Уул уурхайн салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй аж ахуйн нэгж, байгууллагууд төсвийн орлогын дийлэнх хувийг бүрдүүлдэг хэдий ч татварын хуримтлагдсан өртэй байна. Зарим ордын нөөцөд бүртгэсэн болон эдийн засгийн ач холбогдол бүхий дагалдах ашигт малтмалыг иж бүрэн үнэлэх хууль эрх зүйн орчин дутмаг, тогтворжуулалтын сангаас төсвийн алдагдлыг санхүүжүүлэхдээ холбогдох хуулийг мөрдөж ажиллаагүй байна. Ирээдүйн өв сангийн батлагдсан төсвийг хэтрүүлэн хүүхдийн мөнгөн тэтгэмжид зарцуулжээ.

Аудитын дүнд үндэслэн Сангийн сайдад 1, Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайдад 3, Ашигт малтмал газрын тосны газрын даргад 1, Татварын ерөнхий газрын даргад 2 зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН САЛБАРЫН ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖИЙН ХӨРӨНГИЙН АШИГЛАЛТ, ҮР ӨГӨӨЖ

Аудитыг Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3 дахь хэсэгт заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрх, Улсын Их Хурлын Төсвийн Байнгын хорооны “Аудитын сэдэв батлах тухай” 2022 оны 9 дүгээр тогтоолыг үндэслэн гүйцэтгэлийн аудитыг хэрэгжүүлэв.

Аудитын нэгдсэн дүнгээр 52.5 тэрбум төгрөгийн зөрчил арилгуулах 41 албан шаардлага, 4.2 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг арилгуулах 17 зөвлөмжийг холбогдох байгууллагуудад хүргүүлж, аудитын нэгдсэн тайлангаар Сангийн сайдад 3, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдад 5, Төслийн нэгжид 4 зөвлөмжийг хүргүүлсэн байна.

Сангийн сайдад:

- Хөдөө, аж ахуйн салбарт гадаадын зээл, тусламжаар хэрэгжүүлж буй төслүүдийн дүн мэдээллийг Монгол Улсын Засгийн газрын гадаад зээл, тусламжийн төсөл, арга хэмжээний мэдээллийн нэгдсэн санд бүрэн оруулах;
- Засгийн газрын шугамаар авсан зээл, тусламжийн хэрэгжилтийн үр дүн, үр нөлөөг тооцох аргачлалыг баталж, мөрдүүлэх;
- Засгийн газрын гадаад зээлийн хөрөнгийг ашиглах, эдгээр хөрөнгөөр санхүүжих төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, зохион байгуулах, хяналт тавих, үнэлэх журмыг шинэчлэх;

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдад:

- Хөдөө, аж ахуйн салбарт зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний мэдээллийг бүрдүүлж, зээл, тусламж хариуцсан нэгжийн чиг үүрэг, бүтэц, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох;
- Засгийн газрын шугамаар авч ашиглаж буй гадаад зээлийн ашиглалтыг сайжруулж, гадаадын зээл, тусламжаар хэрэгжүүлж буй төсөл хөтөлбөрүүдэд үнэлгээ хийж, үр дүнг тооцох;
- Төслийн хүрээнд бий болсон хөрөнгийг хүлээлцэх, данс бүртгэлд тусгаж, эзэмшигч өмчлөгч, ашиглагчийг тогтоож хариуцуулах;
- Гадаадын зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжиж буй төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийж, зөвлөмжийн мөрөөр холбогдох арга хэмжээг тухай бүр авч хэрэгжүүлэх;
- Экспортыг дэмжих төслийг хэрэгжүүлэх заавар, арга зүйд өөрчлөлт оруулж, сонгон шалгаруулалтад оролцох жижиг, дунд, бичил бизнес эрхлэгчдийн оролцоог нэмэгдүүлэх;

Төслийн нэгжид:

- Төсөл хэрэгжүүлэх нэгжийн ажилтан, зөвлөх, шинжээчийг хөлсөөр ажиллуулахдаа хууль, тогтоомжид нийцүүлэн гэрээ байгуулан ажиллуулж бүх татвар, шимтгэл, хураамжийг төлүүлэх;
- Гадаад зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжиж буй төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд хяналт тавьж, явцын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ болон хэрэгжиж дууссаны дараа эцсийн үнэлгээг хийж харьяалах төсвийн ерөнхийлөн захирагчид тайлагнах;
- Гадаадын зээл, тусламжаар хэрэгжиж буй төсөл арга хэмжээний зориулалт, ашиглалт, хэрэгжих хугацаа, үр дүн, холбогдох мэдээллийг цахим хуудсанд иж бүрэн байршуулах;
- Эрх бүхий гадаад улсын хуулийн этгээдийн боловсруулсан барилга байгууламжийн зураг төслийн баримт бичгийг Монгол Улсын эрх бүхий байгууллагатай хамтран баталгаажуулах, зураг төсөлд магадлал хийлгэх, захиалагчийн хяналтыг хэрэгжүүлэх

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ДААТГАЛ, ҮР ДҮНД СУУРИЛСАН САНХҮҮЖИЛТИЙН ТОГТОЛЦОО, ҮР НӨЛӨӨ

Аудитыг Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3 дахь хэсэгт заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд УИХ-ын Төсвийн Байнгын хорооны “Аудитын сэдэв батлах тухай” 2022 оны 9 дүгээр тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны А/03 дугаар тушаалаар баталсан “Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө”-г тус тус үндэслэн гүйцэтгэлээ.

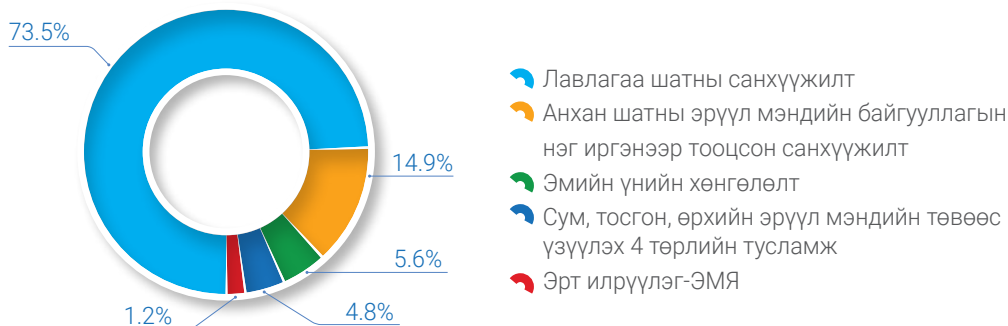
“Эрүүл мэндийн даатгал, үр дүнд суурилсан санхүүжилтийн тогтолцоо, үр нөлөө” сэдвээр гүйцэтгэлийн аудитыг улсын хэмжээнд хийж, дүгнэлт гарган, зөвлөмж боловсруулж, УИХ, холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулж, олон нийтэд мэдээлж ажиллав.

Зураг 24. Анхан шатны эрүүл мэндийн байгууллагын санхүүжилтын зардал 2022 он

Аудитаар эрүүл мэндийн салбарын бодлогын баримт бичигт тусгагдсан даатгалын тогтолцооны шинэчлэлийн хүрээнд дэвшүүлсэн зорилтыг хангахад чиглэсэн арга хэмжээний явцудаашралтай, эрүүл мэндийн даатгалын хяналт, шалгалт дотоод аудитын үйл ажиллагааны үр нөлөө хангалтгүй гэж үзлээ. Мөн даатгуулагчийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн эрүүл мэндийн чанартай тусламж, үйлчилгээг бүрэн үзүүлж чадахгүй байна.

Зураг 25. ЭМДС-ийн нийт санхүүжилтэд тусламж үйлчилгээний эзлэх хувь хэмжээ (төрлөөр)

Аудитын дүнд үндэслэн Сангийн сайдад 1, Эрүүл мэндийн сайд, Эрүүл мэндийн үндэсний зөвлөлийн даргад 3, Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газрын даргад 3 зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудал

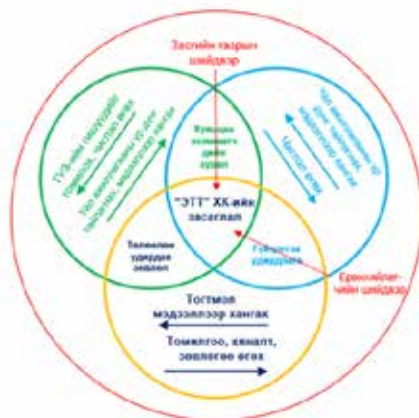
- Эрүүл мэндийн салбарт Нийгмийн эрүүл мэндийг хамгаалах, тусламж, үйлчилгээ авах эрхийг хангахад оролцогч бүх талуудын гүйцэтгэх үүрэг, холбогдох байгууллага, ажилтны харилцааг зохицуулсан хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх хэрэгцээ шаардлага үүссэн байна.

ЭРДЭНЭС ТАВАН ТОЛГОЙ ХК-ИЙН 2018-2022 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА БОЛОН ТАВАН ТОЛГОЙН ОРД АШИГЛАЛТАД ТӨРӨӨС ЭРДЭС БАЯЛГИЙН САЛБАРТ БАРИМТЛАХ БОДЛОГО, АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛИАР ХҮЛЭЭСЭН ҮҮРГИЙН БИЕЛЭЛТ

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2023 оны 09 дүгээр тогтоолыг үндэслэн Эрдэнэс Тавантолгой ХК-ийн 2018-2022 оны үйл ажиллагаа болон тус ордын ашиглалтад төрөөс эрдэс баялгийн салбарт баримтлах бодлого, Ашигт малтмалын тухай хуулиар хүлээсэн үүргийн биелэлтэд гүйцэтгэлийн аудит хийлээ.

Төрөөс эрдэс баялгийн салбарт баримтлах бодлогын хэрэгжилтэд ахиц дэвшил гараагүй нь оролцогч талуудын хамтын ажиллагаа хангалтгүй, бүх түвшинд хариуцлага, хяналтын тогтолцоо сул байгаагаас шалтгаалж байна.

Зураг 26. Эрдэнэс Тавантолгой ХК-ийн засаглалын одоогийн загвар

Эрдэнэс Тавантолгой ХК-ийг засаглалын хувьд зах зээлийн зарчмаар ажиллуулахгүй төрийн зүгээс үйл ажиллагаанд нь хөндлөнгөөс нөлөөлж, компанийн орлого, ашгаар техник эдийн засгийн үндэслэлд тусгасан ордыг цогцоор нь үр ашигтай ашиглах, нэгдсэн төлөвлөлтийн хүрээний дэд бүтэц, бүтээн байгуулалтын төсөл, хөтөлбөрийг санхүүжүүлэхгүйгээр нийгмийн болон төсвийн шинж чанартай асуудалд зарцуулсан нь ордын үнэ цэнийг бууруулах, насжилтыг богиносгон, сорчилж ашиглахад хүргэсэн байна.

Таван толгойн ордыг нэгдсэн төлөвлөлтөд үндэслэн үр ашигтай, цогц байдлаар ашиглахгүй байгаа нь ордын үнэ цэнийг бууруулсан, Эрдэнэс Тавантолгой хувьцаат компанийн үйл ажиллагаа зах зээлийн зарчмаар бус төрөөс хэт хамааралтай байгаа нь ордыг нэгдсэн төлөвлөлт, цогц байдлаар үр ашигтай ашиглах боломжийг хязгаарласан байна.

Аудитын дүнд үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газарт 2, Эдийн засаг, хөгжлийн сайдад 1, Сангийн сайдад 1, Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайдад 1, Эрдэнэс-Таван толгой ХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлд 5, Эрдэнэс-Таван толгой ХК-д 11 зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

“ Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудал ”

- Төрөөс эрдэс баялгийн салбарт баримтлах бодлогын зорилтуудын хэрэгжилт хангалтгүй, нэмүү өртөг шингэсэн уул уурхайн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж, экспортлох боломж бүрдээгүй, уг бодлогын баримт бичиг хүчингүй болсныг анхаарч шинээр боловсруулах хөгжлийн зорилтот хөтөлбөрт салбарын хэрэгцээ, шаардлагыг бодитой тодорхойлох;
- Эрдэнэс-Таван толгой ХК-ийн үйл ажиллагаа төрөөс хэт хамааралтай байгаа нь техник, эдийн засгийн үндэслэл, нэгдсэн төлөвлөлтийн дагуу ордыг ашиглах боломжгүй байдалд хүргэж байх тул компанийн засаглалыг сайжруулах зохистой загвар, эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх;
- Засгийн газрын тогтоол, шийдвэрээр төрд ногдох ногдол ашгийг Ирээдүйн өв санд төвлөрүүлээгүй, АМНАТ болон ус бохирдуулсны төлбөрийг бүрэн төлөөгүй нь төсвийн орлогыг тасалдуулж, мөн Засгийн газрын бодлогыг хэрэгжүүлэх зорилгоор төрийн өмчит хуулийн этгээдийн үйл ажиллагааны орлого, ирээдүйд олох орлогыг дайчлах замаар төсвөөс гадуур төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлж, улсын төсөв нэгдсэн байх зарчмыг алдагдуулж байгаад анхаарлаа хандуулах.

ХӨГЖЛИЙН БАНКНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР НӨЛӨӨ, ҮР АШИГ

Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 9 дүгээр тогтоолыг үндэслэн Хөгжлийн банкны үйл ажиллагаа, санхүүжүүлсэн төсөл хөтөлбөрийн үр нөлөө, үр ашгийг тооцож, дүгнэлт зөвлөмж боловсруулах зорилгоор Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1-д заасан бүрэн эрхийн хүрээнд аудитыг гүйцэтгэв.

Аудитад Хөгжлийн банкны 2020-2022 он, 2023 оны эхний хагас жилийн үйл ажиллагаа, санхүүжүүлсэн төсөл, хөтөлбөрийн зээлийн эргэн төлөлт, түүний үр дүн, өмнөх жилүүдэд банкны үйл ажиллагаанд хийсэн хяналт шалгалтаар өгсөн зөвлөмж, төслийн орлогоос эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгөөр шууд олгосон зээл, Засгийн газрын холбогдох тогтоолуудын дагуу арилжааны банкаар дамжуулан олгосон зээлийг түүврийн аргаар хамруулж, хэрэгжилт хангалтгүй төслүүдийн шалтгаан нөхцөлийг тодорхойлох чиглэлээр ажиллав.

Гүйцэтгэлийн аудитаар

- Төлөөлөн удирдах зөвлөлөөс 2020-2023 оны хооронд 5 удаа орон тооны дээд хязгаарыг баталж, 3 удаагийн бүтэц, зохион байгуулалтыг хийснээр 2022-2023 оны хооронд 129 орон тооноос 89 орон тоо буюу 68.9 хувь нь ажлаас чөлөөлөгдөж, үүнээс мэргэжилтэн 91, хэлтсийн болон газрын захирал 31 байгаа нь хүний нөөцийн хөдөлгөөн ихтэй, банкны үйл ажиллагааг хэвийн, тогтвортой явуулахад хүндрэл учрахаар байна.
- Зээлийн үлдэгдэл 2023 оны 12 дугаар сарын 14-ний өдрийн байдлаар 40 зээлдэгчийн 2,254.6 тэрбум төгрөг болж, үүнээс чанаргүй зээл 1,270.1 тэрбум буюу 56.3 хувьд хүрч өссөн, Төрийн өмчит ТОСК-ийн “Хөдөлгөөнт цогцолбор”, Эрчим хүчний яамны Таван толгой дулааны цахилгаан станц, “Эгийн голын УЦС” ХХК-ийн зээлийн эргэн төлөлт хийгдээгүй байна.
- УИХ, ҮАГ, Монгол банк, Сангийн яам зэрэг төрийн байгууллага, олон улсын хөндлөнгийн аудитын хуулийн этгээд, эрх бүхий байгууллагаас тус банкны үйл ажиллагаанд 2020-2022 онд хийсэн хяналт шалгалт, аудитаар нийт 154 зөвлөмжийг өгснөөс 64 буюу 41.6 хувь нь биелж, 90 буюу 58.4 хувь биелээгүй нь ТУЗ болон дотоод аудитын хорооноос зөвлөмж хэрэгжүүлэх, шийдэл төлөвлөгөөг тухай бүр оновчтой гаргаагүйтэй холбоотой байна.

Монгол Улсын Хөгжлийн банкны гүйцэтгэх удирдлагад зөрчлийг арилгах 3 албан шаардлага болон дараах зөвлөмжийг хүргүүлсэн байна. Үүнд:

- Банкны хүний нөөцийг тогтвортой ажиллахад анхаарч, төлөвлөгөө гарган хэрэгжүүлж, банкны үйл ажиллагааг хэвийн явуулах нөхцөлийг бүрдүүлэх
- Засгийн газрын 2022 оны 220 дугаар тогтоолын хэрэгжилтийг хангуулж, Төрийн өмчит ТОСК-ийн “Хөдөлгөөнт цогцолбор”, Эрчим хүчний яамны Таван толгой дулааны цахилгаан станц, “Эгийн голын УЦС” ХХК-ийн зээлийн эргэн төлөлтөд анхаарч ажиллах
- Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.9 дэх заалтыг хэрэгжүүлж, охин компанийн санхүүгийн тайланг Төрийн аудитын байгууллагад хүргүүлж байх
- Зээлийн төлөлтийг эрчимжүүлж, чанаргүй зээлийн ангиллыг бууруулах үе шаттай арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө гарган ТУЗ-д танилцуулж шийдвэрлүүлэх
- Эрх бүхий байгууллагаас өгсөн зөвлөмжийг бүрэн хэрэгжүүлэх, хэрэгжээгүй зөвлөмжийг хяналтдаа авч цаашид эрчимжүүлэх арга хэмжээ авах.

ТӨРӨӨС ШИНЖЛЭХ УХААН, ТЕХНОЛОГИЙН САЛБАРЫН ТАЛААР БАРИМТАЛЖ БУЙ БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ, ҮР НӨЛӨӨ

Аудитыг Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 9 дүгээр тогтоолыг үндэслэн Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1-д заасан бүрэн эрхийн хүрээнд шинжлэх ухаан, технологийн салбарыг хөгжүүлэх талаар баримталж буй төрийн бодлого тогтвортой, оролцогч талуудын үйл ажиллагаа олон нийтэд ил тод, нээлттэй, шинжлэх ухаан, технологийн тэргүүлэх чиглэлд нийцсэн төсөл, хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, үр нөлөөг тооцож, хяналт тавьсан эсэхэд аудит хийж, аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн зөвлөмж боловсруулж, холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлэхэд аудитын зорилго чиглэсэн.

Аудитад Шинжлэх ухаан, технологийн тухай, Шинжлэх ухааны академийн эрх зүйн байдлын тухай, Инновацийн тухай, Технологи дамжуулах тухай хууль болон УИХ, Засгийн газрын тогтоол, Шинжлэх ухаан, технологийн Үндэсний зөвлөл, салбар зөвлөлөөс гаргасан зөвлөмж, шийдвэр, бусад хууль эрх зүйн акт, холбогдох бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийн хүрээнд Шинжлэх ухаан, технологийн салбарын тэргүүлэх чиглэлд нийцсэн төсөл, хөтөлбөрийн үр нөлөө, эрх бүхий байгууллага, хуулийн этгээдийн үйл ажиллагааг хамруулсан.

Улсын төсвийн хөрөнгөөр 2017-2023 онд хэрэгжүүлэхээр байгуулсан "Захиалгат төсөл хэрэгжүүлэх, санхүүжүүлэх гэрээ"-нд заасан төслийн үр дүн, санхүүжилтийн зарцуулалтад тавих хяналт хангалтгүйгээс аудитын түүвэрт хамрагдсан давхардсан тоогоор 181 төслөөс анхан шатны баримтгүй, бүрдэл дутуу баримтаар ажил гүйлгээ хийсэн, төсөвт тусгаагүй, зориулалтын бус зардлыг санхүүжүүлсэн, баталсан төсвийг хэтрүүлэн зарцуулсан, хуулийн этгээдийн үйл ажиллагааны чиглэлд нийцээгүй ажил, үйлчилгээний төлбөрийг шилжүүлсэн зэрэг нийт 2,242.0 сая төгрөгийн зөрчил илэрлээ.

Төслийн зарцуулалттай холбоотой аудитаар илэрсэн зөрчлүүд, сая төгрөгөөр

Төслийн төрөл	Төслийн давхардсан тоо	Зөрчлийн дүн							Нийт зөрчлийн дүн
		Анхан шатны баримтгүй	Анхан шатны баримтын бүрдэл дутуу	Төслийн төсвийн төлөвлөлтөд тусгаагүй	Хуулийн этгээдийн үйл ажиллагааны чиглэл нийцээгүй	Хамаарал бүхий этгээдэд давуу байдал олгосон	ЗТТСТХ-ийн 18.4 дэх заалтыг зөрчиж /урамшуулал /	319 дүгээр тушаалаар баталсан журмын зардлын дээд хязгаараас давсан	
Суурь судалгааны	73	155.0	336.0	27.7	46.5	9.0	2.3	47.0	623.6
Улсын захиалгат	48	212.4	517.4	55.8	63.5	10.0	24.3	133.1	1,016.3
Гадаадтай хамтарсан	23	25.7	154.6	2.2	23.7	-	8.6	7.3	222.0
Инноваци	22	67.4	128.5	51.4	20.9	14.0	-	40.7	323.0
Цөм технологи	1	-	39.6	-	-	-	-	-	39.6
Суурь хавсарга судалгааны (ШУА грант)	14	0.1	8.0	0.3	-	-	2.5	6.7	17.5
Нийт	181	460.6	1,184.1	137.4	154.6	33.0	37.7	234.7	2,242.0

Аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн Монгол Улсын Ерөнхий сайд, Эдийн засаг, хөгжлийн сайд, Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд, Шинжлэх ухаан, технологийн сангийн захирал, Шинжлэх ухааны академийн ерөнхийлөгч нарт 19 зөвлөмжийг хүргүүллээ.

ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТТАЙ ГАЗАР НУТГИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН НИЙЦЭЛ, ҮР НӨЛӨӨ, ГАЗАР ОЛГОЛТ

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан эрхийн хүрээнд УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 09 дүгээр тогтоолыг үндэслэн Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн нийцэл, үр нөлөө, газар олголт сэдэвт гүйцэтгэлийн аудитыг Тусгай хамгаалалтын газар нутгийн тухай хууль холбогдох хууль тогтоомж, бусад эрх зүйн акттай нийцэж байгаа эсэх, тус хуулийн хэрэгжилт үр нөлөөтэй эсэх, хууль тогтоомжийн дагуу газар олголт хийсэн эсэхэд аудит хийж, дүгнэлт гарган зөвлөмж боловсруулж, дүнг УИХ болон холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулахад аудитын зорилт чиглэсэн. Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйл, хийсэн дүн шинжилгээ аудитын дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг хийсэн байна. Тухайлбал,

- УИХ-ын 2013 оны 23 дугаар тогтоолоор баталсан “Улаанбаатар хотыг 2020 он хүртэл хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөөний тодотгол, 2030 он хүртэлх хөгжлийн чиг хандлагын баримт бичиг”-ээр тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хязгаарлалтын бүсийг давхардуулан шинэ суурьшлын бүсийг төлөвлөж, хуулийг зөрчсөн байна.
- Богд хан уулын дархан цаазат газрын хилийн заагийг БОАЖЯ-ны 2011 оны зураглалаар 42.2 мянган га, Нийслэлийн газар зохион байгуулалтын албаны 2012 оны зураглалаар 41.1 мянган га, УИХ-ын 1995 оны 26 дугаар тогтоолын дагуу газар зохион байгуулалт, геодези зураг зүйн газрын даргын 2019 оны А/65 тушаалаар 41.4 мянган га, 1997 онд ЮНЕСКО-д бүртгэсэн 41.6 мянган га талбайгаар тус тус тогтоон ашиглаж байгаа нь газрын маргаан үүсгэх шалтгаан болсон байна.
- Тусгай хамгаалалттай газар нутагт газрын ерөнхий төлөвлөгөөгүй, зохион байгуулалтгүйгээр газар олгосон нь газар нутгийг хамгаалах үндсэн зорилтыг хангаагүй, Нэгдсэн Үндэстний байгууллагын Биологийн олон янз байдлын тухай конвенцын зорилтыг хангаж чадахгүй байна.
- Газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь улсын хэмжээнд газрын кадастрын бодлогыг хэрэгжүүлэх, улсын газрын мэдээллийн санг бүрдүүлэх, хөтлөх, газрын нэгдмэл сангийн бүх ангиллын газрын улсын бүртгэл, газрын тоо бүртгэл, чанар, үнэлгээ, төлбөр, шилжилт хөдөлгөөн, газар хамгаалах талаар авсан арга хэмжээ зэрэг үзүүлэлтийг засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж бүрээр тусгах ажлыг хэрэгжүүлэхдээ төрийн бусад байгууллагатай уялдаа холбоогүй ажилласнаас газрын мэдээллийн нэгдмэл санг бүрэн хөтлөөгүй, мэдээлэл зөрүүтэй байна.
- Тусгай хамгаалалттай газар нутагт газар ашиглах эрхийн гэрчилгээ авсан хуулийн этгээдийн бүртгэл, дүрмийн санд өөрчлөлт орсон тохиолдолд мэдээлэл солилцох эрх зүйн зохицуулалт байхгүйгээс хуулийн 33 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасныг хэрэгжүүлж, холбогдох арга хэмжээг авч чадахгүй байна.
- Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хамгаалалтын захиргаад менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж батлуулах асуудал хатгалтгүй, түүнийг үнэлж, дүгнэх ажлыг бүрэн хийгээгүй байна.

Аудитын дүн дүгнэлтэд үндэслэн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдад 10 зөвлөмж хүргүүлсэн.

“Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудал”

- УИХ тусгай хамгаалалттай газар нутагтай холбоотой тогтоол, шийдвэр гаргахдаа Монгол улсын нэгдэн орсон Олон улсын гэрээ конвенцын суурь үзэл баримтлалд тулгуурлах;
- Богдхан Уулын Дархан цаазат газрын хилийн цэсийг тогтоохдоо Дэлхийн шим мандлын сүлжээнд бүртгүүлсэн 41,650 га талбайн хэмжээг бууруулахгүйгээр шийдвэрлэхэд анхаарал хандуулах.

ТАВАН ТОЛГОЙ-ГАШУУН СУХАЙТ, ТАВАН ТОЛГОЙ-ЗҮҮН БАЯН ЧИГЛЭЛИЙН ТӨМӨР ЗАМЫН БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТАД ЗАРЦУУЛСАН ХӨРӨНГИЙН ҮР ДҮН

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 09 дүгээр тогтоолыг үндэслэн Таван толгой-Гашуун сухайт, Таван толгой-Зүүн баян чиглэлийн төмөр замын бүтээн байгуулалтад зарцуулсан хөрөнгө, үр дүнд гүйцэтгэлийн аудит хийлээ. Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйл, хийсэн дүн шинжилгээ аудитын дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг хийсэн байна. Тухайлбал,

- Төрөөс төмөр замын тээврийн талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлэх хугацаа, санхүүжилтийн эх үүсвэр тодорхойгүй, хэрэгжилтэд оролцогч талуудын эрх үүргийг тодорхойлоогүй, хэрэгжилтийг бодитой үнэлээгүй, хэрэгжилтийг хангах холбогдох арга хэмжээг авч ажиллаагүйгээс хэрэгжилт хангалтгүй;
- Төмөр замын салбарын хэмжээнд бодлогын хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх шийдвэрүүд удаа дараалан гаргаж байсан ч хэрэгжүүлэх төслүүдийг эдийн засаг, нийгэмд үзүүлэх үр нөлөөгөөр эрэмбэлж цогц байдлаар төлөвлөөгүйгээс ихээхэн хэмжээний үргүй зардал гарсан;
- Таван толгой-Зүүн баян чиглэлийн төмөр замын байгууламжийн зураг төсөл, төсвийг боловсруулж, эрх бүхий байгууллагууд баталгаажуулсан ч зарим ажлын төсөвт өртөг, ажлын гүйцэтгэлийг бодитой хянаж, баталгаажуулаагүй, хууль тогтоомжийн дагуу ногдуулах татвар, хураамжийг төлөөгүй, гэрээний үнийн дүнгээс татварыг хасаж байгуулсан зэргээр хууль зөрчсөн;
- Таван толгой-Гашуун сухайт чиглэлийн төмөр замын төслүүдийн гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулахдаа ил тод, өрсөлдөх тэгш боломжтой, үр ашигтай, хэмнэлттэй, хариуцлагатай байх зарчмыг баримтлаагүй, төслүүдийн техник эдийн засгийн үндэслэлд заасан дүнгээр фидик гэрээг дотоодын аж ахуйн нэгж хооронд байгуулсан ч гэрээний ерөнхий болон тусгай нөхцөлийн зарим заалтууд Монгол Улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хууль, тогтоомжид нийцээгүй, харилцан ашигтай байхаар тохиролцоогүй гэх мэт.

Аудитын дүн дүгнэлтэд үндэслэн Монгол Улсын Ерөнхий сайдад 5, Зам, тээврийн хөгжлийн сайдад 3, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдад 3, ТӨБЗГ-т 1, Монголын төмөр зам ТӨХК, Таван толгой төмөр зам ХХК-ийн ТУЗ-д 3, гүйцэтгэх удирдлагад 11, Өмнөговь аймгийн Засаг дарга, Дорноговь аймгийн Засаг дарга нарт 2, нийт 29 зөвлөмжийг тус тус хүргүүлсэн.

Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудал

- Төрөөс төмөр замын тээврийн талаар баримтлах бодлого нь Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулиар бодлогын баримт бичигт тавигдах шаардлагад нийцээгүй, суурь түвшин, хүрэх үр дүн нь хэмжигдэхүйц байдлаар боловсруулагдаагүй, хэрэгжилтэд оролцогч талуудын эрх үүргийг оролцоог тодорхойлоогүй, санхүүжилтийн эх үүсвэр, хэрэгжүүлэх хугацаа тодорхойгүйгээс хэрэгжилтийг үнэлэх боломжгүй;
- Ирээдүйн өв санд төвлөрүүлэх хөрөнгийг Улсын Их Хурлын шийдвэргүйгээр төмөр замын бүтээн байгуулалтад зарцуулах, хөрөнгө оруулалтын санхүүжилтээр тоног төхөөрөмж, техник хэрэгсэл бэлтгэх зэргээр Монгол Улсын төсөв нэгдсэн байх суурь зарчмыг алдагдуулж, хууль тогтоох дээд байгууллага төрийн өмчийн өмчлөгч байх, эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах хэм хэмжээг зөрчсөн;
- Тавантолгой-Гашуунсухайт чиглэлийн төмөр замын бүтээн байгуулалтын ажил хийгдэж буй Монгол Улсын урд хил хүртэлх төмөр замын шугамын чигийн дагуух нийт 966 га газар нь улсын хилийн зурвас болон дархан цаазат газарт хамаарч, тусгай хэрэгцээнд авах асуудлыг Улсын Их Хурлаас шийдвэрлэх.

**ГАЗРЫН ТОСНЫ САЛБАРТ БҮТЭЭГДЭХҮҮН ХУВААХ ГЭРЭЭГЭЭР ХАЙГУУЛЫН
ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЯВУУЛСАН ГЭРЭЭЛЭГЧИЙН НИЙТ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ,
ӨРТӨГ НӨХСӨН БОЛОН НӨХӨХ ЗАРДЛЫН ХЭМЖЭЭ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ЭКСПОРТ,
БОРЛУУЛАЛТЫН ОРЛОГЫН ТООЦОО, ХУВААРИЛАЛТАД
БАТАЛГААЖУУЛАЛТ ХИЙХ АУДИТ**

Аудитыг Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.3, Газрын тосны тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.2, 37.3-т тус тус заасныг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны “Аудитын сэдэв батлах тухай” 09 дүгээр тогтоолын хүрээнд гүйцэтгэлээ.

Газрын тосны тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.1 болон Засгийн газрын 2019 оны 178 дугаар тогтоолоор баталсан Газрын тосны бүртгэл, тооцооны журмын 11.23-т заасны дагуу АМГТГ-аас холбогдох хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлж, 2021 онд хайгуулын үйл ажиллагаа явуулсан гэрээлэгчдийн өртөг нөхөх зардлаас хасагдах зардал тооцсон тайлан, дүгнэлт гаргаж ирүүлсэнд аудит хийж, холбогдох анхан шатны баримт, нотлох зүйлсэд үндэслэн аудитаар нийт 1,415,154.17 ам.долларыг өртөг нөхөх зардлаас хасаж, баталгаажуулахаар шийдвэрлэсэн. Өмнөх онд гүйцэтгэсэн аудитаар МУЕС-д 1, УУХҮС-д 3, АМГТГ-ын даргад 10, хайгуулын үйл ажиллагаа явуулсан гэрээлэгч нарт 4 зөвлөмж буюу нийт 18 зөвлөмж өгснөөс 1 зөвлөмж нь 50 хувийн хэрэгжилттэй, бусад нь хэрэгжээгүй байна.

Аудитын дүнд үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газарт 1, Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайдад 3, Ашигт малтмал, газрын тосны даргад 4, хайгуулын үйл ажиллагаа явуулсан гэрээлэгчдэд 3 зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

**ГАЗРЫН ТОСНЫ САЛБАРТ БҮТЭЭГДЭХҮҮН ХУВААХ ГЭРЭЭГЭЭР ОЛБОРЛОЛТЫН
ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЯВУУЛСАН ГЭРЭЭЛЭГЧИЙН НИЙТ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ, ӨРТӨГ
НӨХӨГДСӨН БОЛОН НӨХӨГДӨХ ЗАРДЛЫН ХЭМЖЭЭ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ЭКСПОРТ,
БОРЛУУЛАЛТЫН ОРЛОГЫН ТООЦОО, ХУВААРИЛАЛТАД
БАТАЛГААЖУУЛАЛТ ХИЙХ АУДИТ**

Аудитыг Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.3-т заасан бүрэн эрхийн хүрээнд Газрын тосны тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.2, 37 дугаар зүйлийн 37.2, 37.3 дахь хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны 2022 оны 09 дүгээр тогтоолыг үндэслэн гүйцэтгэлээ. Газрын тосны нийт орлого 8.4 их наяд, нийт зардал 11.4 их наяд, алдагдал 3.0 их наяд төгрөг байхад техник, эдийн засгийн хувьд үр ашигтай гэж үзэн өртөг зардлыг нөхөж авсан нь бүтээгдэхүүн хуваах гэрээг зөрчсөн байна. Гэрээлэгчийн батлагдсан төлөвлөгөө, төсөв, гүйцэтгэсэн ажил, газрын тосны экспорт, борлуулалтын орлого зөрүүтэй байхад АМГТГ хяналт шалгалтын дүгнэлт тайландаа тусгаагүй байна.

Аудитын дүнд үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газарт 4, Ашигт малтмал, газрын тосны газарт 4 зөвлөмжийг хүргүүлсэн. Тус аудитаар сахилгын хариуцлага ногдуулах, зөрчил арилгах 3 албан шаардлага, гэмт хэргийн шинжтэй мэдээллийг холбогдох байгууллагад шилжүүлж ажиллаа.

“ “ Улсын Их Хуралд толилуулсан асуудал

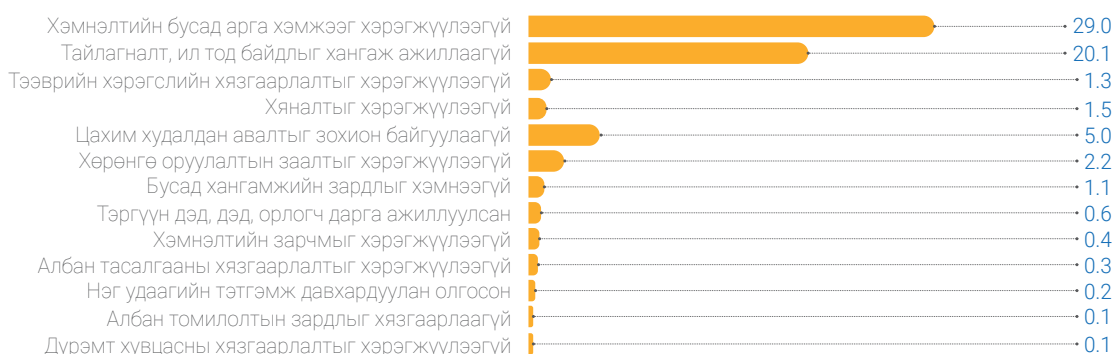
- Газрын тосны олборлолтын үйл ажиллагаанаас Монгол Улсад ногдох хувь хэмжээг нэмэгдүүлэх, олборлосон бүтээгдэхүүнийг захиран зарцуулах, хяналт тавих эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгох.

ТӨРИЙН ХЭМНЭЛТИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТЭД ХЯНАЛТ ТАВИХ ЧИГ ҮҮРГИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

Монгол Улсын 2022 оны төсвийн тухай хуулиар батлагдсан эдийн засгийн ангиллаар Төрийн хэмнэлтийн тухай хуульд хамаарах 2,735.2 тэрбум төгрөгийн урсгал зардлаас гүйцэтгэлээр 2,598.2 тэрбум төгрөгийг зарцуулж, зарцуулагдаагүй үлдэгдэл 137.0 тэрбум төгрөгийг ангилахад Төрийн хэмнэлтийн хуулийн хүрээнд 60.1 хувь буюу 83.2 тэрбум төгрөг нь хэмнэгдсэн, 39.9 хувь буюу 53.8 тэрбум төгрөг нь олгоогүй санхүүжилт байна.

Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулиар бүрэн хориглосон нийт 16 заалтаас тайлант хугацаанд 14 заалт мөрдөгдөж, 2 заалтыг 2023 оны төсвийн жилээс мөрдөхөөр байна. Нийт хэмнэсэн 83.2 тэрбум төгрөгийн зардлын 36 хувь буюу 29.8 тэрбум төгрөгийг хуулиар хориглосон заалтын дагуу хэмнэсэн байна.

Зураг 27. Төрийн хэмнэлтийн хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой илэрсэн зөрчлүүд хуулийн заалтаар (тэрбум төгрөг)

Эх сурвалж: Төрийн аудитын байгууллагын судалгаа

Засгийн газар, ТӨБЗГ болон бусад эрх бүхий байгууллагууд Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль, Засгийн газрын тогтоолоор хүлээсэн чиг үүргээ бүрэн хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна. Үүнд:

- Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4-т, Засгийн газрын 2022 оны 204 дүгээр тогтоолын 6-д тус тус заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлээгүй;
- Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйл 7.3-т, Засгийн газрын 2022 оны 203 дугаар тогтоолын 2-т заасан "Төрийн албан хаагчийн албан ажлын өрөөний талбайн хэмжээ, дотоод зохион байгуулалт, тавилга, техник хэрэгслийн нийтлэг жишиг"-ийг Засгийн газар, ТӨБЗГ-аас боловсруулж, батлаагүй;
- Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйл 10.1-д заасан чиг үүргийг Засгийн газар, Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засгийн газрын 2022 оны Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай 203 дугаар тогтоолын 3-т заасны дагуу Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газраас "Төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх захирал, бусад албан хаагчид олгох цалин хөлсний нийтлэг жишиг"-ийг тогтоогоогүй.

Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль хэрэгжилтийн хяналт шалгалтад 6517 байгууллагыг хамруулан 61.6 тэрбум төгрөгийн зөрчил илрүүлсэн бөгөөд 20.5 тэрбум төгрөгийн 468 зөвлөмж өгсөн 39.4 тэрбум төгрөгийн 908 зөрчилд албан шаардлага хүргүүлсэн, 1.5 тэрбум төгрөгийн 602 зөрчилд төлбөрийн акт тогтоосон, 0.2 тэрбум төгрөгийн 1 зөрчлийг хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлсэн байна.

ШИЛЭН ДАНСНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТЭД БАЙНГЫН ХЯНАЛТ ТАВИХ ЧИГ ҮҮРГИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

Төрийн аудитын байгууллага Шилэн дансны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1-д заасан шилэн дансны үйл ажиллагаанд тавих хөндлөнгийн хяналтыг хэрэгжүүлэх, 8.3-т заасан өөрийн санаачилгаар шилэн дансны мэдээлэлд аудит хийх, 9 дүгээр зүйлийн 9.1, 9.2-т заасан шаардлагатай тохиолдолд эрсдэл бүхий асуудалд чиглэсэн аудит хийж, үр дүнг мэдээлэх чиг үүргийн хүрээнд санхүүгийн тайлангийн аудитыг нийцлийн аудиттай хослуулан Шилэн дансны тухай хуулийн дагуу 5353 байгууллагыг түүвэрлэн хяналт тавьж тайлагнасан.

Аудитад хамруулсан байгууллагууд тайлант онд төрийн санхүү, төсвийн үйл ажиллагаатай холбоотой ил тод мэдээлбэл зохих мэдээллийн 5.3 хувийг шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудаст байршуулаагүй, 8.3 хувийг хуулийн хугацаа хоцроож мэдээлсэн байна. Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4, 6.8-д заасан мэдээллийг хугацаанд нь, ил тод байршуулсан эсэхийг хянаж дараах зөрчлийг илрүүлсэн. Үүнд:

- Тайлант онд төсөвт байгууллага, төрийн болон орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газарт хамаарах 87 байгууллага нийт 644 удаагийн тендер шалгаруулалт, худалдан авалт зохион байгуулсан мэдээллийг ил тод мэдээлээгүй, 55 байгууллага 815 удаагийн худалдан авалтын үйл ажиллагааны мэдээллийг хугацаа хоцроосон;
- Хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.5-д заасан цалингийн зардлаас бусад таван сая төгрөгөөс дээш үнийн дүн бүхий 1,963.5 тэрбум төгрөгийн 12343 зарлагын мөнгөн гүйлгээг 969 байгууллага мэдээлээгүй, 522.9 тэрбум төгрөгийн 9428 зарлагын мөнгөн гүйлгээг 437 байгууллага хугацаа хоцроосон;
- Цалингийн зардлаас бусад таван сая төгрөгөөс дээш үнийн дүн бүхий 2,266.7 тэрбум төгрөгийн 15190 орлогын мөнгөн гүйлгээг 930 байгууллага мэдээлээгүй, 724.9 тэрбум төгрөгийн 9334 орлогын мөнгөн гүйлгээг 588 байгууллага хугацаа хоцроосон;
- Хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.8-д заасан төсөв, өмч, хөрөнгө, мөнгө зарцуулахтай холбоотой 141.8 тэрбум төгрөгийн 7182 шийдвэрийг 645 байгууллага мэдээлээгүй, 61.7 тэрбум төгрөгийн 3933 шийдвэрийг 253 байгууллага хугацаа хоцроосон;
- Хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3-т хамаарах 7 компани нийт 99.9 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 75 удаагийн тендер шалгаруулалт, худалдан авалт зохион байгуулсан мэдээллийг ил тод мэдээлээгүй, 11 компани 167.5 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 2,649 удаагийн худалдан авалттай холбоотой мэдээллийг хугацаа хоцроосон;
- Тайлант онд 1855 байгууллагын ил тод байдалд Шилэн дансны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.2-т заасны дагуу харьяалах төсвийн ерөнхийлөн захирагчид дотоод хяналтыг хэрэгжүүлээгүй байна.

Аудитаар Шилэн дансны тухай хуулийг бүрэн хэрэгжүүлж ажиллах тухай зөвлөмжийг 1258 байгууллагад, зөрчил арилгуулах албан шаардлагыг 890 байгууллагад, холбогдох албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах тухай албан шаардлагыг 45 байгууллагад тус тус өгсөн. Төрийн аудитын байгууллагаас хийсэн аудитуудаар төрийн санхүү төсвийн үйл ажиллагааны ил тод байдлыг зохицуулсан хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох асуудлаар Засгийн газарт 16 зөвлөмж, Сангийн яаманд 1 зөвлөмж хүргүүлсэн хэдий ч эдгээр зөвлөмжийн хэрэгжилт бүрэн хангагдахгүй байна.

АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ ДЭХ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗРААС ГҮЙЦЭТГЭСЭН АУДИТ

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦ АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

(Говь-Алтай аймаг дахь Төрийн аудитын газраас нэгдсэн удирдамжаар)

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3 дахь хэсэгт заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд “Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн хэрэгжилт” сэдвээр Монгол Улсын 21 аймаг, нийслэлд үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллагуудыг хамруулан нийцлийн аудит хийж, дүгнэлт, зөвлөмж боловсруулан, олон нийтэд мэдээлэхэд аудитын зорилт чиглэсэн болно.

Аудитын нотлох зүйл, аудитын дүнд үндэслэн Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль, дагалдах эрх зүйн актууд нь холбогдох бусад хуультай бүрэн нийцээгүй, сумын удирдлагатай хамтран ажиллах гэрээнд хуулийг хэрэгжүүлэх талаарх зохицуулалтыг тодорхой тусгаагүй, ус, байгалийн ургамлын нөөцийг тогтоохгүйгээр хуулийн этгээдэд зөвшөөрөл олгосон, байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогоос чиг үүрэгт хамааралгүй үйл ажиллагаанд зарцуулсан, байгаль орчныг хамгаалах цахим системийн мэдээлэл зөрүүтэй, хэрэглэгчид үнэн зөв мэдээллээр хангагдаагүй, анхан шатны нэгжийн үйл ажиллагаанд дотоод аудит хийх эрх зүйн зохицуулалтгүй, хуулийн хэрэгжилтэд нутгийн өөрөө удирдах байгууллагаас хяналт тавьж ажиллаагүй зэрэг дүгнэлтийг хийсэн байна.

Аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газруудын “Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн хэрэгжилт”-д хийсэн нийцлийн аудитаар 129.9 сая төгрөгийн төлбөрийн акт тогтоож, 24.6 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг арилгуулах албан шаардлага, албан үүргээ хангалтгүй хэрэгжүүлсэн 5 албан тушаалтанд хариуцлага тооцох саналыг эрх бүхий албан тушаалтанд хүргүүлж холбогдох байгууллагуудад 11 зөвлөмж хүргүүлсэн байна. Тухайлбал;

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдад:

- Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуульд Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасны дагуу үнэлгээ хийлгэж, бусад эрх зүйн акттай уялдуулан шинэчлэн батлуулах ажлыг зохион байгуулах;
- Ой, усны сав газрын менежментийн төлөвлөгөөг батлуулж хэрэгжилтийг үнэлж дүгнэх;
- Хайгуул, судалгааны ажилд шаардлагатай санхүүгийн эх үүсвэрийг шийдвэрлүүлж ус, ургамлын нөөцийг тогтоох ажлыг зохион байгуулах;
- Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий төрийн байгууллагуудын ажлын уялдааг сайжруулах.

Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга нарт

- Төсөв захирагчтай байгуулах гэрээнд байгалийн нөөц ашигласны төлбөр, түүнтэй холбогдох харилцааг бүрэн тусгаж хэрэгжилтийг үнэлэх;
- Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн орлогыг хуульд заасан хувь хэмжээгээр тооцож төлөвлөн зориулалтын дагуу үйл ажиллагаанд зарцуулж байх;
- Байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээний төсөв, зардлын мэдээллийг цахим системд мэдээллийг бүрэн, үнэн зөв байршуулж, хяналт тавьж ажиллах;
- Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд дотоод хяналтыг хэрэгжүүлэн үр дүнг тооцох.

ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХЭРЭГЖИЛТ, ҮР ДҮН

(Дундговь аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу “Хог хаягдлын менежментийг сайжруулах үйл ажиллагааны хэрэгжилт, үр дүн”-д гүйцэтгэлийн аудит хийв. Аудитаар айл өрхийн хог ачилтын эргэц хоног, нэг айл өрхийн хог хаягдлыг ачиж зайлуулахад гарах зардлыг тооцоолж, говийн бүсийн аймгуудын хот тохижуулах газрын хүний нөөц, ажлын ачаалал, машин техникийг харьцуулсан шинжилгээ хийсэн бөгөөд Сүхбаатар аймгийн хог ангилан ялгах, дахин боловсруулахтай холбоотой сайн туршлагыг судалж тайланд тусгасан болно.

Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйлс, судалгаа, дүн шинжилгээ аудитын дүнд үндэслэн бодлогын баримт бичгүүдэд хөтөлбөр, арга хэмжээ бүрийн санхүүжилтийн дүн, хүрэх түвшин, шалгуур үзүүлэлтийг төлөвлөсөн боловч зорилт, арга хэмжээний хүрээнд хэрэгжүүлэх ажил, шаардлагатай төсвийн тооцоолол байхгүй, хүрэх түвшин, шалгуур үзүүлэлтийг тоон болон чанарын утгаар хэмжигдэхүйц байдлаар бодитой тодорхойлоогүй, хог хаягдлыг ангилах орчин бүрдээгүй, дахин боловсруулах, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах арга хэмжээ хангалтгүй байна.

ЭРДЭНЭТ ҮЙЛДВЭР ТӨҮГ-ЫН ШИЛЭН ДАНСНЫ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

(Орхон аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу аудитыг АДБОУС, АОУС, Төрийн аудитын байгууллагаас аудит хийх журам, Төрийн аудит MNS 6817 стандарт “Гүйцэтгэлийн аудитын заавар, аргачлал”-ыг баримталж төлөвлөгөө, хөтөлбөрийг батлан гүйцэтгэлээ. Аудитын тайланг 2023 оны 09 сарын 29-ны өдрийн А/14 дүгээр тушаалаар баталгаажуулан, Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ-т хүргүүлсэн. Аудитаар нийт 34,878.8 сая төгрөгийн зөрчил илэрсэнд 1 албан шаардлага хүргүүлж, дотоод хяналтыг сайжруулж, мэдээллийн ил тод байдлыг хангах талаар 3 зөвлөмж хүргүүлсэн.

МАЛЫН ТОО ТОЛГОЙН АЛБАН ТАТВАРЫН ХУУЛИЙН ХЭРЭГЖИЛТ, 2022 ОНЫ СУМЫН ТАТВАРЫН ОРЛОГЫН БҮРДҮҮЛЭЛТ, ЗАРЦУУЛАЛТ

(Архангай аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу аймгийн ИТХ-аас ирүүлсэн захиалгаар 2023.05.01-2023.07.01-ний хугацаанд аудитыг гүйцэтгэсэн. Аудитаар Малын тоо толгойн албан татварыг хуульд заасны дагуу төлөвлөсөн эсэх, татварын эх үүсвэрээр бий болсон орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хэрэгжих төсөл арга хэмжээг журмын дагуу үр дүнтэй зарцуулсан байдал, хуулийн хэрэгжилт, орлогын бүрдүүлэлт, зарцуулалтад хууль журмын дагуу хяналтыг хэрэгжүүлж байгаа зэрэгт аудит хийж, аудитад 21 байгууллагыг хамруулав.

Аудитын дүнд үндэслэн “Малын тоо толгойн албан татварын хуулийн хэрэгжилт хангалтгүйгээс 834.3 сая төгрөгийн орлогыг дутуу төвлөрүүлсэн байна” гэсэн дүгнэлтийг хийлээ. Аудитаар нийт 1,686.5 сая төгрөгийн зөрчил илрүүлж зөрчил арилгуулах 1,686.5 сая төгрөгийн 20 албан шаардлага, 7 заалт зөвлөмжийг хүргүүлж, хэрэгжилтийг хугацаанд нь бүрэн хангуулж ажиллалаа.

АЙМГИЙН УУЛ УУРХАЙН ЭРДЭС БАЯЛАГИЙН ТАЛААР БАРИМТЛАХ БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТ

(Төв аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу аудитыг АДБОУС, АОУС, Төрийн аудитын байгууллагаас аудит хийх журам, Төрийн аудит MNS 6817 стандарт “Гүйцэтгэлийн аудитын заавар, аргачлал”-ыг баримтлан нийцлийн аудитыг гүйцэтгэж, тайлагналаа.

Аудитаар тус бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллаагүй, аймгийн ИТХ болон тэргүүлэгчдийн тогтоолоор аймгийн Засаг даргад даалгасан заалтуудыг хэрэгжүүлээгүй, сумдын ИТХ-аас гаргасан шийдвэрийн хууль эрх зүйн үндэслэл хангалтгүй, сум, орон нутгийн удирдлага, байгаль орчны байцаагчийн хайгуулын тусгай зөвшөөрөл бүхий хуулийн этгээдийн байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үйл ажиллагаанд тавих хяналт хангалтгүй, бүртгэл хяналт сул зэрэг зөрчлүүд илэрлээ. Аймгийн уул уурхайн эрдэс баялгийн талаар баримтлах бодлогын хэрэгжилтэд хийсэн аудитаар илэрсэн зөрчлийг арилгах чиглэлээр 2 зөвлөмжийг холбогдох байгууллагад хүргүүлээ.

АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛААС БАТАЛСАН ДЭД ХӨТӨЛБӨРҮҮДИЙН ХЭРЭГЖИЛТ, ҮР ДҮН

(Баян-Өлгий аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас баталсан дэд хөтөлбөрүүдийн үйл ажиллагааг хамруулан гүйцэтгэлийн аудит хийв. Аудитаар Баян-Өлгий аймгийн ИТХ-аас баталсан дэд хөтөлбөрийн 21 хөтөлбөрт нь хөрөнгө төлөвлөгдөөгүй, орон нутгийн оролцоог бүрэн тодорхойлоогүй, хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг үндэслэлтэй төлөвлөж батлаагүй, аймгийн ЗДТГ-аас дэд хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөө батлуулаагүй байна. Аймгийн ИТХ-аас баталсан 37 дэд хөтөлбөрийн 33 дэд хөтөлбөр тодорхой түвшинд хэрэгжсэн, 1 дэд хөтөлбөр хэрэгжээгүй, 3 дэд хөтөлбөрийн хэрэгжих хугацаа болоогүй байна.

Аудитын дүнгээр аймгийн ЗДТГ-т дэд хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг үндэслэлтэй тооцож, батлуулах, дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөө батлуулах, хэрэгжилтэд хяналт тавьж, үр дүнг тооцож ажиллах, үр дүнг бодитой тайлагнах талаар зөвлөмж өглөө.

ТӨСӨВТ БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ХАЛААЛТЫН ЗАРДЛЫН ТӨЛӨВЛӨЛТ, ГҮЙЦЭТГЭЛ, ҮР ДҮН

(Ховд аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу аудитыг АДБОУС, АОУС, Төрийн аудитын байгууллагаас аудит хийх журам, Төрийн аудит MNS 6817 стандарт “Гүйцэтгэлийн аудитын заавар, аргачлал”-ыг баримтлан аудитыг гүйцэтгэж, тайлагналаа. Аудитаар Халаалтын талбайн хэмжилтийг бодитой хийж, гэрээний үүргийн биелэлтийг дүгнэн ажилласнаар төсөв хэмнэх боломжтой талаар дүгнэлт өгч, 4 байгууллагын 2023 оны халаалт аваагүй, барилгын эзлэхүүнийг зөрүүтэй хийсэн 754.0 сая төгрөгийн зөрчил илрүүлснээс 46.6 сая төгрөгийн 5 төлбөрийн акт тогтоон, зөрчил арилгуулах 5 албан шаардлага өгч, 336.2 сая төгрөгийн 12 зөвлөмж өгч ажиллаа.

ДОРНОД БҮСИЙН ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ СИСТЕМ ТӨХК-ИЙН ХҮНИЙ НӨӨЦ

(Дорнод аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу “Дорнод бүсийн эрчим хүчний систем ТӨХК-ийн хүний нөөц”-д хийх гүйцэтгэлийн аудитыг батлагдсан төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу 2023 оны 08 дугаар сарын 10-аас 11 дүгээр сарын 15-ны хооронд хийж гүйцэтгэлээ. Аудитад харьцуулсан судалгаа, шинжилгээ хийх, ярилцлага, тодруулга авах, баримтад тулган баталгаажуулалт хийх, санал, гомдлуудад дүн шинжилгээ хийх, санал асуулга авах зэрэг горимуудыг хэрэгжүүлж, Дорнод бүсийн эрчим хүчний систем ТӨХК-ийн 2022, 2023 оны хүний нөөцийн сонгон шалгаруулалт, сургалт, цалин, урамшуулал, тэтгэмж, ажлын байранд тавигдах шаардлага, дүрэм журмууд, хяналт шалгалт, санал, гомдлуудыг үзэж, түүнд үнэлэлт дүгнэлт өгч ажиллалаа.

Аудитаар нийт 17.5 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илрүүлж, 12.8 сая төгрөгийн 1 төлбөрийн акт, 4.7 сая төгрөгийн 3 албан шаардлага, 5 зөвлөмж хүргүүлж, ҮАГ-аар дамжуулан Эрчим хүчний яаманд уламжлах 2 саналыг хүргүүлээ. Аудитаар 12.8 сая төгрөгийн санхүүгийн 1, санхүүгийн бус 8 үр өгөөжийг хүлээн зөвшөөрүүлээ.

ОЙН АНГИУДЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН

(Булган аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу аймгийн БОАЖГ, аймаг, сумдын ЗДТГ, Хутаг-Өндөр, Тэшиг, Булган сум, Хялганат тосгоны ойн ангиудыг хамруулан гүйцэтгэлийн аудитыг хэрэгжүүллээ. Аудитаар ойн ангиудын үйл ажиллагаанд тавих хяналт хангалтгүйгээс мод бэлтгэх гэрээний тусгаарлалт хийсэн орлогыг тооцоогүй болон мод бэлтгэх эрхийн бичиг, гарал үүслийн төсөвт төвлөрөх орлогыг бүрэн төвлөрүүлээгүй, ойн нөөцийг хамгаалах, зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, үржүүлэх, ойг тогтвортой менежментийн нэгдсэн бодлогыг мэргэжлийн түвшинд орон нутагт хэрэгжүүлэх чиг үүргийг бүрэн хэрэгжүүлээгүй, ойн санг гэрээгээр эзэмшиж байгаа нөхөрлөл, хуулийн этгээдүүд гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй, тэдгээрийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж дүгнээгүй мод бэлтгэх эрх олгосон, ойн нөхөрлөл, мэргэжлийн байгууллагуудын ойжуулалтын ажил хангалтгүй зэрэг зөрчлүүд илэрлээ.

Аудитын тайланг баталгаажуулан аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хуралд 2, Засаг даргад 1, БОАЖГ-т 2, ойн ангиудад холбогдох зөрчлийг арилгах 5 зөвлөмжийг хүргүүлээ.

ТӨСВИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ХАЛААЛТЫН ЗАРДЛЫН ТӨЛӨВЛӨЛТ, ГҮЙЦЭТГЭЛ

(Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу аудитыг гүйцэтгэж, аудитаар “Төсвийн байгууллагууд нь гэрээний хэрэгжилтийг дүгнэлгүйгээр түлш, халаалтын төлбөрийг нэхэмжилсэн дүнгээр барагдуулж байгаа нь төсвийн хөрөнгийн үр өгөөжийг бууруулж байна.” гэсэн ерөнхий дүгнэлт өгөгдсөн бөгөөд 1,198.8 сая төгрөгийн санхүүгийн үр өгөөж бүртгэж, шалгагдагч байгууллагаар хүлээн зөвшөөрүүлсэн болно. Аудитын нотлох зүйл, аудитын дүнд үндэслэн дулаан үйлдвэрлэх, түгээх, зохицуулалттай хангах тусгай зөвшөөрөлгүйгээр үйл ажиллагаа явуулсан, түлш халаалтын зардлыг дутуу төлөвлөж, батлуулсан нийт 2 төрлийн 661.4 сая төгрөгийн зөрчил илрүүлж, 2 албан шаардлага хүргүүлж, 10 зөвлөмж өгсөн байна.

НИЙТИЙН АЖ АХУЙ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ГАЗРЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ҮР ДҮН

(Дархан-Уул аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МҮЕА-ын баталсан тушаалын дагуу аудитыг АДБОУС, АОУС, Төрийн аудитын байгууллагаас аудит хийх журам, Төрийн аудит MNS 6817 стандарт “Гүйцэтгэлийн аудитын заавар, аргачлал”-ыг баримталж гүйцэтгэлээ. Аудитаар шинээр нэмэгдсэн хөрөнгүүдийг тогтоол, шийдвэртэй тулган шалгахад аймгийн ИТХ-ын 2022 оны 66 дугаар тогтоолын дагуу 21.6 сая төгрөгийн нарс мод, 49.0 сая төгрөгийн гацуур модыг үндсэн хөрөнгөөр бүртгэж тайлагнаагүй нь холбогдох хуулийн заалттай нийцэхгүй байна.

Хяналт, шалгалтын комиссын 2022 оны ажлын гүйцэтгэлтэй танилцахад хяналт шалгалтын дүн, илэрсэн зөрчлийг нэгтгэн дүгнэж тайлагнаагүй, мэдээллийн сан бүрдүүлээгүй, шалгалтын тайлан мэдээ байхгүй, архивын нэгж болгоогүй байгаа нь дотоод хяналт шалгалтыг зохион байгуулах журамд нийцээгүй байсан. Аудитаар нийт 103.2 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илэрч, үүнээс 5.1 сая төгрөгийн зөрчилд 2 төлбөрийн акт тогтоож, 98.1 сая төгрөгийн алдаа зөрчлийг арилгах 2 албан шаардлага хүргүүлэн, цаашид үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлж ажиллах зөрчилд 5 зөвлөмж өглөө.

ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХЭРЭГЖИЛТ, ҮР ДҮН

(Завхан аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МҮЕА-ын баталсан тушаалын дагуу аудитыг АДБОУС, АОУС, Төрийн аудитын байгууллагаас аудит хийх журам, Төрийн аудит MNS 6817 стандарт “Гүйцэтгэлийн аудитын заавар, аргачлал”-ыг баримталж гүйцэтгэлээ. Аудитын тайланд холбогдох газруудаас санал авч газрын дарга, тэргүүлэх аудиторовын 2023 оны 11 дүгээр сарын 24-ны өдрийн 1301/А194 тушаалаар баталгаажуулан, 1301/701 албан бичгээр шалгагдагч байгууллагад хүргүүллээ. Аудитаар “Аймгийн бодлогын баримт бичгүүдэд хог хаягдлын талаар бодлого, зорилт, арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй, хог хаягдлын менежментийг хэрэгжүүлэх нөхцөл бүрдээгүй” гэсэн дүгнэлт өгч, нийт 1.823,8 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илрүүлж, аймаг, сумдын ИТХ, Засаг дарга, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газарт нийт 46 зөвлөмж, нэг албан тушаалтанд хариуцлага тооцуулах саналыг хүргүүллээ.

“УЛААНГОМ ДУЛААНЫ ХОЁРДУГААР СТАНЦ” ТӨХК-ИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН

(Увс аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МҮЕА-ын баталсан тушаалын дагуу аудитад Улаангом сумын хоёрдугаар дулааны станцын 2020-2022 оны санхүүгийн үйл ажиллагааг хамруулан гүйцэтгэлийн аудитыг хийж гүйцэтгэлээ. Аудитаар батлагдсан төсөвт зардлыг үргүй зарцуулсан, компанийн бүртгэлд тусгаагүй, ашиглалтгүй хөрөнгө, анхан шатны баримтгүй зарцуулсан бараа материал байгаа нь бүртгэлээр тавих хяналт сул, компанийн дотоод хяналтын тогтолцоо бүрдээгүй, шат шатны хяналт үр дүнгүй зэрэг зөрчил илэрч, дулааны эрчим хүчээр хангасан аж ахуйн нэгжийг түүвэрлэн авч хэмжилт хийхэд дулаан түгээх эзлэхүүний хэмжээ илүү байсан 18 аж ахуйн нэгжээс орох боломжтой орлого олох боломжийг алдсан байна. “Улаангом дулааны хоёрдугаар станц” ТӨХК-ийн үйл ажиллагааны үр дүнд хийсэн аудитаар 2 төлбөрийн акт тогтоож, 5 албан шаардлага, 5 зөвлөмжийг аймгийн ИТХ болон Улаангомьн хоёрдугаар дулааны станцад хүргүүллээ.

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, УУЛ УУРХАЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ҮР ДҮН

(Сүхбаатар аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу аудитыг АДБОУС, АОУС, Төрийн аудитын байгууллагаас аудит хийх журам, Төрийн аудит MNS 6817 стандарт "Гүйцэтгэлийн аудитын заавар, аргачлал"-ыг баримталж гүйцэтгэлээ. Аудитаар нөхөн сэргээлтийн нөөц санг байгуулаагүй, улс, орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн татварын болон татварын бус орлогыг олон нийтэд мэдээлээгүй, уул уурхайн бүтээгдэхүүнийг дэлхийн зах зээлийн үнээс багаар борлуулсан, Монголын хөрөнгийн биржээр бүтээгдэхүүнийг борлуулах шаардлагатай, нөхөн сэргээлтийн зардлыг менежментийн төлөвлөгөөнд тусгаагүйгээс нөхөн сэргээлт хийгдэхгүй орхигдсон, түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлтийн үйл ажиллагаанд тавих хяналт хангалтгүй байгааг илрүүлээ.

Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйлс, аудитын дүнд үндэслэн уул уурхайн нөхөн сэргээлтийн үйл ажиллагааг сайжруулах, хяналт тавих, үр ашгийг дээшлүүлэх чиглэлээр аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал, Засаг дарга, БОАЖГ-т 1.2 тэрбум төгрөгийн төлбөрийн акт, 59.2 сая төгрөгийг албан шаардлага, 7 зөвлөмжийг хүргүүллээ.

ОРОН НУТГИЙН ӨМЧИЙН ХӨРӨНГИЙН БҮРТГЭЛ, АШИГЛАЛТ, ҮР ӨГӨӨЖ

(Өвөрхангай аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу АДБОУС, АОУС, Төрийн аудитын байгууллагаас аудит хийх журам, Төрийн аудит MNS 6817 стандарт "Гүйцэтгэлийн аудитын заавар, аргачлал"-ыг баримтлан "Орон нутгийн өмчийн хөрөнгийн бүртгэл, ашиглалт, үр өгөөж" сэдэвт аудитыг гүйцэтгэлээ.

Аудитаар аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдийн 2015 оны 25 дугаар тогтоолоор баталсан журмын заалт нь Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1-д орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийг гагцхүү дуудлага худалдаагаар худалдахаар тусгайлан заасныг зөрчсөн, өмч эзэмшүүлэх гэрээнд өмч хөрөнгийг дутаах, үрэгдүүлэх, зориулалтын дагуу ашиглаагүй байх, зөвшөөрөлгүйгээр бусдад ашиглуулах тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлагын асуудлыг нарийвчлан тусгаж өгөөгүй.

Төрийн өмчийн тооллогын цахим системд бүртгэсэн барилга байгууламжаас 183 нэр төрлийн хөрөнгөнд дахин үнэлгээ хийгдээгүй, дуудлага худалдаагаар болон үнэ тогтоож худалдахаар шийдвэр гарсан боловч үнэ нь төлөгдөөгүй байгаа 13 нэр төрлийн хөрөнгийг зарагдахаас нь өмнө хөрөнгийн данснаас хассан, 15 удаагийн захирамжийн үндэслэл болсон худалдах үнийг хэрхэн тогтоосон нь баримтаар нотлогдохгүй, хурлын тэмдэглэл байхгүй, үнэ тогтоож худалдахаар шийдвэр гарсан хөрөнгүүдийг худалдахдаа нийтэд зарлан мэдээлээгүй зэрэг зөрчлүүд илэрлээ.

Аудитын дүнд үндэслэн 11 зөвлөмж, 369.7 сая төгрөгийн албан шаардлага, 14.0 сая төгрөгийн 1 төлбөрийн акт тогтоож, 3,933.0 сая төгрөгийн 3 зөрчлийг хуулийн байгууллагад шилжүүлэн шалгуулахаар шийдвэрлэж, сахилгын хариуцлага тооцуулах 1 албан шаардлага өгч ажилласан.

МӨРӨН ХОТ ТОХИЖИЛТ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТӨВ ХХК-ИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА САНХҮҮЖИЛТ ҮР ДҮН

(Хөвсгөл аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу Мөрөн сумын Засаг даргын Тамгын газар, “Мөрөн хот тохижилт үйлчилгээний төв” ХХК-ийн 2021-2022 он, 2023 оны хагас жилийн үйл ажиллагаа, Мөрөн суманд 2021-2023 онд хэрэгжсэн олон улсын зээл тусламж, төсөл хөтөлбөрийн үр дүн болон “Хөвсгөл Эрчим хүч” ХХК-ийн 2022-2023 оны хог хаягдлын хураамжийн орлогыг хамруулан гүйцэтгэсэн.

Аудитын тайланг Тэргүүлэх аудиторын 2023 оны А/28 дугаар тушаалаар баталгаажуулан Мөрөн хот тохижилт үйлчилгээний төв ХХК-ийн Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл, Мөрөн сумын Засаг дарга, Мөрөн хот тохижилт үйлчилгээний төв ХХК, Хөвсгөл Эрчим хүч ХХК-д тус тус хүргүүлсэн болно.

Аудитаар “Мөрөн сумын хот тохижилт, үйлчилгээний бүх үйл ажиллагааг зөвхөн хог хаягдлын хураамжийн орлогоор санхүүжүүлж байна” гэсэн дүгнэлт өгсөн бөгөөд компанийн засаглал, санхүүжилт, зардлын гүйцэтгэлтэй холбогдуулан 6 зүйл бүхий дүгнэлт гаргаж, аудитын дүн дүгнэлтэд үндэслэн арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх талаар холбогдох албан тушаалтнуудад 22 зөвлөмжийг хүргүүлсэн.

ОРОН НУТГИЙН ӨМЧИЙН ХӨРӨНГИЙН БҮРТГЭЛ, АШИГЛАЛТ, ҮР ӨГӨӨЖ

(Хэнтий аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

МУЕА-ын баталсан тушаалын дагуу гүйцэтгэлийн аудит хийж, аудитад Хэнтий аймгийн Орон нутгийн өмчийн газрын 2022 оны жилийн эцсийн үндсэн хөрөнгийн бүртгэлд бүртгэгдсэн 22 сум, тосгоны 178 байгууллагын 79.8 хувь, нийт хөрөнгийн 90.2 хувь буюу 347,044.5 сая төгрөгийн өмч, хөрөнгийг хамрууллаа.

Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйлс, аудитын дүнд үндэслэн “Орон нутгийн өмчийн хөрөнгийн ашиглалт, хадгалалт, хамгаалалтад тавих хяналт хангалтгүй байна.” гэсэн дүгнэлт өгсөн бөгөөд ашиглалтын шаардлага хангахгүй хөрөнгийг данснаас хасах, худалдах шийдвэр хангалтгүй гарсан, данс бүртгэлд зөрүүтэй тусгасан, шийдвэр гарсан хөрөнгийг данс бүртгэлээс хасаагүй, тооллогын комисс хангалтгүй ажилласан, ашиглах боломжтой хөрөнгийг дахин үнэлгээ хийгээгүй, өмч хөрөнгийн ашиглалт, хадгалалтын тайлан хэлэлцэж дүгнэлт, чиглэл өгөөгүй, орон нутгийн өмчийн газар нь өмчийн талаарх бодлого чиглэлийг хангалтгүй хэрэгжүүлсэн байна.

Аудитын дүнд өмчийн талаарх бодлого чиглэлийг хэрэгжүүлэх, тайланг хэлэлцэж дүгнэлт чиглэл өгөх, данс бүртгэлийн зөрчлийг залруулах, ашиглах боломжгүй хөрөнгийг данснаас хасах, тооллогын комиссын ажлыг сайжруулах, цахим системд байх давхардсан мэдээллийг засварлах, эд хөрөнгийн гэрээг ашиглагчтай байгуулах зэрэг зөвлөмжийг өгсөн.

ОРОН НУТГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО, ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН УРТ БОЛОН ДУНД ХУГАЦААНЫ БОДЛОГЫН БАРИМТ БИЧГҮҮДТЭЙ НИЙЦСЭН ЭСЭХ, ЧАНАР, ҮР ДҮН, ҮР НӨЛӨӨ

(Орхон, Өмнөговь, Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газар)

Аудитыг Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2022 оны А/12 дугаар тушаалаар баталсан “Төрийн аудитын байгууллагын 2022 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө”-ний дагуу Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.3-д заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд хийж гүйцэтгэлээ.

Аудитын зорилго Орхон, Өмнөговь, Сэлэнгэ аймгийн орон нутгийн хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн урт болон дунд хугацааны бодлогын баримт бичгүүдтэй нийцсэн эсэх, чанар, үр дүн, үр нөлөөг үнэлж дүгнэн, аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэн зөвлөмж боловсруулж, холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулахад чиглэсэн болно.

Аудитад хамрагдсан аймгийн хөгжлийн дунд хугацааны бодлогыг улсын хөгжлийн бодлоготой нийцүүлж боловсруулах нэгдсэн удирдлага, зохион байгуулалт хангалтгүйгээс улсын хөгжлийн урт болон дунд хугацааны бодлогын баримт бичигтэй бүрэн нийцүүлж, дээрээс доош чиглэсэн тогтолцоонд үндэслэж боловсруулагдахгүй байна. Энэ нь орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээний үр нөлөөг тооцох боломжгүйд хүргэж байна.

Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээг орон нутгийн хөгжлийн индекс, дунд хугацааны бодлогод бүрэн нийцүүлээгүй, Төсвийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан төсөвлөлтийн шаардлагыг бүрэн хангаагүй төсөл, арга хэмжээг төлөвлөж хэрэгжүүлсэн нь хөрөнгө оруулалтын үр нөлөөг бууруулж байна.

Улсын хэмжээний хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн мэдээллийн сан бүрдүүлээгүйгээс хөгжлийн бодлогын зорилгыг хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг төлөвлөх, ангилах, бүртгэл хөтлөх, хянан үзэх, мэдээллийг эргэлтэд оруулах нөхцөл бүрдээгүй байна.

Нэг хүнд ногдох орон нутгийн хөрөнгө оруулалтын хэмжээ харилцан адилгүй хэрэгжиж хөрөнгө оруулалтын төвлөрөл үүсэх, сум орон нутаг жигд хөгжихгүй байх нөхцөл бий болсон нь Тогтвортой хөгжлийн зорилтын “Хөгжлөөс хэнийг ч орхигдуулахгүй байх” зарчим алдагдаж байна.

Орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтэд тавих дотоод хяналт хангалтгүй, үр дүнг үнэлж дүгнэдэггүй, аудитын зөвлөмжийн биелэлтийг тайлагнаагүй байна.

Орхон, Өмнөговь, Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газраас гүйцэтгэсэн аудитаар нийт 38 дүгнэлт, 17 зөвлөмж өгснөөс Аймгийн Засаг даргад 11, Аймгийн ЗДТГ-ын Хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн хэлтэст 3, Аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хуралд 3, зөвлөмжийг тус тус хүргүүлсэн байна.

“Орон нутгийн хөрөнгө оруулалт хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн урт болон дунд хугацааны бодлогын баримт бичгүүдтэй нийцсэн эсэх, чанар, үр дүн, үр нөлөө 2016-2021 он” сэдэвт гүйцэтгэлийн аудитын нэгдсэн тайланг боловсруулан баталгаажуулж, Эдийн засгийн хөгжлийн сайдад 2, Аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хуралд 2, Аймгийн засаг дарга нарт 4, нийт 8 зөвлөмжийг хүргүүлж, хэрэгжилтийг тайлагналаа.

ТӨРИЙН АУДИТЫН ЧАНАРЫН БАТАЛГААЖУУЛАЛТ

Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан “Аудитын чанарын баталгаажуулалтын журам”-ын 6.2, 6.3, 6.7-д заасны дагуу төрөлжсөн аудит бүрээр, мөн зарим аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газар, гэрээгээр санхүүгийн тайлангийн аудитыг гүйцэтгэсэн хуулийн этгээдийн чанарын удирдлагын тогтолцоо болон аудитын түвшинд чанарын баталгаажуулалт хийх ажлын төлөвлөгөөг боловсруулан, батлуулж, хэрэгжилтийг ханган ажиллав.

Шууд тайлагнах ажлын 6, баталгаажуулах ажлын 32 аудитын үе шатны ажилд, МУЕА-ын шийдвэрээр 16 Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитын тайланд чанарын баталгаажуулалтыг хэрэгжүүллээ.

Шууд тайлагнах аудитын ажлын баримтыг чанарын баталгаажуулалтын асуулгын хуудсаар шалгаж, илэрсэн асуудал, түүнд нөлөөлсөн шалтгаан, үр дагаврыг тодорхойлон, хянан удирдах ажилтнуудад нийт 43 зөвлөмжийг хүргүүлж ажиллалаа.

Бүх шатны төсөв захирагч болон тусгай сан, төрийн өмчит аж ахуйн нэгжийн нийт 32 санхүүгийн тайлангийн аудитад чанарын баталгаажуулалт хийж, 78 зөвлөмж хүргүүлэв. Мөн МУЕА-ын шийдвэрийн дагуу төсвийн 16 ерөнхийлөн захирагчийн 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитын тайлан дүгнэлтэд Office 365 программаар чанарын баталгаажуулалтыг хэрэгжүүлж, аудитын тайланд засвар, сайжруулалтыг хийх санал хүргүүлэн ажиллалаа.

МУЕА-ын баталсан төлөвлөгөөний дагуу Нийслэл, 5 аймаг дахь Төрийн аудитын газрын чанарын удирдлагын тогтолцоо болон 62 аудитын түвшинд чанарын баталгаажуулалтыг хийж, аудит тус бүрээр илэрсэн асуудлын шалтгаан, үр дагаврыг тодорхойлон цаашид сайжруулах 280 зөвлөмж өгөв.

Гэрээгээр санхүүгийн аудитыг гүйцэтгэсэн аудитын хуулийн этгээдийн судалгаа хийн, түүврээр аудитын 8 хуулийн этгээдийн чанарын удирдлагын тогтолцоо болон 16 аудитын түвшинд чанарын баталгаажуулалтыг гүйцэтгэв. Чанарын баталгаажуулалтаар илэрсэн асуудлын шалтгаан, үр дагаврыг тодорхойлон цаашид сайжруулах 97, нэгтгэл тайлангаар 36 зөвлөмж өглөө.

Төрийн аудитын байгууллагын 6 хүрээ, 19 үзүүлэлт, 59 хэмжүүрт хамаарах гүйцэтгэлийг үнэлэх 425 шалгуурын 142-ыг хангаагүй, аудитын шийдвэрийн мөрөөр тавих хяналт хангалтгүй, зөвлөмжийн хэрэгжилтийг шалгагдагч байгууллагаас ирүүлсэн албан бичгийн хүрээнд бүртгэдэг, мэдээллийн технологийн стратегийн баримт бичиг боловсруулагдсан боловч эцэслэн батлагдаагүй зэрэг асуудлыг тогтоон Төрийн аудитын байгууллагын чанарын удирдлагын тогтолцоонд хийсэн үнэлгээний тайлан, дүгнэлт гаргаж баталгаажуулав.

ТӨРИЙН АУДИТЫГ ДЭМЖИХ АЖИЛ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ

-
- 69** хууль эрх зүй
 - 70** ил тод байдал
 - 72** сургалт, хөгжлийн арга хэмжээ
 - 76** судалгаа шинжилгээ, төсөл хөтөлбөр
 - 81** дотоод аудит, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ
 - 82** мэдээллийн технологи
 - 84** харилцаа, хамтын ажиллагаа
 - 86** төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайлагнал

ТӨРИЙН АУДИТЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ

Монгол Улсын Ерөнхий аудитор төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааны хараат бус байдал, зохион байгуулалттай холбоотой асуудлаар Улсын Их Хуралд санал хүргүүлж, шийдвэрлүүлнэ.

Төрийн аудитын байгууллага нэгдмэл, төвлөрсөн удирдлагатай байх бөгөөд төрийн аудитын дээд байгууллага буюу Үндэсний аудитын газар, түүний харьяа аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газраас бүрдэнэ.

ТӨРИЙН АУДИТЫН НЭЭЛТТЭЙ, ИЛ ТОД БАЙДАЛ

Төрийн аудитын байгууллагын жилийн үйл ажиллагааны тайланг өөрийн цахим хуудсанд олон нийтэд нээлттэй, ил тод байршуулна.

Төрийн аудитын байгууллага төрийн болон албаны, байгууллагын, хувь хүний нууцад хамаарах мэдээлэл агуулснаас бусад аудитын тайланг Мэдээллийн ил тод байдал ба мэдээлэл авах эрхийн тухай хуульд заасан журмын дагуу улирал бүр гаргаж, өөрийн цахим хуудсаар олон нийтэд мэдээлнэ.

БҮЛЭГ III

ТӨРИЙН АУДИТЫГ ДЭМЖИХ АЖИЛ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ЧАНАРЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТОГТОЛЦОО, ISO9001:2015 СТАНДАРТ НЭВТРҮҮЛЭВ

Төрийн аудитын байгууллагын манлайллыг нэмэгдүүлэх, менежментийн тогтолцооны чанарын удирдлагыг төлөвшүүлэх, харилцагч талуудын харилцааг бүхий л түвшинд сайжруулж, үйл ажиллагаандаа байнгын сайжруулалт хийх зорилгоор Үндэсний аудитын газар Чанарын менежментийн тогтолцоо, ISO9001:2015 стандартыг нэвтрүүлэх ажлыг 2023 оны 01 дүгээр сард эхлүүлснээс хойш 11 сар үргэлжилж, 2023 оны 11 дүгээр сард зөвлөх үйлчилгээ хаалтаа хийлээ.

Чанарын менежментийн тогтолцоо, ISO9001:2015 стандартын нэвтрүүлэлтийн хүрээнд Үндэсний аудитын газрын менежментийн тогтолцооны дээд удирдлага, чанарын хороо, чанарын багуудыг томилж, тэдгээрийн хэрэгжүүлэх чиг үүргийг Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны А/103 дугаар тушаалаар баталсан “Чанарын менежментийн тогтолцооны багуудын ажиллах журам”-аар тодорхойлж, мөрдөж ажиллаж байна.

Түүнчлэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны А/97 дугаар тушаалаар “Төрийн аудитын байгууллагын дотоод аудитын журам”, А/98 дугаар тушаалаар “Төрийн аудитын байгууллагын дотоод үйл ажиллагааны эрсдэл үнэлэх заавар”, А/130 дугаар тушаалаар “Баримтжуулсан мэдээллийн бүртгэл хяналтын журам”-ыг тус тус шинээр батлуулан, байгууллагын менежментийн тогтолцооны үйл явцын зохицуулалтыг нарийвчлан тодорхойлж өглөө.

Төрийн аудитын байгууллагын цахим сургалтын системд Чанарын менежментийн тогтолцоо, ISO9001:2015 стандартын 7 бүлэг шаардлагын хүрээнд 2 кредит цагийн 8 хичээлийг байршуулж, нийт албан хаагчдаар судлуулан тэдний стандартын талаар мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж байна. Мөн Үндэсний аудитын газрын хэрэгжүүлэх чиг үүрэгт тавигдах шаардлага, хяналт, үйл явцын шинжилгээг хийсний зэрэгцээ үйл ажиллагааг зохицуулж байгаа эрх зүйн баримт бичгийн жагсаалт, үйл явцын нотолгоо бүртгэлийг баримтжуулсан мэдээлэл болгох, мэдээллийн ил тод байдлыг хангах, ажлын байранд 5С загвар аргыг нэвтрүүлэх замаар албан хаагчийн бүтээмж, ажлын байрны соёлыг дээшлүүлэх зэрэг арга хэмжээг авч хэрэгжүүллээ.

Байгууллагын менежментийн тогтолцооны цаашдын хөгжил, тасралтгүй сайжруулалтыг хангах хүрээнд чанарын менежментийн дотоод аудитораар 15 албан хаагчийг бэлтгэж, менежментийн тогтолцооны дотоод аудитыг амжилттай гүйцэтгэн, аудитын тайлан үр дүн, удирдлагын дүн шинжилгээний гаралтад тулгуурлан үйл явцын сайжруулалтууд хийгдлээ.

Баталгаажуулалтын анхдагч аудитыг олон улсын кодтой монгол аудиторуудаар гүйцэтгүүлж, аудитын тайлан, дүгнэлтийг Франц улсын баталгаажуулалтын байгууллага болох “Афнор” группэд хүргүүлснээр, тус байгууллагаас Монгол Улсын Үндэсний аудитын газрын менежментийн тогтолцооны стандарт нэвтрүүлэлтийг хүлээн зөвшөөрч, баталгаажуулалтын гэрчилгээг 3 жилээр олгосон бөгөөд чанарын менежментийн тогтолцооны найдвартай, тогтвортой байдлыг хангаж, тасралтгүй сайжруулалтыг хэрэгжүүлж ажиллахын зэрэгцээ хамрах хүрээгээ тэлж, аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газруудад тус стандартыг нэвтрүүлэхийг зорин ажиллаж байна.

ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙ

Тайлант хугацаанд Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын “А” болон “Б” индекстэй 414 тушаал, Тамгын даргын тушаал “А” болон “Б” индекстэй 138 тушаалын хууль эрх зүйн үндэслэлийг хянаж, АНТАГ-уудад 69, аудитын хуулийн этгээдүүдэд 35, Үндэсний аудитын газрын зохион байгуулалтын нэгж, албан хаагчдад 102 удаа тус тус хууль эрх зүйн зөвлөгөө өгсөн.

Захиргааны акт, шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд хяналт тавих, санал зөвлөмж өгч дэмжлэг үзүүлэх ажлыг хэрэгжүүлж, төсвийн шууд захирагчийн санхүүгийн тайланд хийсэн аудитын мөрөөр илэрсэн зөрчилд акт, албан шаардлага үйлдэх, түүнчлэн аудитад хамрагдагч этгээдэд сонсох ажиллагаа зохион байгуулах, газрын тосны аудитад хууль эрх зүйн мэргэжил арга зүйн туслалцаа үзүүлэн ажилласнаас гадна санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар өгсөн төлбөрийн акт, албан шаардлагыг эс зөвшөөрч гаргасан гомдол нэхэмжлэлд хариу тайлбар хүргүүлж, шүүх хуралдаанд итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр оролцож ажиллалаа.

Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдыг хууль тогтоомж, дүрэм, журам, заавар зэрэг эрх зүйн баримт бичгийн мэдээлэлтэй түргэн шуурхай танилцах, судлах боломжоор хангахын тулд байгууллагын дотоод мэдээллийн сан “Able” программын “Тушаал шийдвэр” цэсийн хууль тогтоомж, дүрэм, журамд тогтмол баяжилт, шинэчлэл хийж, улмаар Төрийн аудитын байгууллагын хэмжээнд хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй дүрэм журмын жагсаалтыг шинэчлэн боловсруулж, сургалт, хөгжлийн цахим системийн үйл ажиллагаатай уялдуулах ажлыг зохион байгууллаа.

Төрийн аудитын байгууллагад холбогдох захиргааны 15 хэрэгт төлөөлж ажилласнаас 6 хэргийн нэхэмжлэлийн шаардлагыг хэрэгсэхгүй болгон шийдвэрлүүлж, 9 хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд байна. Мөн Хяналтын шатны 1 хэрэг, давж заалдах шатны 3 хэрэгт төлөөлж анхан болон давж заалдах шатны шүүхийн шийдвэрийг хэвээр үлдээж шийдвэрлүүлсэн.

Үндэсний аудитын газраас хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлж шийдвэрлүүлсэн асуудлын 2019-2023 оны судалгааг шинэчлэн боловсруулж, Үндэсний аудитын газраас хийсэн аудитаар илрүүлсэн 27 удаагийн гэмт хэргийн шинжтэй нөхцөл байдлыг шалгуулахаар хууль хяналтын байгууллагад шилжүүллээ.

Үндэсний аудитын газрын 2023 оны гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөт ажлын хүрээнд “Гамшгаас хамгаалах сургалт, сурталчилгаа зохион байгуулах, мэдээллээр хангах” гэж заасан ажлын хүрээнд “Нийслэлийн Онцгой Байдлын Газар”, “Нийслэлийн Гамшгаас Хамгаалах сургалт, Арга зүйн төв”-үүдтэй хамтран “Гамшгаас урьдчилан сэргийлэх” тухай сургалтыг нийт албан хаагчдад хамруулан зохион байгуулав.

Төрийн аудитын байгууллагын хэмжээнд авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх талаарх хууль тогтоомжийг сурталчлах, сургалт зохион байгуулах ажлын хүрээнд Авлигатай тэмцэх газартай хамтран “Ашиг сонирхлын зөрчил, урьдчилан сэргийлэх арга зам”, “Авлигын гэмт хэрэг, эрүүгийн хуулийн зохицуулалт” сэдвээр цахим сургалтыг Төрийн аудитын байгууллагын хэмжээнд зохион байгууллаа.

ИЛ ТОД БАЙДАЛ

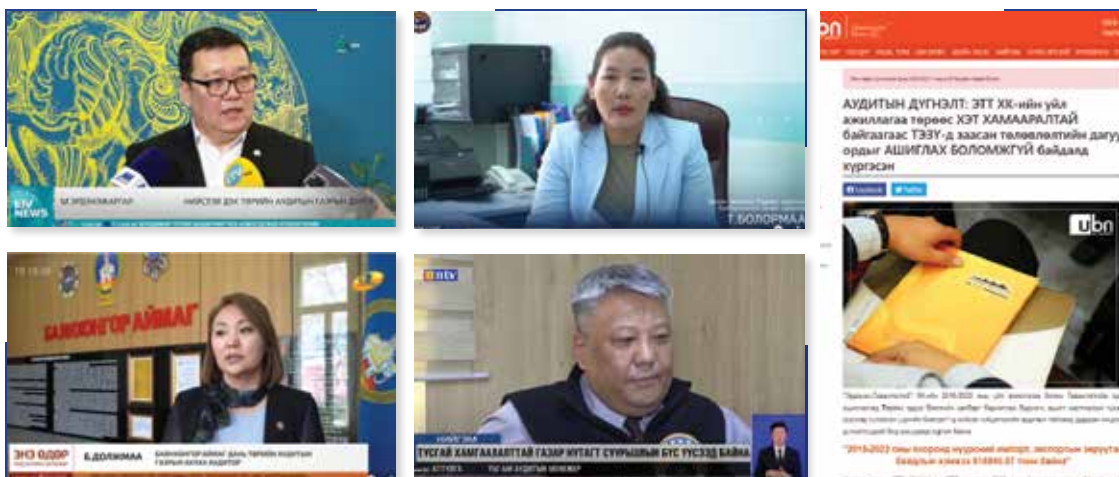
Төрийн аудитын чиг үүргийг хэрэгжүүлэгч зохион байгуулалтын бүтцийн нэгжүүдээс ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу 13, төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаатай холбоотой 32, нийт 45 удаа хэвлэлийн мониторинг хийж гүйцэтгэв. Мэдээллийн ил тод байдал, төрлөөр:

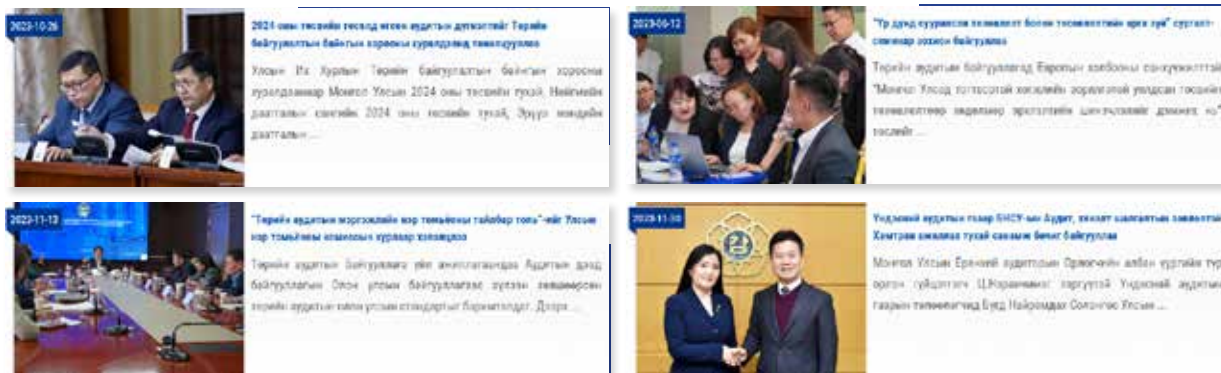
Төрийн аудитын байгууллага санхүүгийн тайлангийн болон гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын 4,106 (60.2%) тайланг нээлттэй аудитын цахим хуудас (open.audit.mn)-д байршуулсан. Мөн төрийн аудитын байгууллагын аудитын тайлангийн талаар 39 сонин, сэтгүүлд, 5,096 мэдээллийг олон нийтийн сүлжээнд (facebook, Twitter) байршуулж, мэдээ мэдээллийн ил тод байдлыг хангаж ажиллалаа. Төрийн аудитын байгууллагын албан ёсны веб сайтуудад (audit.mn, open.audit.mn) тайлант онд 191,836 хандалт хийсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаа, аудитын тайлан, дүгнэлтийн талаар радио, телевиз, сайтын 112 мэдээ, нэвтрүүлэгт орсон бөгөөд хэлэлцүүлэг нэвтрүүлэгт 1 удаа, зочны цаг нэвтрүүлэгт 11 удаа, телевизийн мэдээнд 31 удаа, сайтын видео мэдээнд 14 удаа оролцуулж, 9 телевиз, 10 сайт, өдөр тутмын 3 сонинд ярилцлага өгөх зэргээр мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан олон нийтэд хүргэж ажиллалаа.

Тайлант хугацаанд 52 мэдээ, мэдээлэл бэлтгэж, аудитын нээлтийн талаар 10 мэдээ, зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх шинжээч сонгон шалгаруулах зарлалыг нийт 25 удаа audit.mn, open.audit.mn сайт, Үндэсний аудитын газрын facebook хуудаст нийтэлж, олон нийтэд түгээн сурталчилсан.

ТАБ-ын албан хаагчдад цахим хэлбэрээр хүргэдэг “Төрийн Аудит” сэтгүүлийн 2 дугаарыг бэлтгэж, дотоод удирдлагын программ (Able)-д байршуулж, олон нийтэд түгээлээ.

СУРГАЛТ, ХӨГЖЛИЙН АРГА ХЭМЖЭЭ

Төрийн аудитын байгууллага сургалт, хөгжлийн үйл ажиллагаандаа дараагийн шатны хөгжлийг бий болгохоор стратегийн шинэчлэлт хийлээ.

Төрийн аудитын байгууллага 2018-2022 оны сургалт, хөгжлийн стратеги, хөтөлбөр, төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж дууссантай холбоотой дараагийн шатны хөгжлийг бий болгох стратегийн шинэчлэлтийг хийлээ.

Тус стратегийг боловсруулах хүрээнд хэрэгжиж дууссан сургалт, хөгжлийн стратегийн хэрэгжилт, түүний үр дүн, алдаа, дутагдал, боломж, давуу талуудыг тодорхойлов. Мөн байгууллагын сургалт, хөгжлийн өнөөгийн нөхцөл байдлыг тодорхойлохдоо албан хаагчдаас авсан судалгааны үр дүн, стратегийн хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийн өгсөн дүгнэлт, зөвлөмж, сургалтын зөвлөх үйлчилгээгээр өгсөн дүгнэлт, зөвлөмж, түншийн үнэлгээгээр сургалт, хөгжлийн үйл ажиллагаанд өгсөн дүгнэлт, зөвлөмж, хүний нөөцийн өнөөгийн төлөв байдал болон албан хаагчдын сургалт, хөгжлийн хэрэгцээ шаардлага, АДБОУБ-аас өгч буй зөвлөмж зэргийг үндэслэн байгууллагын сургалт, хөгжлийн өнөөгийн нөхцөл байдлыг тодорхойлсон.

Сургалт, хөгжлийн стратегийн боловсруулах явцад үе шаттай уулзалт, хэлэлцүүлгүүд зохион байгуулж ажиллав. Төрийн аудитын байгууллагын сургалт, хөгжлийн стратеги (2023-2027) нь чадамжид суурилсан сургалт, хөгжлийн үйл ажиллагааг төлөвшүүлэх, байгууллагын соёлыг тогтооход дэмжлэг үзүүлэх, албан хаагчид өөрсдөө байнга хөгжих, тасралтгүй суралцах соёл бүрдсэн сургалтын бүрдүүлэх суурь баримт бичиг юм.

Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөг батлан хэрэгжилтийг ханган ажиллав.

Төрийн аудитын байгууллага сургалт, хөгжлийн стратегийг хэрэгжүүлэх замаар албан хаагчдын чадамжийг дээшлүүлэхээс гадна албан хаагчдын тасралтгүй хөгжлийг бий болгон төлөвшүүлэхээр сургалт, хөгжлийн хэрэгцээ шаардлагад үндэслэн 2023 оны сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөг боловсруулан баталж, хэрэгжүүлэн ажилласан.

Батлагдсан 2023 оны сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөө нь нийт 45 төрлийн 1097 цагийн сургалтыг давхардсан тоогоор 6863 албан хаагчийг хамруулан зохион байгуулахаар төлөвлөсөн бөгөөд хэрэгжилтийн хувьд нийт 58 сургалтыг цахим, танхим, онлайн, хосолсон хэлбэрээр зохион байгуулж, давхардсан тоогоор 6766 албан хаагчийг хамруулав. Энэ нь нэг албан хаагч ойролцоогоор 14-15 сургалтад хамрагдсан байна.

Төрийн аудитын байгууллагаас зохион байгуулсан дотоод сургалтын хувьд нийт 35 төрлийн сургалтыг зохион байгуулж, давхардсан тоогоор 6662 албан хаагчийг хамруулсан. Үүнээс 17 /49%/ сургалт нь цахим сургалтын системээр зохион байгуулагдсан бол танхимаар 6 /17%/ сургалт, онлайнгаар 7 /20%/ сургалт, хосолмол хэлбэрээр 5 /14%/ сургалт зохион байгуулсан.

Төрийн аудитын байгууллагын сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг дараах хүснэгтээр харууллаа.

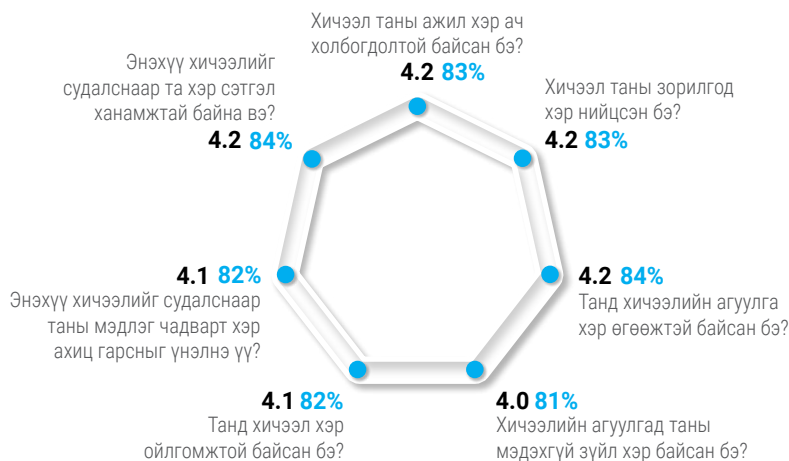
Д/д	Сургалтын хэлбэр, төрөл	Зохион байгуулагдсан сургалтын тоо	Сургалтад хамрагдсан албан хаагчдын тоо
А.	Дотоод сургалт	35	6662
1	Цахим сургалт	17	4281
1.1	Үндсэн сургалт	15	861
1.2	Хөгжлийн сургалт	75 багц (Нээлттэй бүх сургалт)	3172
1.3	Гадаад сургалт	52 багц (Нээлттэй бүх сургалт)	248
2	Танхимын сургалт	6	148
3	Онлайн сургалт	7	1566
4	Хосолсон сургалт	5	667
Б.	Бусад байгууллагаас зохион байгуулсан сургалт	6	52
В.	Гадаад сургалт	17	52
Нийт		58	6766

Гадаад сургалтын хувьд ИНТОСАИ, АСОСАИ, Аи Ди Аи болон бусад орны АДБ-уудаас зохион байгуулсан 17 сургалт, хөтөлбөр арга хэмжээнд нийт 52 албан хаагчийг хамруулсан бол Төрийн албаны зөвлөл, Удирдлагын академи, Авлигатай тэмцэх газар, МУИС зэрэг бусад байгууллагуудаас зохион байгуулсан 6 сургалтад нийт 52 албан хаагчийг хамруулсан байна.

Цахим сургалтын хувьд нийт 17 сургалт зохион байгуулж, 4281 албан хаагчийг хамруулсан бөгөөд үүнээс кредит олгох үндсэн сургалтад 861 албан хаагч хамрагдаж, 77 хувь нь амжилттай суралцаж сертификаттай төгссөн. Сургалтад хамрагдсан албан хаагчдаас сургалтын үр дүнгийн талаар судалгаа авч үнэлсэн. Судалгаагаар сургалтын ач холбогдлыг 83 хувиар, мэдлэг чадварт гарсан ахицыг 82 хувиар, сургалтын үйл ажиллагаанд сэтгэл ханамжийн түвшин 84 хувиар дүгнэгдсэн.

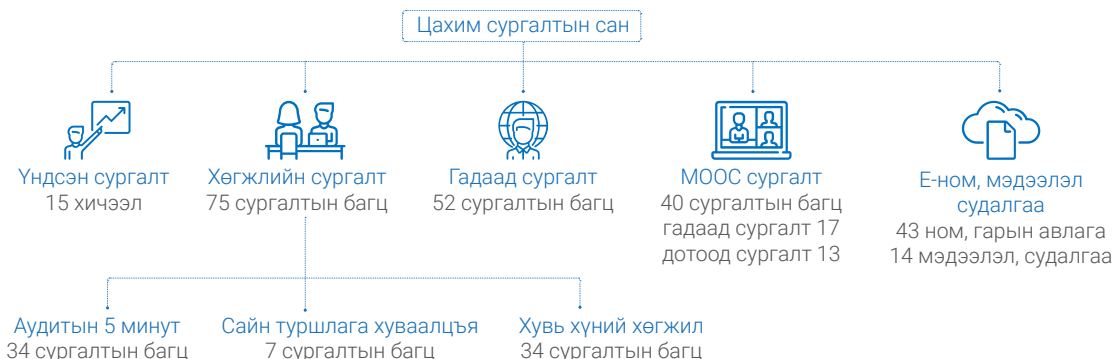
Төрийн аудитын байгууллагын 2023 онд зохион байгуулсан цахим сургалтын үр дүнг доор харуулав:

Сургалтад хамрагдсан байдал	
Суралцагч (тоо)	861
Хамрагдалт (хувь)	88.9
Хичээл огт үзээгүй(тоо)	223
Сорил өгсөн(тоо)	765
Сорил өгөөгүй(тоо)	96
Мэдлэгийн үнэлгээ	
Хамгийн бага	30
Хамгийн өндөр	100
Үнэлгээний дундаж	72.4
Цахим сургалтын үр дүн	
70%-с бага	195
70%-с дээш	666
Амжилт	77%
Чанар	54%

Төрийн аудитын сургалт, хөгжлийн систем дэх цахим сургалтын санг баяжуулав.

Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдыг тасралтгүй сургаж, хөгжүүлэхэд зориулан цахим сургалтын сан баяжуулах ажлыг үргэлжлүүлэн гүйцэтгэлээ. Тайлант онд төрийн аудитын сургалт, хөгжлийн систем дэх сургалтын багцууд дараах хэмжээгээр өргөжсөн.

Үндсэн сургалт нь албан хаагчдад кредит олгох сертификаттай сургалтын бөгөөд нийт 24 кредит цагийн 102 сэдэв агуулгын хүрээнд бэлтгэсэн 15 е-хичээлийн сантай болсон. Үүнээс 3 е-хичээл нь Төрийн аудитын байгууллагатай гэрээгээр санхүүгийн тайлангийн аудит гүйцэтгэж буй аудитын хуулийн этгээдийн аудиторруудад зориулсан шинээр батлагдсан дүрэм, журам, стандарт, заавар, аргачлал болон арга зүйгээр бэлтгэн боловсруулсан 36 сэдэв сургалтын багцаас бүрдсэн.

Тайлант онд үндсэн сургалтын багцад шинээр нэмэгдсэн е-хичээлүүдийг онцолбол Төрийн аудитын байгууллагын бүтцийн нэгжүүд дэх сургагч багш нарыг бэлтгэх цахим сургалтын багцыг МУБИС-ын доктор, зөвлөх профессор багшаар бэлтгүүлэн цахим сургалтын системд байршуулан сургалтыг зохион байгуулсан. Мөн Үндэсний аудитын газрын үйл ажиллагаанд Чанарын менежментийн тогтолцоо ISO 9001:2015 стандартыг нэвтрүүлэхтэй холбоотой нийт албан хаагчдад стандартын ойлголт, мэдлэгийг эзэмшүүлэх зорилготой 2 кредит цагийн агуулга бүхий 8 сэдэв сургалтын багцыг бэлтгэн системд байршуулан сургалтыг зохион байгуулсан.

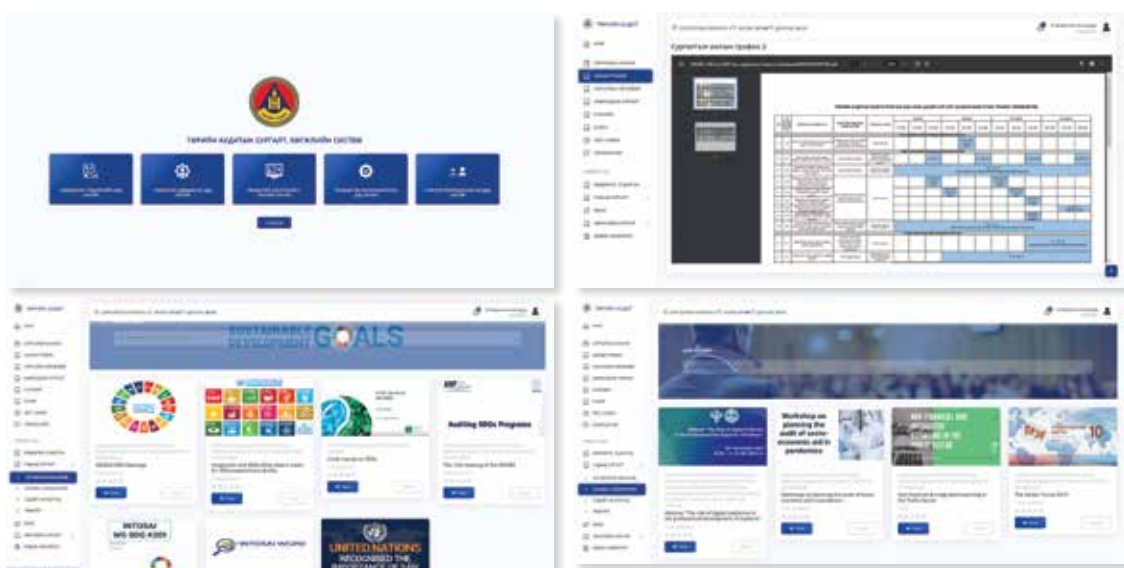
Хөгжлийн сургалт нь аудитын үйл ажиллагаатай холбоотой шинэ мэдлэг, мэдээлэл өгөх, хувь хүнийг олон талаар хөгжүүлэх, сайн туршлага бусадтай хуваалцан хамтран суралцах боломжийг бүрдүүлсэн үндсэн сургалтын эргэх холбоог бий болгох нээлттэй албан бус сургалтын бөгөөд энэхүү талбарт нийт 75 сургалтын багц сан бүрдсэн. Тайланд онд нийт аудиторрууддаа зориулан дараах сургалтын багыг шинээр бэлтгэн байршуулав:

- “Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих бодлого, чиглэл, хэрэгжүүлэх заавар” сэдэв сургалт;
- “Аудитын чанарын хяналтын журам, чанарын хяналтын хуудас бөглөх заавар”-ын сургалт;
- ТАБ-ын статистик мэдээг боловсруулах, тайлагнах журам, бүртгэлийн мэдээний маягт, нөхөр заавар, статистик мэдээний маягт нөхөх заавар”-ын сургалт;
- “Аудитын чанарын баталгаажуулалтын журам”-ын сургалт;
- Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөөг тооцох бодлого, арга зүй сэдэвт хэлэлцүүлгийн илгэгч нарын илтгэлийн материалууд;
- “Харилцагч талуудад зориулсан аудитын хураангуй тайлан бэлтгэх заавар”-ын сургалт гэх мэт.

“Төрийн аудитын сургалт, хөгжлийн систем”-ийг гүйцэтгэгч талаас хүлээн авч, цахим сургалтын хэвийн үйл ажиллагааг ханган ажиллалаа.

МҮЕА-ын тушаалаар төрийн аудитын сургалт, хөгжлийн систем хөгжүүлэгч талтай хийсэн “Онлайн сургалтын мэдээллийн систем хөгжүүлэх, цахим сургалтыг зохион байгуулах гэрээ”-ний биелэлтийг дүгнэж, онлайн сургалтын LMS систем ба түүний сургалтын удирдлагын мэдээллийн дэд системийг хүлээн авах ажлыг амжилттай гүйцэтгэж дууслаа.

Төрийн аудитын байгууллагын нийт албан хаагчид цаг хугацаа, орон зайнаас үл хамаарсан байдлаар нэг агуулгаар зэрэгцэн суралцах боломжийг олгосон Төрийн аудитын сургалт, хөгжлийн системийг 3 жил тасралгүй хөгжүүлэн хэвшүүлж сургалтын үйл ажиллагааны нэг гол хэлбэр болж төлөвшүүлэв.

Систем гүйцэтгэгч тал болох “Нийтийн Нээлттэй Насан Туршийн Боловсролын Олон Улсын Академи” нь гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлсэн гэж үзэн системийн эх код, гарын авлагууд, бусад шаардлагатай баримт бичгүүдийн хамт хүлээн авсан.

Төрийн аудитын сургалт, хөгжлийн системийг АДБОУБ болон хөндлөнгийн байгууллагууд сайн туршлага хэмээн үнэлж, бусад төрийн болон хувийн байгууллагуудад жишиг болгох боломжтой гэж дүгнэсэн.

СУДАЛГАА ШИНЖИЛГЭЭ, ТӨСӨЛ ХӨТӨЛБӨР

Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилттэй “Төрийн аудитын байгууллагын чадавхыг бэхжүүлэх” техник туслалцааны МОН 9731 төслийн хүрээнд Англи дахь төрийн санхүү, нягтлан бодох бүртгэлийн институт (CIPFA) болон ММНБИ хамтарсан зөвлөх баг төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдын чадамжийн хүрээ тодорхойлох, сургалтын хөтөлбөр боловсруулах, сургалт хөгжлийн стратеги боловсруулах ажлуудыг гүйцэтгэлээ. Үүнд:

- Төрийн аудитын байгууллагын аудитын чиг үүрэг бүхий албан тушаалтнуудын чадамжийн хүрээ боловсруулах судалгааны тайлан
- ТАБ-ын аудитын чиг үүрэг бүхий албан хаагчдын чадамжийн өөрийн үнэлгээний тайлан
- Төрийн аудитын байгууллагын аудитын албан хаагчдад зориулсан чадамжийн хүрээ
- Төрийн аудитын байгууллагын сургалт, хөгжлийн стратеги /2023-2027/
- Төрийн аудитын байгууллагын аудитын албан хаагчдын чадамжийн хүрээнд тулгуурласан шаталсан сургалтын хөтөлбөр.

Аудиторын чадамжийн хүрээ (үзэл баримтлал)-г тодорхойлж батлуулав.

АХБ-ны техникийн туслалцааны хүрээнд “ТАБ-ын чадавхыг бэхжүүлэх” төслийн 3 дахь бүтээгдэхүүн болох сургалтын хөтөлбөр боловсруулах зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх бүрэлдэхүүнтэй ТАБ-ын аудит гүйцэтгэх чиг үүрэг бүхий албан хаагчдын “Чадамжийн хүрээ”-г тодорхойлох, баримт бичгийг боловсруулах ажлыг дараах үе шаттай гүйцэтгэв.

Чадамжийн хүрээний төслийг аудит гүйцэтгэх чиг үүрэг бүхий албан тушаалын ялгаатай бүлгүүд болох аудитор, ахлах аудитор, аудитын менежер, тэргүүлэх аудитор гэсэн албан тушаалын шатлал бүрд танхим болон онлайн хэлбэрээр нийт 8 бүлгийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, хэлэлцүүлгээс гарсан саналуудыг тусган чадамжийн 16 хүрээний саналуудыг нэгтгэсэн хувилбараар чадамжийн өөрийн үнэлгээний судалгаа хийн, үр дүнг нэгтгэн чадамжийн хүрээний төслийг боловсруулав.

Чадамжийн хүрээний төслийн баримт бичгийг сайжруулан танилцуулж, батлуулах ажлыг аудитын арга зүй хариуцсан менежерүүд хариуцан гүйцэтгэсэн бөгөөд сургалт, хөгжлийн шинэ стратегийн төлөвлөгөөг боловсруулж батлан хэрэгжүүлж байна.

Монгол Улсын Төрийн аудитын байгууллагын аудитын чиг үүрэг бүхий албан хаагчдад шаардагдах мэдлэг, ур чадвар, хандлагын шаардлагыг тодорхойлоход чиглэгдсэн чадамжийн

хүрээ нь төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчид өндөр хариуцлагатай байж ажил үүргээ үр дүнтэй биелүүлэхийн тулд мэргэжлийн ур чадвараа тогтмол хөгжүүлэх, бүтээмжээ дээшлүүлэхэд туслах, гүйцэтгэлийг чанартай, өндөр түвшинд хүргэх боломжийг байгууллагад олгох бөгөөд байгууллагын алсын хараа, эрхэм зорилго, хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн ур чадваруудыг тодорхойлох, сургалт, хөгжил, төрийн аудитын байгууллагын хүний нөөцийн залгамж халааны төлөвлөлт, зохион байгуулалт хийхэд үндсэн суурь болж өгөх баримт бичиг юм.

Аудиторын чадавхын үнэлгээ хийх, аудиторыг чадавхжуулах шаталсан сургалтын модуль хөтөлбөрийг боловсруулав.

АХБ-ны техникийн тусалцааны хүрээнд “ТАБ-ын чадавхыг бэхжүүлэх” төслийн 3 дахь бүтээгдэхүүн болох сургалтын хөтөлбөр боловсруулах зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх бүрэлдэхүүнтэй ТАБ-ын аудит гүйцэтгэх чиг үүрэг бүхий албан хаагчдын чадамжийн хүрээний зөрүүний шинжилгээ буюу албан хаагчдын чадавхын өөрийн үнэлгээ хийх судалгааг нийт 387 албан хаагчийг хамруулан Qualtrics судалгааны программыг ашиглан авсан. Судалгааны үр дүнг нэгтгэн ТАБ-ын аудиторуудыг тасралтгүй сургах шаталсан сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулсан.

Сургалтын хөтөлбөр боловсруулах зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх бүрэлдэхүүнтэй ТАБ-ын аудит гүйцэтгэх чиг үүрэг бүхий албан хаагчдын тасралтгүй суралцах чадамжид суурилсан 6 багц хөтөлбөрөөс бүрдсэн 45 сургалтыг заавал судлах болон сонгон судлах хэлбэрээр танхим, цахим хосолсон багц сургалт байхаар сургалтын хөтөлбөрийг боловсруулсан.

Тэдгээр сургалтын 9 модуль сургалтыг санхүү, гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын анхан, дунд, ахисан шаттайгаар боловсруулсан бөгөөд CIPFA-аас эх гарын авлагыг боловсруулан, хичээлүүдийн Articulate программ дээр хийгдсэн хувилбарт техникийн хяналт, сайжруулалт хийх ажлыг гүйцэтгэлээ.

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаанд түншийн үнэлгээ хийлгэв.

Төрийн аудитын байгууллагаас хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагааны одоогийн гүйцэтгэлийг ИНТОСАИ-н шилдэг туршлагуудтай харьцуулан үнэлгээ хийх, төрийн аудитын цаашдын чиг хандлагыг тодорхойлох, үйл ажиллагаандаа ашиглах мэдээллээр хангах, чадавхыг бэхжүүлэх, хүний нөөцийг хөгжүүлэх чиглэлд нэн тэргүүний зорилтуудыг тодорхойлох, ирээдүйн чадавхыг хөгжүүлэх, тогтолцоог бэхжүүлэх зорилгоор Аудитын олон улсын дээд байгууллагуудын гүйцэтгэлийн хэмжүүрийн үзэл баримтлалын дагуу Австралийн Үндэсний аудитын газар, Бүгд Найрамдах Индонез Улсын Аудитын зөвлөлийн хамтарсан багаар гүйцэтгэлийн хэмжүүрийн тогтолцоонд түншийн үнэлгээ хийлгэв.

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагаанд түншийн үнэлгээний тайлангаар дараах зөвлөмжийг өгсөн байна. Үүнд:

- Дотоод хяналтын нэгдсэн тогтолцоо АДБОУС 9100: Төрийн секторын дотоод хяналтын стандартын удирдамжтай уялдуулан боловсруулах;
- ISO 31000:2018 Эрсдэлийн удирдлагын удирдамжид суурилан эрсдэлийн удирдлагын нэгдсэн удирдамжийг боловсруулах, ингэснээр эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог үр дүнтэй, үр ашигтай, тууштай хэрэгжүүлэх үндэс суурь болно;
- “Шүгэл үлээгч”-ийг хамгаалах бодлого гэх мэт гэмт хэргийн сэжигтэй үйлдлийн талаар мэдээлсэн хүмүүст зориулсан бодлого, хамгаалалтыг боловсруулах;

- Аудитын албан хаагчдад зориулсан сургалтыг ажлын ачаалал багатай үед үе шаттайгаар зохион байгуулж, ихэнх ажилтнууд хуваарьт сургалтад хамрагдах боломжийг бүрдүүлэх. Албан хаагчид мэргэжлийн чадвараа дээшлүүлэхийн тулд ажлын байран дээрх сургалт болон албан ёсны сургалтад хамрагдах хоёр арга замаар өөрийгөө хөгжүүлэхийг нэн тэргүүнд тавих ёстой;
- Хүний нөөц, сургалт хөгжил, мэдээллийн технологи, захиргааны ажилтнуудын мэргэжлийн ур чадварыг хөгжүүлж, боловсон хүчнийг тогтвортой ажиллуулах зорилгоор сургалтын хөтөлбөрүүдийг шинэчлэн өргөжүүлэх;
- Хүний нөөцийн стратегид чадамжийн хүрээг тулгуур болгох, албан хаагчийн гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө болон сургалт, хөгжлийн үйл ажиллагааг чадамжийн хүрээтэй уялдуулах;
- Ёс зүйн хяналтын системийг бий болгоход эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог ашиглах, улмаар шударга байдлын эрсдэлд шинжилгээ хийх, эрсдэлийг бууруулах;
- Ёс зүйн зөвлөл (IntoSAINT эсвэл үүнтэй төстэй арга хэрэгсэл)-өөс хэрэгжүүлж буй одоо мөрдөж байгаа ёс зүйн тогтолцоо дээр ёс зүйн буруу үйлдэл хийх, шударга ёсыг зөрчих магадлалд эрсдэлийн үнэлгээ хийх. Ийм үнэлгээ нь ТАБ-д ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, зөрчлөөс үүдэх эрсдэлийг бууруулахад тусална.

Тус үнэлгээний тайланг үндэслэн төрийн аудитын үйл ажиллагааг сайжруулахад чиглэсэн санал, зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө гаргаж, үндсэн үйл ажиллагаанаас бусад хууль эрх зүйн орчин, дотоод засаглал, санхүүгийн удирдлага, хөрөнгө, хүний нөөц, дэмжих үйлчилгээтэй холбоотой үйл ажиллагааны чанарыг сайжруулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлээ.

Харилцагч талуудын оролцооны стратеги төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж, үр дүнг тайлагналаа.

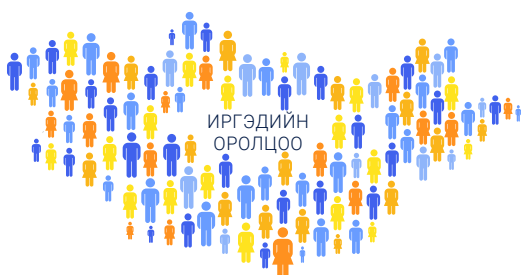
Харилцагч талуудын оролцооны стратеги"-ийг 2023 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний дагуу парламенттай харилцах механизмыг улам боловсронгуй болгох, аудитын байгууллагын үйл ажиллагааг олон нийтэд хүргэх, иргэд олон нийтийн оролцоог төрийн аудитын үйл ажиллагаанд татан оролцуулах, иргэд, олон нийтэд ил тод нээлттэй үнэн зөв мэдээллийг хүргэх, аудитын арга зүйг хөгжүүлэх замаар аливаа зөрчлөөс урьдчилан сэргийлж, зөвлөн тусалдаг байгууллага байхад үйл ажиллагаагаа чиглүүлэх, хамтын ажиллагааг сайжруулах, байгууллагын газар, хэлтсүүдийн уялдаа, холбоо, үйл ажиллагааны нэгдсэн зохицуулалтаар хангах чиглэлээр арга хэмжээнүүдийг зохион байгуулж, улирал бүр нэгтгэн тайлагнаж, үр дүнг мэдээлж ажиллалаа.

Харилцагч талуудын оролцооны стратегийн баримт бичигт харилцагч талуудыг тодорхойлж, тэдгээр харилцагч талуудтай үр ашигтай хамтын ажиллагааг сайжруулах хүрээнд авч хэрэгжүүлэх зохион байгуулалтын арга хэмжээг тусган хэрэгжүүлж, төрийн аудитын дүн, дүгнэлт, өгсөн зөвлөмж, албан шаардлага, төлбөрийн актын биелэлт, үр нөлөөг дээшлүүлэхэд чиглэсэн шат дараалсан судалгааны ажлыг гүйцэтгэж, аудитаар өгсөн албан шаардлага, төлбөрийн акт, зөвлөмж, түүний хэрэгжилт, үр дүнгийн талаарх мэдээллийг загварчилж, цахим хэлбэрт шилжүүлэх, мэдээллийн сангийн тогтолцоог боловсронгуй болгох, мэдээллийн нэгдмэл байдал, нэгдсэн удирдлага, хяналтыг хэрэгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна.

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааны талаар бодитой, үнэн зөв тэнцвэртэй мэдээлэл өгөх, байгууллагын үйл ажиллагаа, аудитын дүн, дүгнэлтийг энгийн ойлгомжтой байдлаар олон нийтэд хүргэх, төрийн санхүүгийн удирдлага, төсвийн хяналтад тавих хөндлөнгийн хяналтыг сайжруулах зорилгоор хэвлэл мэдээллийн байгууллагын сэтгүүлчдэд "Мэдлэг хуваалцах цаг" уулзалтыг тогтмол зохион байгуулан Төрийн аудитын үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлаар хэвлэлийн мониторинг жил бүр хийж тайлагнаж байна.

Төрийн аудитын үйл ажиллагаанд Иргэдийн оролцоог хангах стратеги төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангаж, үр дүнг тайлагналаа.

“Төрийн аудитын үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоог хангах стратеги”-ийн баримт бичигт төрийн аудитад иргэдийн оролцоог хангах, харилцагч талуудтай харилцах арга зүй, түүнийг хэрэгжүүлэх горимууд, зорилтыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тусган хэрэгжүүлсний үр дүнд аудитын тайлан, мэдээллийг иргэдэд зориулсан ойлгомжтой хэлбэрээр боловсруулах хүрээнд Төрийн аудитын байгууллагаас харилцагч талуудад зориулсан “Харилцагч талуудад зориулсан аудитын хураангуй тайлан бэлтгэх аргачилсан зөвлөмж”-ийн баримт бичгийг баталгаажуулан түүний дагуу аудитын тайланг бэлтгэн “Нээлттэй аудит” портал сайтад байршуулж, иргэд олон нийтэд түгээж хэвшсэн байна.

Төрийн аудитын үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоог хангах, суурь ойлголтыг төлөвшүүлэх, гарын авлагын болон цахим сургалтын материал боловсруулах, цахим сургалт зохион байгуулах Е-Хичээлийн видео хувилбарыг бэлтгэж, тус хичээлийн сургалтыг нийт болон шинэ албан хаагчдыг (2023 онд 109 албан хаагч) хамруулан 4 долоо хоногийн хугацаатай сургалтыг тасралтгүй зохион байгуулсан.

Түүнчлэн холбогдох материалыг able дотоод удирдлагын программын олон нийт цэсийн файлын сан болон surgalt.audit.mn сургалтын системд байршуулсан.

Төрийн аудитын байгууллагын сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөнд тусгасан Excel, Dashboard, Инфографик, Power Bi, Дата анализ болон Data science-ийн системтэй мэдлэг, ур чадварыг олгох Data School (<https://data-school.mn/>)-ийн багц сургалтуудыг албан хаагчдын хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн нийт албан хаагчдад тасралтгүй суралцах боломжийг бүрдүүлэн гэрээ байгуулж, аудитын тайланг хураангуйлах, инфографик хэлбэрт хөрвүүлэх тайланг бэлтгэх сургалтыг зохион байгуулах ажлыг сургалт хөгжлийн төлөвлөгөөнд тусган системтэйгээр аудаторуудыг бэлтгэн ажиллалаа.

“Төрийн аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөө, ил тод хариуцлагатай байдлыг сайжруулах нь” сэдэвт илтгэлийн уралдаан зохион байгуулав.

“Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөө, ил тод, хариуцлагатай байдлыг сайжруулах” илтгэлийн уралдааны удирдамжийг боловсруулан батлуулж, 2 үе шаттайгаар зохион байгуулж, “Аудитын шийдвэрийг хэрэгжүүлэхгүй байгаа шалтгаан, үр дагаврыг үнэлэх нь” сэдэвт илтгэлээр Дархан-Уул аймаг дахь төрийн аудитын газрын аудитор О.Мягмарсүрэн, “Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилтийг үнэлэх, зохистой хариу арга хэмжээ авах нь” сэдэвт илтгэлээр Аудитын нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтын газрын шинжээч Б.Мөнхцэцэг, “Аудитын шийдвэрийн чанар, хэрэгжилт, үр өгөөжийг бий болгох нь” сэдэвт илтгэлээр Сэлэнгэ аймаг дахь төрийн аудитын газрын баг ахлах аудитор Ц.Отгонбаяр, аудитор Т.Одсүрэн нарын илтгэлүүд шалгарлаа.

Шилдэг илтгэлүүдэд зөвлөмжийн хэрэгжилтийг үнэлэх арга зүйг оновчтой тодорхойлсноор шийдвэрийн хэрэгжилтийг бодитой үнэлэх, үр дүн, үнэлэмжийг дээшлүүлэх, нийтийн хүлээлт, эрэлт хэрэгцээг хангах, аудитын түвшинд хариуцлагын тогтолцоог нэмэгдүүлэхэд аудиторын оролцоо, хариуцлагыг өөрийн санаагаар баяжуулсан чухал ач холбогдолтой асуудал тусгагдсан байгааг онцлон тэмдэглэсэн болно.

***“Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, үр нөлөөг тооцох бодлого, арга зүй”
сэдэвт хэлэлцүүлэг зохион байгуулав***

Төрийн аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, үр нөлөөг тооцох, үнэлэх бодлого, горимыг боловсронгуй болгох ажлын хүрээнд “Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, үр нөлөөг тооцох бодлого, арга зүй” сэдэвт хэлэлцүүлгийг ҮАГ болон НТАГ-ын тэргүүлэх аудитор, менежерүүд танхимаар, орон нутагт дахь Төрийн аудитын газрын тэргүүлэх аудитор, менежерүүд онлайнаар хамруулан зохион байгууллаа.

Төрийн аудитын байгууллага 2023 оныг “Аудит шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөө, ил тод, хариуцлагатай байдлыг сайжруулах” жил гэж дэвшүүлсэн зорилт, түүнийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой тулгамдсан асуудлуудын нэг болох аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, үр нөлөөг тооцох бодлого, арга зүйн өнөөгийн нөхцөл байдлыг үнэлэх, тулгамдсан асуудлуудыг хэлэлцэн, оролцогчдын саналуудыг нэгтгэн томьёолох, хэлэлцүүлгийн үр дүнг тайлагнаж аудитын үйл ажиллагаандаа ашиглах зорилготой хэлэлцүүлэг нь цаг үеэ олсон үр нөлөөтэй арга хэмжээг зохион байгууллаа гэж оролцогчид дүгнэсэн.

“Ази номхон далайн бүс нутгийн тогтвортой гүйцэтгэлийн аудитын практик”-ийг дэмжих төслийн II үе шатыг 2024-2025 онд хэрэгжүүлнэ.

Азийн хөгжлийн банкны санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр Аудитын дээд байгууллагын олон улсын байгууллага, Хөгжлийн санаачилга (Ай Ди Ай)-аас Монгол Улсын Аудитын дээд байгууллагын хамтын ажиллагааны хүрээнд гүйцэтгэлийн аудитад Аудитын дээд байгууллагуудын олон улсын стандартын хэрэгжилтийг хэрхэн хангаж ажиллаж буй байдалд үнэлгээ хийх төслийг хэрэгжүүлсэн.

Төслийн I үе шатанд гүйцэтгэх ажлын хүрээнд Төрийн аудитын байгууллагын аудитын газруудын 2020-2022 онд гүйцэтгэсэн зарим гүйцэтгэлийн аудитыг түүвэрлэн үнэлэхээр сонгож, энэхүү АДБОУС-ын хэрэгжилтийн хэрэгцээний үнэлгээг дотоод үнэлгээ хэлбэрээр хийж, үр дүнг Үндэсний аудитын газар ашиглах, тус олон улсын төслийн II үе шатны хамрах хүрээг тодорхойлох үндсэн зорилгоор гүйцэтгэсэн бөгөөд үнэлгээний үр дүнд гүйцэтгэлийн аудитын үйл ажиллагааг АДБОУС-д нийцүүлэх шаардлагатай гол асуудлуудыг тодорхойлсон юм.

Хөгжлийн санаачилгын орлогч захирал, төсөл хариуцсан менежер нар Монгол Улсад ирж, үнэлгээний ажилтай танилцаж, УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны дарга, Эдийн засаг хөгжлийн болон Сангийн яамны төрийн нарийн бичгийн дарга нартай уулзалт ярилцлага хийлээ. Үнэлгээний урьдчилсан дүн, дараагийн үе шатанд гүйцэтгэх арга хэмжээний талаар хэлэлцэн “Ази номхон далайн бүс нутгийн тогтвортой гүйцэтгэлийн аудитын практик”-ийг дэмжих төслийн II үе шатанд хэрэгжүүлэх ажлуудыг харилцан тохиролцсон болно.

ДОТООД АУДИТ, ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭ

Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааг сайжруулах, үнэ цэнийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн эрсдэлийн удирдлага, дотоод аудитыг хэрэгжүүлж, хараат бус, бодитой зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх, бодлого, төлөвлөлт, үйл ажиллагааны гүйцэтгэлд хяналт-шинжилгээ хийж, үнэлгээ өгөх, үр нөлөөг нэмэгдүүлэх, хяналт, хариуцлагыг сайжруулах ажлыг нэгтгэн зохион байгуулж, үр дүнг тайлагнах үйл ажиллагааг хэрэгжүүллээ.

Төрийн аудитын байгууллагын болон зохион байгуулалтын бүтцийн нэгжийн гүйцэтгэлийн тайлан, үйл ажиллагааны үр дүнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх арга хэмжээний хүрээнд 2023 оны 1 дүгээр улирлын гүйцэтгэлийн тайланд тусгасан 75 арга хэмжээний хэрэгжилтийн дундаж 88.59 хувь, хагас жилийн гүйцэтгэлийн тайланд тусгагдсан 100 арга хэмжээний хэрэгжилтийн дундаж 85.97 хувь, 3-р улирлын гүйцэтгэлийн тайланд тусгагдсан 112 арга хэмжээний хэрэгжилтийн дундаж 84.39 хувьтай байна.

Төрийн аудитын байгууллагын 2018-2022 оны сургалт хөгжлийн стратеги, хөтөлбөр төлөвлөгөө болон Төрийн аудитын байгууллагын 2019-2023 онд хэрэгжүүлэх харилцагч талуудын оролцооны стратеги, төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ үнэлгээ хийх ажлыг гүйцэтгэж, тайланг баталгаажуулан цаашид стратегийн хэрэгжилтийг сайжруулах чиглэлээр зөвлөмж өглөө.

Төрийн аудитын байгууллагын төслийг үйл явцын зураглалд үндэслэн “Дотоод аудитын журам”-ыг боловсруулж, холбогдох сайжруулалтыг хийж, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын А/97 дугаар тушаалаар батлан хэрэгжүүлж байна.

Монгол Улсын Ерөнхий аудитор болон Тамгын даргын тушаалаар байгуулсан ажлын хэсгийн үйл ажиллагаа, 2018-2022 онд дэвшүүлсэн зорилт, түүний хэрэгжилт, холбогдох баримт материалын бүрдүүлэлт архивын нэгжийн нөхцөл байдал, Нийслэл дэх төрийн аудитын газрын ажлын цаг ашиглалтын байдал, түүнийг үндэслэн цалин хөлс олгож буй үйл ажиллагаанд дотоод аудит хийж, холбогдох нэгжүүдэд зөвлөмж хүргүүлэн хэрэгжилтийг нэгтгэн ажиллажээ.

Мөн Төрийн аудитын тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.1-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан удирдамжийн дагуу Нийслэл дэх Төрийн аудитын газар, Баян-Өлгий, Ховд, Завхан, Архангай, Булган аймаг дахь Төрийн аудитын газарт дотоод аудит, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг хэрэгжүүлж, нэгж тус бүрд үйл ажиллагааг сайжруулах чиглэлээр зөвлөмж хүргүүлэв.

Төрийн аудитын байгууллагын дотоод үйл ажиллагааны эрсдэл, үнэлэх заавар, аргачлалыг үйл явцын зураглалд үндэслэн боловсруулж, заавар, аргачлалтай холбоотой, журмын хавсралтыг Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын А/98 дугаар тушаалаар баталснаар байгууллагын үйл ажиллагаанд учирч болох эрсдэлийг тодорхойлж, үнэлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлж, 186 дотоод эрсдэл, 14 гадаад эрсдэл бүртгэсэн.

Бүртгэсэн эрсдэлд хариу арга хэмжээ авах зорилгоор “өндөр” гэж үнэлэгдсэн 44 эрсдэлийг “Дотоод аудитын дунд хугацааны төлөвлөгөө (2024-2028)”-нд тусган, төлөвлөгөөг 2023 оны 12 дугаар сарын 26-ны өдөр Монгол Улсын Ерөнхий аудитор баталсан. Зохион байгуулалт бүтцийн нэгжүүдэд “Дунд” гэж үнэлэгдсэн 56 эрсдэлийг хүргүүлж, эрсдэл бууруулах арга хэмжээг нэгжүүдийн гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд тусгуулан ажиллав.

МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИ

Төрийн аудитын байгууллагын 2019-2024 оны стратеги төлөвлөгөөнд тусгасан Төрийн аудитын тогтолцоонд арга зүй, стандартын шинэчлэлийг хийж, олон улсын чиг хандлагад нийцсэн дэвшилтэт технологи бүхий орчин үеийн төрийн аудитын тогтолцоог бүрдүүлэх зорилтыг хэрэгжүүлэхэд үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажиллалаа.

Төрийн аудитын байгууллагын сүлжээ хангамжийг сайжруулах ажлын хүрээнд аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газруудад хүргэж буй сүлжээний хурдыг 3 дахин нэмэгдүүллээ. Төрийн аудитын байгууллагын тоон суваг, өндөр хурдны интернэтийн сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулж үйлчилгээний нийлүүлэгч шинэчлэгдсэний үр дүнд төсвийн хувьд хэмнэлт хийснээс гадна техникийн гүйцэтгэлийн хувьд аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газарт нийлүүлэх интернэтийн хурдыг 3 дахин өсгөж 30 mb dedicated хурдаар хүлээн авсан.

Сүлжээний хамгаалалтын тоног төхөөрөмжийг сайжруулах чиглэлд Төрийн аудитын байгууллагын чадавхыг бэхжүүлэх төслийн хүрээнд нийлүүлэгдсэн Fortinet-ийн FS-124E-POE загварын Switch, FAP-231F-N-ийн загварын Access Point-ийн бүртгэлийг хийж, аймаг, нийслэл дэх Төрийн аудитын газруудад байршуулав. Сүлжээний хамгаалалтын программ хангамжийн сунгалт, тохиргоог тухай бүрд гүйцэтгэн SSL, Firewall-ийн бүртгэл, хяналтын эрхүүдийг мэдээллийн технологийн төвийн холбогдох албан хаагчдад олгон дотоод хяналтыг бүрэн хэрэгжүүлж байна.

Монгол Улсын төрийн салбарын мэдээллийн технологийн тасралтгүй найдвартай үйлчилгээг хангах зорилго бүхий “Төрийн үүлэн дэд бүтэц”-д нэгдлээ. Төрийн салбарын мэдээллийн технологийн ашиглалтын ололт амжилтыг нэвтрүүлэх замаар үйлчилгээний тасралтгүй, найдвартай байдлыг хангах чиглэлд Үндэсний дата төв УҮГ-ын хэрэгжүүлж байгаа “Төрийн үүлэн дэд бүтэц”-д нэгдэн, нөөц дэд бүтцийг үүсгэх ажлыг хэрэгжүүлсэн нь үйлчилгээний гэмтэл, саатлын эрсдэлийг бууруулах, албан хаагчдыг чадавхжуулах, туршлага мэдээллээ солилцох боломжоор хангалаа.

Төрийн мэдээлэл солилцооны “ХҮР” үндсэн системтэй холболт хийлээ. 2021 онд хөгжүүлэн нэвтрүүлсэн Шалгагдагч этгээдийн бүртгэлийн системийн технологийн хувилбар ахиулах, сайжруулах чиглэлд системийг реакт натив (react native) фреймворк, жава хэлд хөрвүүлэн хөгжүүлэлтийг гүйцэтгэв. Шалгагдагч этгээдийн системд үүссэн мэдээллийг аудитын үйл ажиллагааны бусад аудитын системтэй веб сервисийн холболтыг гүйцэтгэж, холболтоор шалгагдагч этгээдийн мэдээллийг бодит цагаар солилцох нөхцөлийг бүрдүүлж, үйл ажиллагаанд нэвтрүүлэв.

Шалгагдагч этгээдийн мэдээллийн системд 7132 байгууллагын мэдээлэл бүртгэлтэй байгаа бөгөөд нэгдсэн санд 2 дэд ангиллыг үүсгэн бүртгэлийн асуудалтай холбоотой мэдээлэл буюу Төрийн мэдээлэл солилцооны системээс холбогдох мэдээллийг вэб сервисээр холбон авах техникийн шийдлийг тодорхойлон ЦХХХЯ-тай Үндсэн систем “ХҮР”-ийг ашиглан үйлчилгээ үзүүлэх гэрээг байгуулан тайлант хугацаанд вэб сервисийн холболтыг Үндэсний дата төв УҮГ-тай хамтран туршиж, шалгагдагч байгууллагын бүртгэлийн системийн шинэчилсэн хувилбарт холбох ажлыг бүрэн гүйцэтгэлээ.

Санхүүгийн аудитад хөндлөнгийн мэдээллийг хэрэглэх тохиолдолд аудитын төлөвлөлтийн үе шатанд байгууллага, түүний орчныг ойлгох баримтыг Үндсэн систем “ХУР”-аас веб сервисээр хүлээн авсан мэдээллээр автофилл хэлбэрээр бүрдүүлэх хөгжүүлэлтийг гүйцэтгэн туршилт, сайжруулалтыг гүйцэтгэв.

гүйцэтгэгч талын оролцоотойгоор зохион гүйцэтгэгч талд өгч шийдвэрлүүлэн систем Ажлын хэсгийн тайлан, системийн гэрээ дүгнэсэн актыг үйлдэн ажил гүйцэтгэх гэрээний хугацаанд системийг бүрэн хүлээн авч, системийн нэвтрүүлэлтийн хүрээнд 47 аудитын ажлыг системд бүртгэж, нэгтгэлийн тайланг дашбоард хэлбэрээр бэлтгэн Удирдлагын хяналтын дашбоардад холболт хийх ажлыг гүйцэтгэлээ.

Цахим системүүдийн эцсийн хувилбаруудыг хүлээн авч, хөгжүүлэгдсэн системийн дэмжлэг үйлчилгээг гүйцэтгэж байна. Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2023 оны А/90 дүгээр тушаалаар Санхүүгийн тайлангийн аудитад ашиглахаар хөгжүүлсэн FAS системийг хүлээн авах ажлыг зохион байгуулж, системийн шинжилгээний баримтуудыг танилцуулах, хүлээлгэн өгөх, нийт гүйцэтгэгдсэн функциональ шаардлага, бодлогын даалгаврын талаар дүгнэлт, зөвлөмжид тодруулга өгөх байдлаар хамтран ажиллав. Ажлын хэсгийн дүгнэлтээр Санхүүгийн тайлангийн аудитын системийн 3-р хувилбар таслах, төслийн хаалтын үйл явцыг гүйцэтгэв.

Гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын үйл ажиллагааны бүртгэлийн системийг нэвтрүүллээ. Гүйцэтгэлийн аудитын үйл ажиллагааг цахимжуулах ажлын хүрээнд системийн бодлогын даалгаврыг МУЕА-ын А/69, А/71 заавар аргачлалууд дээр суурилан тодорхойлж, системийн цонхны зураглалыг батлуулан хөгжүүлэлтийн ажлыг эхлүүлэв. Системийн хэрэглэгчийн туршилтын үйл ажиллагааг ажлын хэсгийн гишүүд, байгуулан засвар өөрчлөлтийн 220 саналыг ашиглалтын сургалтыг зохион байгуулав.

Төрийн аудитын сургалт, хөгжлийн системийг хүлээн авах тестийг 95 функциональ шаардлагын хүрээнд гүйцэтгэж, үр дүнгийн биелэлт 98.9 хувь, сайжруулалтын 12 саналтайгаар гүйцэтгэгч талаас системийг хүлээн авсан. Системийн дэмжлэг үйлчилгээг гүйцэтгэх ажлын хүрээнд системийн хэвийн, тасралтгүй ажиллагааг бүрэн ханган ажиллав.

ХАРИЛЦАА, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

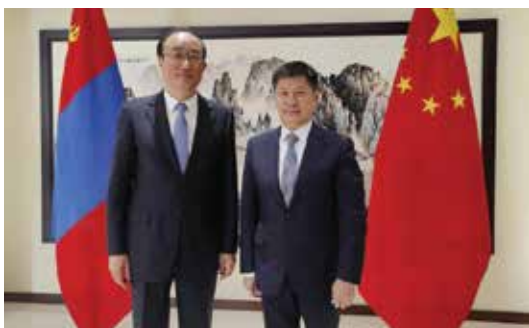
Олон улсын аудитын дээд байгууллага өөрчлөгдөж буй орчин, шинээр гарч ирж буй эрсдэл, дэлхий нийтэд тулгарч буй сорилтыг шийдвэрлэх ач холбогдол бүхий ажлыг гүйцэтгэх замаар хариу үйлдэл үзүүлэх, аудитын үр дүнд тулгуурлан дэлхийн хэмжээнд дуу хоолойгоо хүргэх эерэг боломжуудыг хүлээн зөвшөөрөх, үнэ цэн нэмсэн чанартай бүтээгдэхүүн гаргахад хариуцлагын хүрээнд хэрхэн зохион байгуулалт хийж, аудитаа чанартай гүйцэтгэж, оролцогч талууд болон бие биетэйгээ хамтран ажиллах чиглэлээр хангадаг зарчмуудын ач холбогдлыг баталгаажуулах, харилцагч талуудтай тогтоосон хамтын ажиллагааг үргэлжлүүлэн дэмжих чиглэлээр гаргасан тунхаглалыг хэрэгжүүлэх хүрээнд Монгол Улсын Төрийн аудитын байгууллага ИНТОСАИ болон хамтын ажиллагаатай аудитын дээд байгууллагуудын сайн туршлага, харилцаа хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн ажиллаж байна.

Монгол Улсын Ерөнхий аудитор тэргүүтэй төлөөлөгчид Япон Улсын Аудитын зөвлөлд ажлын айлчлал хийж хоёр талт хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх, туршлага судлах уулзалтад оролцсон. Ажлын айлчлалын хүрээнд Япон Улсын Аудитын зөвлөлийн Ерөнхийлөгч ноён Морита Юүжи болон албаны хүмүүстэй уулзалт зохион байгуулж, төрийн хяналтын нэг бүрэлдэхүүн болон гүйцэтгэх засаглалын дотоод аудитын эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох талаар санал солилцож, туршлага судалсан.

Уулзалтад оролцсон төлөөлөгчдийн танилцуулга, асуулт хариултад үндэслэн дараах хамтын ажиллагааны арга хэмжээг зохион байгуулахаар тохиролцсон. Үүнд:

- Монгол Улсын Төрийн аудитын дээд байгууллага нь 2024 онд ирэх 6 жилийн стратеги төлөвлөгөөг боловсруулахаар төлөвлөж байгаатай холбогдуулан ач холбогдол бүхий мэдээлэл болон туршлага солилцох;
- Монгол Улсын төрийн аудитын байгууллагын аудиторын чадавхыг дээшлүүлэх, мэргэшүүлэх чиглэлээр хамтран ажиллах;
- Аудитад цахим тогтолцоог нэвтрүүлэх үйл ажиллагааны чиглэлээр харилцан туршлага солилцох;
- Япон улсын Засгийн газрын “ЖАЙКА” төслөөр дамжуулан Монгол Улсын төрийн хяналтын гүйцэтгэх засаглалын дотоод аудитын эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох талаар хамтран ажиллахаар тогтов.

Монгол Улсын Ерөнхий аудитор тэргүүтэй төлөөлөгчид БНХАУ-ын Аудитын зөвлөлд ажлын айлчлал хийлээ. Хоёр талт хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх айлчлалын үеэр БНХАУ-ын Ерөнхий аудитор ноён Хоу Кай “Төрийн санхүүгийн сахилга хариуцлагыг сайжруулах”, Аудитын зөвлөмжийг албадан хэрэгжүүлэх” чиглэлээр санал солилцож, түүнчлэн “Эдийн засгийн хариуцлагатай байдлын аудит” сэдвээр мэдээлэл авч, харилцан туршлага судалсан.

Хоёр талт хамтын ажиллагааны айлчлалын үр дүнд Монгол Улсын Төрийн аудитын байгууллагын аудиторын чадавхыг дээшлүүлэх, мэргэшүүлэх нарийвчилсан сэдэв сонгож, сэдвийн дагуу харилцан туршлага солилцох зэргээр хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх чиглэлээр талууд харилцан тохиролцсон болно.

Мөн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын орлогч тэргүүтэй төлөөлөгчид Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Аудит, хяналт шалгалтын зөвлөлд хийсэн албан айлчлалын бэлтгэл, зохион байгуулалтын ажлыг бүрэн хангаж ажилласан. Албан айлчлалын үр дүнд Монгол Улсын Үндэсний аудитын газар болон Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Аудит, хяналт шалгалтын зөвлөлийн хоорондын харилцаа, хамтын

ажиллагааг улам өргөжүүлэн бэхжүүлэх боломж нээгдэж, хоёр байгууллагын хоорондын Хамтран ажиллах тухай Харилцан ойлголцлын санамж бичгийг байгууллаа.

ИБУИНВУ-ын Лондон хотноо 2023 оны 11 дүгээр сард ИНТОСАИ-н Хөгжлийн санаачилга (Аи Ди Аи)-аас зохион байгуулсан “АДБ-уудын аудиторуудыг мэргэшүүлэх” сэдэвт дэлхий нийтийн дээд чуулга уулзалтад ҮАГ-ын төлөөлөгчид оролцов. Тус дээд чуулга уулзалтад 30 гаруй орны Аудитын дээд байгууллагын болон 10 гаруй олон улсын байгууллагын төлөөлөгчид оролцож, “АДБ-ын аудитын ирээдүйн чиг хандлага”, “АДБ-ын аудиторуудын мэргэжлийн баталгаажуулалт”, “Тогтвортой аудитын үйл ажиллагаа”, “Аудитын чанарын удирдлагын тогтолцоо” сэдвийн хүрээнд хэлэлцүүлэг зохион байгуулагдлаа. Монгол Улсын Төрийн аудитын байгууллагаас аудитын тогтвортой үйл ажиллагааг сайжруулахаар авч хэрэгжүүлж буй хууль, эрх зүйн шинэчлэлийн талаар туршлага хуваалцаж, хэлэлцүүлгийн чиглүүлэгчээр ажиллалаа.

Олон улсын валютын сангийн харьяа Кавказ, Төв Ази болон Монгол Улсын бүс нутгийн чадавхыг хөгжүүлэх төвөөс Бүгд Найрамдах Казакстан Улсын Алмата хотноо зохион байгуулсан “Авлигатай тэмцэх нь: Эрх зүй, зохион байгуулалт, стратегийн чиг хандлага” сэдэвт сургалт семинарт Үндэсний аудитын газрын төлөөлөгчид оролцов. Сургалтаар Аудитын дээд байгууллага болон Авлигатай тэмцэх байгууллагын олон улсын болон бүс нутгийн хамтын ажиллагааны талаар, авлигаас урьдчилан сэргийлэх, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний үр нөлөө, сайн туршлагын жишээ, мэдээлэл, тулгарсан сорилтуудыг хоорондоо хуваалцаж, харилцан ярилцаж туршлага солилцон хэлэлцүүлэгт оролцон Аудитын дээд байгууллага болон Авлигатай тэмцэх байгууллагын олон улсын болон бүс нутгийн хамтын ажиллагааг сайжруулах, чиглэлээр санал солилцов.

ИНТОСАИ, Аи Ди Аи, Олон Улсын Валютын сан, Азийн хөгжлийн банк болон Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс, Оросын Холбооны Улсын Аудитын дээд байгууллагуудаас зохион байгуулсан нийт 14 сургалт, семинар, уулзалтад Үндэсний аудитын газраас нийт 36 албан хаагчийг хамруулж, бэлтгэл ажил, харилцаа холбоо, зохицуулалтаар хангаж ажиллалаа.

Түүнчлэн 2023 оны жилийн эцсийн байдлаар Үндэсний аудитын газарт ирсэн 106 цахим шуудан, 39 албан бичгийг хавсралтуудын хамт орчуулан удирдлагад танилцуулж, хэрэгжилтийг хангаж ажиллалаа. Мөн 249 цахим шуудан, 96 албан бичгийн төслийг боловсруулж, орчуулан гадаад улс орны Аудитын дээд байгууллагууд болон холбогдох олон улсын байгууллагуудад хүргүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүллээ.

ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ, САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАГНАЛ

Монгол Улсын төсвөөс 2023 оны төсвийн жилд Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын төсвийн багцад нийт зардалд 28.8 тэрбум төгрөгийг зарцуулахаар төлөвлөгдсөн бөгөөд Төрийн аудитын байгууллага батлагдсан төсвийн хүрээнд үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэн ажиллав.

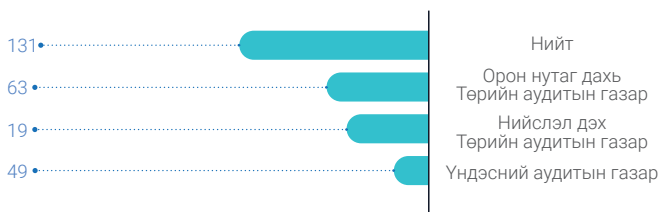
Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн батлагдсан төсвийн 13.3 тэрбум төгрөг буюу 46.1 хувийг Үндэсний аудитын газар, 2.8 тэрбум төгрөг буюу 9.7 хувийг Нийслэл дэх Төрийн аудитын газар, 12.7 тэрбум төгрөг буюу 44.2 хувийг орон нутаг дахь 21 аймаг дахь Төрийн аудитын газарт хуваарилан нийт 28.6 тэрбум төгрөгийн гүйцэтгэлд хяналт тавин ажиллаж, 0.1 тэрбум төгрөгийн зардлыг хэмнэж ажилласан байна.

Батлагдсан төсвийн 20.0 тэрбум төгрөг буюу 69.3 хувийг үндсэн цалин, нэмэгдэл, урамшууллын зардал, 2.5 тэрбум төгрөг буюу 8.8 хувийг нийгмийн даатгалын шимтгэлийн зардал, 2.7 тэрбум төгрөг буюу 9.5 хувийг бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний төлбөр, 3.6 тэрбум төгрөг буюу 12.5 хувийг бусад зардал тус тус эзэлж байна.

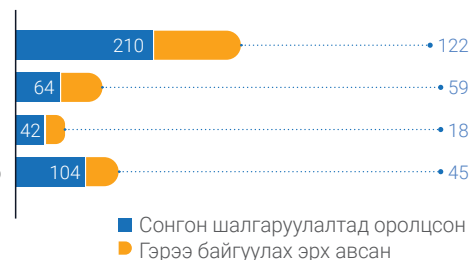
Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны худалдан авах үйл ажиллагааны төлөвлөгөөгөөр 497.4 сая төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 5 төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж, 5 төсөл арга хэмжээ буюу 447.0 сая төгрөгийн худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулж, төлөвлөгөөний биелэлт 90 хувьтай байна.

Төрийн аудитын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.6⁵-т санхүүгийн тайланд аудит хийх чиг үүргээ аудитын хуулийн этгээдээр гүйцэтгүүлж болно гэж заасны дагуу тайлант онд төрийн аудитын байгууллага санхүүгийн тайлангийн аудитыг хуулийн этгээдээр гүйцэтгүүлж, 3.6 тэрбум төгрөгийн үйлчилгээний төлбөр зарцуулсан байна.

Зураг 28. Сонгон шалгаруулалтад явуулсан багц (тоогоор)

Зураг 29. Аудитын хуулийн этгээд (давхардсан тоо)

Мөн Төрийн аудитын тухай хуулийн 17⁶ дугаар зүйлд Төрийн аудитын байгууллага чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ тодорхой ажлыг гүйцэтгэх мэдлэг, ур чадвартай шинжээчийг гэрээний үндсэн дээр ажиллуулахаар заасны дагуу тайлант онд гүйцэтгэлийн аудитад 1 хувь хүн, 15 баг, 1 хуулийн этгээдэд нийт 797.5 сая төгрөг, нийцлийн аудитаар 4 хувь хүн, 4 хуулийн этгээдэд нийт 205.2 сая төгрөг тус тус зарцуулжээ.

Төрийн аудитын байгууллагын хэмжээнд 2023 онд 145 мэдээллийг шилэн дансанд байршуулахаас 142 мэдээллийг шилэн дансны цахим хуудсанд байршуулж, шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллав.

⁵ Төрийн аудитын тухай хуулийн 8.4 "Төрийн аудитын байгууллага энэ хуульд заасан санхүүгийн тайлангийн аудит хийх чиг үүргээ аудитын хуулийн этгээдээр гүйцэтгүүлж болно."

⁶ Төрийн аудитын тухай хуулийн 17 дугаар зүйл. Аудитад шинжээч оролцуулах;

Төрийн аудитын байгууллагын харьяа 23 төсвийн шууд захирагчийн төсвийн гүйцэтгэлийн сарын мэдээг хүлээн авч боловсруулан, сар бүрийн төсвийн гүйцэтгэлийн мэдээг нэгтгэн Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.8.1⁷, 8.8.3⁸-т заасан хугацаанд Сангийн яамны Төрийн сангийн газарт хүргүүлэн баталгаажуулж, Сангийн сайдын 2015 оны 341-р тушаалын дагуу Сангийн яамны е-тайлан санхүүгийн системээр нэгтгэн тайлагнаж байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн нийт төсвийн зарцуулалт 28.6 тэрбум төгрөг буюу 99.1 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

№	Зардлын бүлэг	Батлагдсан төсөв		Төсвийн гүйцэтгэл		Төсвийн хэтрэлт хэмнэлт
		Урсгал зардал	Эзлэх хувь	Урсгал зардал	Эзлэх хувь	Зөрүү (+,-)
1	Цалин хөлс, нэмэгдэл урамшил	20,002.8	69.3	19,909.9	69.6	92.8
2	Нийгмийн даатгалын шимтгэл	2,530.8	8.8	2,490.3	8.7	40.4
3	Байр ашиглалттай холбоотой зардал	425.3	1.5	417.1	1.5	8.1
4	Хангамж, бараа материалын зардал	411.1	1.4	410.5	1.4	0.7
5	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	388.9	1.3	388.5	1.4	0.4
6	Томилолт, зочны зардал	396.8	1.4	396.4	1.4	0.4
7	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, төлбөр	2,729.4	9.5	2,728.2	9.5	1.2
8	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	70.9	0.2	70.8	0.2	0.1
9	Урсгал шилжүүлэг	1,892.7	6.6	1,791.1	6.3	101.7
10	НИЙТ ЗАРДАЛ	28,848.7	100.0	28,602.9	99.1	245.9

Тайлант онд өмч хамгаалах байнгын зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн МҮЕА-ын 2023 оны А/37 дугаар тушаалаар батлуулсан. Өмч хамгаалах байнгын зөвлөлийн хурлыг зохион байгуулж, нийт 199.2 сая төгрөгийн бүртгэлийн үнэтэй 296 ширхэг ашиглах боломжгүй болсон хөрөнгийг Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газрын 2023 оны 483 дугаар тогтоолоор дээрх үндсэн хөрөнгийг актлуулах шийдвэр гаргуулж үндсэн хөрөнгөд элэгдлээрээ анхны өртгөө нөхсөн хөрөнгүүдийг бүртгэлээс хасаж, өмнөх оны аудитаар өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүллээ.

Төрийн аудитын тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.1⁹ дэх хэсэгт заасны дагуу Улсын Их Хурлын даргын захирамжаар томилогдсон “Мишээл-Од Аудит” ХХК Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын төсвийн багцад хамаарах 23 (Үндэсний аудитын газар, аймаг нийслэл дэх Төрийн аудитын газар) төсвийн шууд захирагчийн 2023 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд аудит хийж, дүгнэлт гаргах ажлыг гүйцэтгэсэн байна.

⁷ Төсвийн тухай хуулийн 8.8.1 “төсвийн шууд захирагч төсвийн сарын гүйцэтгэлийн мэдээг сар бүрийн 02-ны дотор харьяалагдах төсвийн төвлөрүүлэн захирагчид хүргүүлэх”

⁸ Төсвийн тухай хуулийн 8.8.3 “төсвийн ерөнхийлөн захирагч төсвийн сарын гүйцэтгэлийн мэдээг сар бүрийн 06-ны дотор санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлэх”

⁹ Төрийн аудитын тухай хуулийн 32.1 “Улсын Их Хурлын даргаас томилсон хараат бус мэргэжлийн аудитор төрийн аудитын байгууллагын жилийн санхүүгийн тайланд аудит хийж, дүнг Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороонд хүргүүлнэ.”

90 ДҮГНЭЛТ

ТӨРИЙН АУДИТЫН ЗАРЧИМ

Төрийн аудитад хууль дээдлэх, хараат бус, бие даасан байх, шударга ёсыг хангах, мэдээллээр бүрэн хангагдах, ил тод, бодитой байх, төрийн аудитын олон улсын нийтлэг стандартад нийцсэн байх зарчмыг баримтална.

БҮЛЭГ IV

ДҮГНЭЛТ

Төрийн аудитын байгууллага хуулийн хүрээнд Улсын Их Хурлын хяналтын чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлж, олон нийтийн эрх ашгийн төлөө Засгийн газрын хүлээх хариуцлага, үйл ажиллагааны үр ашиг, үр нөлөөг дээшлүүлэхэд туслах, төрийн санхүү, төсвийн хяналтыг хэрэгжүүлэх чиг үүргийг гүйцэтгэхдээ төрийн бүх шатны байгууллагын санхүүгийн сахилга батыг сайжруулж, төрийн хэмнэлтийн хуулийн хэрэгжилтийг хянах, төрийн аудитын чиглэлээр гаргасан бодлого, арга зүйг мөрдөж улсын төсөв, эдийн засгийн нөхцөл байдлыг дүгнэхэд үйл ажиллагаагаа төлөвлөн ажиллалаа.

Төрийн аудитын байгууллага 2023 онд дэвшүүлсэн “Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөө, ил тод, хариуцлагатай байдлыг сайжруулах” зорилтын хүрээнд гүйцэтгэсэн аудитаар өгсөн шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангуулах хууль эрх зүйн өөрчлөлт орсон, өмнөх онуудад өгсөн шийдвэрийн хэрэгжилтэд зохион байгуулалтын бүтцийн нэгжүүд дүн шинжилгээ хийж, үнэлэлт дүгнэлт өгсөн, хэрэгжилтийг цахимаар хүлээн авч, боловсруулалт хийх системийг нэвтрүүлэхэд чиглэсэн ажлуудыг хэрэгжүүлэв.

Тайлант хугацаанд 3,888 санхүүгийн тайлангийн, 246 гүйцэтгэл болон нийцлийн, нийт 4,134 аудитыг гүйцэтгэж, 6.5 их наяд төгрөгийн зөрчлийг арилгах төлбөрийн акт, албан шаардлага, 9,949 зөвлөмжийг шалгагдагч болон хамрагдагч этгээдэд хүргүүлж, улс, орон нутгийн төсөвт 51.8 тэрбум төгрөгийн орлого төвлөрүүлж, аудитад шалгагдагч этгээдээс 1.1 их наяд төгрөгийн үр өгөөжийг хүлээн зөвшөөрсөн нь төсвөөс авсан “Нэг” төгрөгийн санхүүжилт тутамд 38.4 төгрөгийн үр өгөөж бий болгосон байна.

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар бүх шатны төсөв захирагчдын 3,888 санхүүгийн тайланд өгсөн дүгнэлтийн 3,301 буюу 84.9 хувь нь өөрчлөлтгүй, 550 буюу 14.1 хувь нь хязгаарлалттай, 24 сөрөг, 13 тайланд дүгнэлт гаргахаас татгалзсан байна.

Төрийн аудитын байгууллага санхүүгийн тайлангийн аудитаар нягтлан бодох бүртгэлтэй холбоотой нийт 6,775.7 тэрбум төгрөгийн алдааг илрүүлж, бүх шатны төсөвт байгууллага, төрийн болон орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн 2022 оны санхүүгийн тайлан дахь алдааг аудитын явцад залруулж, төсвийн хөрөнгийн зарцуулалт, ашиглалт, хамгаалалт, санхүүгийн сахилга хариуцлагыг сайжруулж, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, зөвлөх чиг үүргийг үр нөлөөтэй хэрэгжүүлж ажиллалаа.

Төрийн аудитын байгууллагаас тайлант онд сахилгын шийтгэл ногдуулахаар 355 албан шаардлага өгснөөс 262 буюу 73.8 хувь хэрэгжсэн бөгөөд гэмт хэргийн шинжтэй байж болзошгүй нөхцөл байдал илэрсэн 25 асуудлыг хууль хяналтын байгууллагад шилжүүллээ.

Төрийн аудитын байгууллагын алсын хараа, эрхэм зорилго, үнэт зүйлсийнхээ хүрээнд тодорхойлсон баримтлах чиглэл, бодлогыг амжилттай хэрэгжүүлэхэд мэдлэг, ур чадвар бүхий албан хаагчдыг бэлтгэн хөгжүүлж, чадавхжуулан Монгол Улсын төрийн аудитын үйл ажиллагааны нийгэмд үзүүлэх нөлөөллийг дэмжих зорилго бүхий сургалт, хөгжлийн стратеги (2023-2027 он) батлан хэрэгжүүлэв.

Төрийн аудитын байгууллага албан хаагчдын чадамжийг дээшлүүлэх зорилгоор 2023 онд сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн хүрээнд нийт 58 төрлийн сургалтыг давхардсан тоогоор 6766 албан хаагчийг хамруулан зохион байгуулсан байна. Төрийн аудитын сургалт, хөгжлийн систем (surgalt.audit.mn)-ээр зохион байгуулсан 17 сургалтад 4281 албан хаагч хамрагдаж, үүнээс үндсэн сургалтад 861 хаагч хамрагдсанаас 77 хувь нь амжилттай суралцаж, кредит тооцуулан сертификаттай төгссөн. Сургалтад хамрагдсан албан хаагчдаас авсан сургалтын үр дүнг үнэлэх судалгаагаар сэтгэл ханамжийн түвшин 84 хувь гэж дүгнэгдсэн байна

Азийн Хөгжлийн банкнаас санхүүжүүлсэн Төрийн аудитын байгууллагын чадавхыг бэхжүүлэх төслийг 2019-2023 онд амжилттай хэрэгжүүлж, төслийн хүрээнд Төрийн аудитын байгууллагын ирэх 5 жилийн цахим мастер төлөвлөгөө, сургалтын шаталсан хөтөлбөр болон зарим цахим сургалтын модулиудыг олон улсын байгууллага болон зөвлөхүүдтэй хамтран боловсруулж, хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлээ.

Үндэсний дата төвөөс хэрэгжүүлж байгаа “Төрийн үүлэн дэд бүтэц”-д нэгдэн, нөөц дэд бүтцийг үүсгэх ажлыг хэрэгжүүлсэн нь программ хангамжийн гэмтэл, саатлын эрсдэлийг бууруулах, туршлага мэдээллээ солилцох боломжоор хангаж, улмаар аудитын үйл ажиллагаанд ашиглах программуудыг хөгжүүлэх, нэвтрүүлэх, сүлжээний хурдыг нэмэгдүүлэх ажлуудыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлээ.

Төрийн аудит байгууллагаас санхүү, гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын 4,106 тайланг нээлттэй аудитын цахим хуудас (open.audit.mn)-д байршуулж, аудитын тайлангийн талаарх мэдээллээр 39 сонин, сэтгүүлд, 112 радио, телевизийн мэдээ, нэвтрүүлэгт орж, 5,096 мэдээллийг олон нийтийн сүлжээ (facebook, Twitter)-т байршуулсан байна. Төрийн аудитын байгууллагын албан ёсны веб сайтуудад (audit.mn, open.audit.mn) иргэд, олон нийтийн байгууллага, харилцагч талууд тайлант онд 191,836 хандалт хийсэн байна.

Монгол Улсын Ерөнхий аудитор болон удирдлагууд 2023 онд Япон улс, БНХАУ, БНСУ-ын Аудитын дээд байгууллагуудад албан айлчлалыг зохион байгуулж, тус улсын Аудитын дээд байгууллагуудтай Хамтран ажиллах харилцан ойлголцлын санамж бичиг байгуулсан нь гадаад харилцаа хамтын ажиллагааг өргөжүүлсэн чухал арга хэмжээ боллоо.

Төрийн аудитын байгууллагын манлайллыг нэмэгдүүлэх, чанарын удирдлагыг төлөвшүүлэх, харилцагч талуудын харилцааг бүхий л түвшинд сайжруулж, үйл ажиллагаандаа байнгын сайжруулалт хийх тогтолцоог төлөвшүүлэх зорилгоор Үндэсний аудитын газрын үйл ажиллагаанд Чанарын менежментийн тогтолцоо, ISO9001:2015 стандартыг нэвтрүүлж, баталгаажуулсан болно.

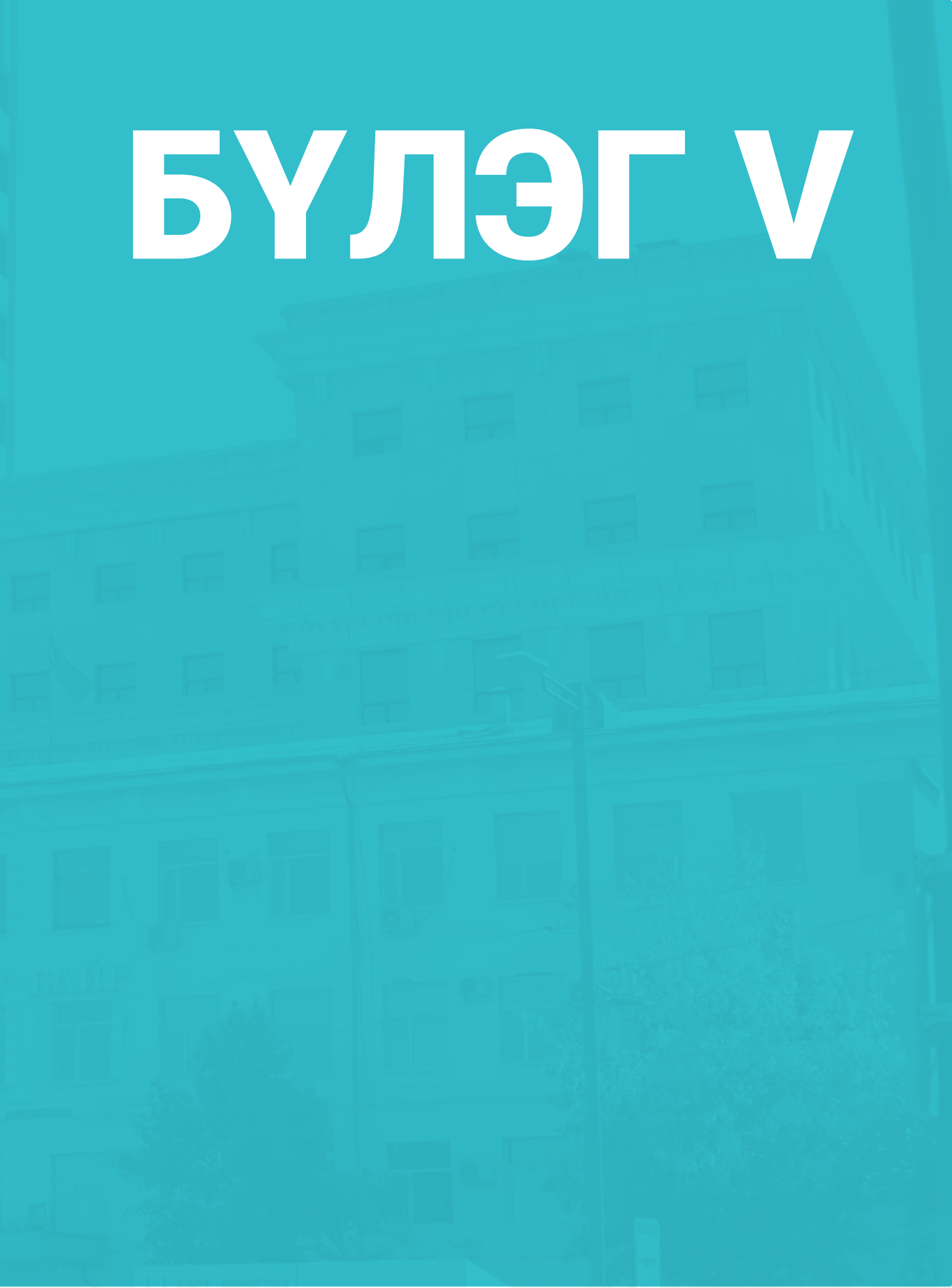
Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийг ИНТОСАИ-н шилдэг туршлагуудтай харьцуулан үнэлгээ хийх, төрийн аудитын цаашдын чиг хандлагыг тодорхойлох, ирээдүйн чадавхыг хөгжүүлэх, тогтолцоог бэхжүүлэх зорилгоор Аудитын олон улсын дээд байгууллагуудын гүйцэтгэлийн хэмжүүрийн үзэл баримтлалын дагуу гадны зөвлөх багаар түншийн үнэлгээ хийлгэж, өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг үе шаттайгаар гүйцэтгэлээ.

94 ЦААШДЫН ЗОРИЛТ

ТӨРИЙН АУДИТЫН ҮНДСЭН ЗОРИЛТ

Төрийн аудитын үндсэн зорилт нь төрийн санхүү, төсөв, нийтийн өмчийг хууль ёсны дагуу арвилан хэмнэлттэй, үр ашигтай, үр нөлөөтэйгөөр төлөвлөх, хуваарилах, ашиглах, зарцуулахад хяналт тавих, түүнчлэн төрийн санхүүгийн удирдлагыг сайжруулж, эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийг хангахад дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэнэ.

БҮЛЭГ V

2024 ОНЫ ЗОРИЛТ

Төрийн аудитын байгууллагаас улс орны ирээдүйн хөгжлийг хангах алсын хараатай, зөв шийдвэрийг гаргахад УИХ, Засгийн газарт дэмжлэг болохуйц, харилцагч талуудтай хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлж, болзошгүй эрсдэлээс сэргийлсэн, үр нөлөөтэй аудитыг гүйцэтгэх, аудитын шийдвэрийн хэрэгжилтийг сайжруулах, түүнийг харилцагч талуудад сурталчлан таниулж, хамтран ажиллах замаар түүний үр дүнд бий болох үр өгөөжийг дээшлүүлэхэд үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн 2024 онд “АУДИТЫН ШИЙДВЭРИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ХАНГАХАД ХАРИЛЦАГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦООГ САЙЖРУУЛАХ” зорилтыг дэвшүүлэн хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлж ажиллана.

Төрийн аудитын тухай хуулийн хүрээнд Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хорооны тогтоол, Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын тушаалыг үндэслэн 4000 санхүүгийн аудит, 42 багц сэдвийн хүрээнд 170 гаруй гүйцэтгэл, нийцлийн аудитыг нэгдсэн удирдлага, зохицуулалтаар ханган төлөвлөгөөт цаг хугацаанд нь аудитын бодлого, стандарт, журам, горим, арга зүйн дагуу чанартай гүйцэтгэж, үр дүнг нэгтгэн тайлагнаж, иргэд, олон нийтэд ил тод нээлттэй мэдээлнэ.

Төрийн аудитын байгууллагын дотоод засаглал, дэмжих үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулах, нөөцийг үр ашигтай хянан удирдах, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний тогтолцоог төлөвшүүлэх, мэдээллийн технологийг нэвтрүүлэх, харилцагч талуудтай хамтын ажиллагааг сайжруулах чиглэлээрх арга хэмжээнүүдийг 2024 гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөндөө тусган хэрэгжүүлнэ.

Сонгуулийн шинэ тогтолцооны гарааны жил учраас улс төрийн намууд, нэр дэвшигчдийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрүүдийг Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Тогтвортой хөгжлийн зорилтууд болон холбогдох хуулиудтай хэрхэн нийцэж байгааг бодитой хянах, улсын болоод орон нутгийн хөгжилд нэмэр болохуйц арга хэмжээний төсөв, тооцоолол үндэслэлтэй эсэхэд аудит хийж дүгнэлт гаргана.

Төрийн аудитын байгууллагын дотоод нөөц боломж, туршлага, сургамжид тулгуурлан, улс орнуудын аудитын дээд байгууллагуудын хамтын ажиллагааны хүрээнд тэдний тэргүүн туршлага, арга барилаас суралцах замаар улс, нийгмийн бүх салбарт тулгарах эрсдэлийг удирдах тогтолцоог бий болгож, түүнд чиглэсэн шинэ зорилт, агуулгаар аудитыг гүйцэтгэх, аудитын дэмжих үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, менежментийн тогтолцоогоо сайжруулах үйл ажиллагаа явуулна.

Төрийн аудитын байгууллагын сургалт, хөгжлийн стратегийг үр нөлөөтэй хэрэгжүүлэх хүрээнд албан хаагчдын чадамжид суурилсан мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийг хангах сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр нийт албан хаагчдын чадавхыг дээшлүүлэн ажлын бүтээмжийг нэмэгдүүлэх, гүйцэтгэлийг чанартай, өндөр түвшинд хүргэхэд дэмжлэг үзүүлж ажиллана.

Харилцагч тал, иргэд, иргэний нийгэм, хэвлэл мэдээллийн хамтарсан хяналт оролцоо, ил тод байдал дээр тулгуурлан Төрийн аудитын байгууллагын манлайллыг нэмэгдүүлэх, чиглэлд судалгаа шинжилгээ хийж, Төрийн аудитын үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоог хангах бодлого чиглэлийг тодорхойлж, харилцагч талуудтай хамтын ажиллагааг шинэ түвшинд гаргах стратегийг боловсруулж, батлуулан хэрэгжилтийг хангаж ажиллах болно.

Хүний нөөцийн чадавх, туршлага болон аудит хийлгэж буй байгууллагын шинж чанарт нийцүүлж, аудитын багийн зохион байгуулалтыг оновчтой төлөвлөх, ажлын ачааллыг жигд, тохиромжтой хуваарилж удирдах, аудитын ажлын үе шатны хяналтуудыг чанартай гүйцэтгэх зэргээр удирдах түвшний албан хаагчдын хянан удирдах чиг үүргийн хэрэгжилтийг сайжруулж ажиллана.

Гүйцэтгэлийн аудитын арга хандлагыг төлөвшүүлж, чанар үр нөлөөг сайжруулахын тулд мэргэжлийн болон мэргэшсэн хүний нөөцийг бүрдүүлэх, тэдний чадамжийг сайжруулахад чухалчлан анхаарч, гүйцэтгэл, нийцлийн аудитын үйл ажиллагаанд мэдээллийн технологийг нэвтрүүлнэ.

Аудитын дээд байгууллагуудын олон улсын байгууллагын Аи Ди Аи хамтын ажиллагааны хүрээнд хэрэгжүүлж буй гүйцэтгэлийн аудитад АДБОУС-ын хэрэгжилтийг хангах төслийн II үе шатанд чиглэл бүхий ажлыг 2024-2025 онд зохион байгуулж хэрэгжүүлнэ.

2024 онд Монгол Улсын Төрийн аудитын байгууллагын гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэх чиглэлээр Австрали, БНСВУ, Унгар улсын Аудитын дээд байгууллагуудтай хамтын ажиллагааг шинэ шатанд гаргах, Кувейт, Турк зэрэг улс орны аудитын дээд байгууллагуудтай өмнө хэрэгжүүлж байсан харилцаа, хамтын ажиллагааг сэргээх, олон улсын байгууллагуудтай харилцаа, хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлж, төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлэх боломжийг бий болгоно.

“АУДИТЫН ШИЙДВЭРИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ХАНГАХАД ХАРИЛЦАГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦООГ САЙЖРУУЛАХ”

98 ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ
100 ҮЙЛ ЯВДЛЫН ТОВЧООН

ХАВСРАЛТ

МИШЭЭЛ-ОД АУДИТ

Нягтлан бодох бүртгэл- Аудит, Баталгаажуулалт,
Аутсорсингийн үйлчилгээ, Бизнесийн зөвлөгөө

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН ТАМГЫН ДАРГА С.ЦЭРЭНБАЯР ТАНАА

2024.02.25 -№ 24/A-10/

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН

Өөрчлөлтгүй дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.1-д заасны дагуу Үндэсний аудитын газрын 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт, мөнгөн гүйлгээний тайлан, тодруулгууд болон төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийлээ.

Үндэсний аудитын газрын 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартад нийцүүлэн бүх материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн зөв толилуулсан байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага аудит хийхдээ Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандарт, түүнд нийцүүлэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторов баталсан журам, зааврын дагуу гүйцэтгэж, аудит хийгдэх байгууллагаас хараат бус, аудиторов ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан. Бидний цуглуулсан хангалттай бөгөөд зохистой аудитын нотолгоо нь дүгнэлт өгөх үндэслэл болно.

Асуудлыг онцолсон хэсэг

Төрийн аудитын байгууллагын манлайллыг нэмэгдүүлэх, менежментийн тогтолцооны чанарын удирдлагыг төлөвшүүлэх, харилцагч талуудын харилцааг бүхий л түвшинд сайжруулж, үйл ажиллагаандаа байнгын сайжруулалт хийх зорилгоор Үндэсний аудитын газар Чанарын менежментийн тогтолцоо, ISO9001:2015 стандартыг үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлж, баталгаажуулалтын гэрчилгээг авсан байна.

Төрийн аудитын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9-д тус тус заасны дагуу 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, бүх шатны төсөв захирагч, төрийн болон орон нутгийн өмчит болон тэдгээрийн оролцоотой хуулийн этгээд, сан, төсөл, хөтөлбөрийн 3888 санхүүгийн тайланд аудит хийж, дүгнэлт, зөвлөмжийг холбогдох байгууллагуудад хуулийн цаглаварт хугацаанд хүргүүлсэн байна.

Аудитын гол асуудал

Тайлант онд нэмэлт төсвийн дансанд төсвийн байгууллагын үндсэн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болсон 3,894,785.0 мянган төгрөгийн орлогыг бүрдүүлжээ.

Аудитыг гүйцэтгэхэд аудитын хамрах хүрээний хязгаарлалт хийх шаардлагагүй болон хангалттай, зохистой нотолгоог олж авах боломжгүй нөхцөл үүсээгүй тул бидний олж авсан нотолгоо нь аудитын дүгнэлтийн суурь болоход хүрэлцээтэй, зохистой гэж үзлээ.

Бусад асуудлын хэсэг

Монгол Улсын Ерөнхий Аудиторын 2023 ны А/03 дугаар тушаалаар Үндэсний аудитын газрын 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөг 3 бүлэг 16 зорилтын хүрээнд 117 арга хэмжээ хэрэгжүүлэхээр баталсныг 92.6 хувийн биелэлттэйгээр хэрэгжүүлсэн байна.

Байгууллагын удирдлага бусад мэдээлэлтэй холбоотой үүрэг хариуцлагыг хүлээнэ.

Санхүүгийн тайланд төсвийн захирагчийн хүлээх үүрэг, хариуцлага

Төсвийн захирагч санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв бэлтгэж толилуулах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайланг залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийлэлгүй бэлтгэхэд шаардлагатай гэж үзсэн дотоод хяналтыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэх үүрэг хариуцлага хүлээнэ.

Төрийн аудитын байгууллагын үүрэг, хариуцлага

Төрийн аудитын байгууллага залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллээс санхүүгийн тайлан бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаажуулалт олж авах, дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргах зорилготой.

Үндэслэлтэй баталгаажуулалт нь дээд түвшнийх боловч үнэмлэхүй түвшний баталгаажуулалт биш бөгөөд АДБОУС-ын дагуу хийсэн аудитаар бүх материаллаг буруу илэрхийлэл бүрийг илрүүлнэ гэсэн баталгаа болохгүй юм.

Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдаанаас үүсэж болох бөгөөд дангаараа эсвэл нийлээд уг санхүүгийн тайланд үндэслэн гарах хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх үндэслэлтэй байвал материаллаг гэж үздэг.

МИШЭЭЛ ОД АУДИТ ХХК-ИЙН ЗАХИРАЛ Т.ОДОНЧИМЭГ

Сар Үйл явдлын товч агуулга

I	■ МҮЕА-ын тушаалаар Төрийн аудитын байгууллагаас 2023 онд гүйцэтгэх аудитын төлөвлөгөө”, “Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө” батлав. ■ “Дээд боловсрол олгож буй өнөөгийн байдал, үр дүн” гүйцэтгэлийн аудит хийж, дүгнэлт гаргаж, УИХ-ын холбогдох Байнгын хороо, байгууллагуудад хүргүүлээ. ■ Улсын Их хурлын дарга Г.Занданшатар Үндэсний аудитын газарт ажиллаж, УИХ-ын хянан шалгах бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд аудитын байгууллагын үйл ажиллагааг сайжруулах, хянан шалгах түр хороодтой хамтран ажиллахыг үүрэг болголоо.
II	■ Төсвийн тухай хуульд заасан цагалбарт хугацаанд төсвийн шууд захирагчдын 2022 оны санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийж, дүгнэлт гаргав. ■ “Төрийн аудитын байгууллагын чадавхыг бэхжүүлэх” төслийн хүрээнд аудитын чиг үүрэг бүхий албан хаагчдын чадамжийн хүрээг тодорхойлох “Чадамжийн өөрийн үнэлгээ хийх” судалгааг авав.
III	■ Төсвийн тухай хуульд заасан цагалбарт хугацаанд төсвийн төвлөрүүлэн захирагч болон Төрийн болон орон нутгийн өмчит аж ахуйн нэгжийн 2022 оны санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийж, дүгнэлт гаргав. ■ “Улсын хөгжлийн 2022 төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн үр дүн” аудитын тайланг УИХ-ын Төрийн байгуулалтын байнгын хороо, Эдийн засгийн байнгын хорооны хамтарсан хуралдаанд танилцуулаа. ■ Австралийн Үндэсний аудитын газар, Индонезийн Аудитын зөвлөлийн хамтарсан баг Үндэсний аудитын газарт ажиллаж, түншийн үнэлгээ хийв. ■ Монгол Улсын Ерөнхий аудитор Д.Занданбат тэргүүтэй Монгол Улсын Үндэсний аудитын газрын зочид төлөөлөгчид Япон Улсын Аудитын зөвлөл, БНХАУ-ын Үндэсний аудитын газарт ажлын айлчлал хийж, хоёр талт хамтын ажиллагааг өргөжүүлж, санамж бичиг байгуулав.
IV	■ Төсвийн тухай хуульд заасан цагалбарт хугацаанд Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын 2022 оны санхүүгийн тайлан, төвийн гүйцэтгэлд дүгнэлт гаргаж, аудитын тайлан, зөвлөмжийг холбогдох байгууллагад хүргүүлэв. ■ Азийн хөгжлийн банк, БНСУ-ын Цахим Ази, мэдлэгийн түншлэлийн сангийн дэмжлэгтэйгээр “Төрийн аудитын байгууллагын чадавхыг бэхжүүлэх” төсөл амжилттай хэрэгжиж, хаалтаа хийв. ■ “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн 2018-2019 оны үйл ажиллагаа болон Тавантолгойн орд ашиглалтад төрөөс эрдэс баялгийн салбарт баримтлах бодлого, Ашигт малтмалын тухай хуулиар хүлээсэн үүргийн биелэлтэд хийсэн аудитын тайланг УИХ-ын Төсвийн байнгын хороонд хүрүүлэв.
V	■ Үндэсний аудитын газраас УИХ-ын Тамгын газрын Хяналт шалгалт, үнэлгээний газрын албан хаагчдад зориулан “Төрийн аудитын байгууллага, төрийн аудитын үйл ажиллагааны талаарх үндсэн ойлголт” сэдэвт багц сургалтын зохион байгууллаа. ■ Үндэсний аудитын газрын хамт олон “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөнд нэгдэж, Мод тарих өдрөөр “Бумбатын рашаан” цэцэрлэгт хүрээлэн, “Үндэсний цэцэрлэгт хүрээлэн”-д мод тарьж, өмнө нь тарьсан модонд арчилгаа хийв.
VI	■ Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитын дүгнэлтийг Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.10.2 дахь хэсэгт заасан хугацаанд УИХ-д хүргүүлэв. ■ УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны хуралдаанд Төрийн аудитын байгууллагын 2022 оны үйл ажиллагааны тайлангаа танилцуулав. ■ Төрийн аудитын байгууллагын 2024 онд гүйцэтгэх аудитын сэдвийг УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэж, баталлаа.
VII	■ УИХ-ын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, Засгийн газрын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг хэлэлцэв. ■ Үндэсний мөнгөн тэмдэгт-төгрөгийн болон валютын ханшны өөрчлөлтийг тогтворжуулах бодлогын үр нөлөөнд аудит хийж, тайланг УИХ-ын Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хороонд хүргүүлэв.

YIII	■ Аудитын дээд байгууллагуудын олон улсын байгууллага (ИНТОСАИ)-н Хөгжлийн санаачилгын Орлогч захирал хатагтай Арчана Ширсат тэргүүтэй 4 хүний бүрэлдэхүүнтэй зочид Үндэсний аудитын газарт ажлын айлчлал хийж, “Ази номхон далайн бүс нутгийн тогтвортой гүйцэтгэлийн аудитын практик”-ийг дэмжих төслийн хүрээнд уулзалт, сургалтууд зохион байгууллаа. ■ Тавантолгой-Гашуунсухайт, Тавантолгой-Зүүнбаян чиглэлийн төмөр замын бүтээн байгуулалтад зарцуулсан хөрөнгийн үр дүнд хийсэн аудитын тайлан, зөвлөмжийг УИХ-ын Төсвийн болон Үйлдвэржилтийн байнгын хороонд хүргүүлээ.
IX	■ Үндэсний аудитын газар УИХ-ын Тамгын газраас зохион байгуулдаг “Номын баяр-34” арга хэмжээнд оролцож, төрийн аудитын үйл ажиллагааг олон нийтэд танилцуулж, иргэдийн саналыг сонсов. ■ “Уул уурхайн салбарын төсвийн орлогын бүрдүүлэлт, гүйцэтгэл”, “Татварын шинэчлэлийн бодлогын хэрэгжилт, түүний үр нөлөө”-нд хийсэн аудитын тайлан зөвлөмжийг УИХ-ын Төсвийн байнгын хороонд хүргүүлэв.
X	■ Үндэсний аудитын газар Монгол Улсын 2024 оны нэгдсэн төсвийн төсөлд хийсэн аудитын дүгнэлтийг УИХ-д хүргүүлж, УИХ-ын нэгдсэн чуулганы хуралдаанд танилцуулав. ■ Аудитын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагуудын дунд уламжлал болгон зохион байгуулагддаг “AUDIT CUP” спорт наадамд Үндэсний аудитын газрын баг амжилттай оролцож, багийн дүнгээр Дэд байр эзлэв. ■ “Хөдөө аж ахуйн салбарын зээл тусламжийн хөрөнгийн ашиглалт, үр өгөөж” сэдэвт аудитын тайлан зөвлөмжийг УИХ-ын Төсвийн байнгын хороонд хүргүүлэв.
XI	■ Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн дэргэдэх Хэлний бодлогын үндэсний зөвлөлийн Улсын нэр томьёоны комиссын ээлжит хуралдаанаар “Төрийн аудитын мэргэжлийн нэр томьёоны тайлбар толь”-ийг хэлэлцүүлж, баталгаажуулахаар боллоо. ■ УИХ-ын Үйлдвэржилтийн байнгын хорооны хуралдаанаар Тавантолгой-Гашуунсухайт, Тавантолгой-Зүүнбаян чиглэлийн төмөр замын бүтээн байгуулалтад зарцуулсан хөрөнгө, үр дүнгийн талаарх аудитын тайланг хэлэлцүүлэв. ■ Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын орлогчийн албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Ц.Наранчимэг тэргүүтэй Төрийн аудитын байгууллагын төлөөлөгчид Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Аудит, хяналт шалгалтын зөвлөлд хийсэн албан айлчлал хийж, Үндэсний аудитын газар БНСУ-ын Аудит, хяналт шалгалтын зөвлөлтэй Хамтран ажиллах тухай харилцан ойлголцлын санамж бичиг байгууллаа. ■ Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдын тангараг өргөх ёслолын үйл ажиллагаа боллоо. ■ Улсын төсвөөс санхүүжүүлж хэрэгжүүлэхээр төсвийн хуульд тусгаж баталсан төсөл арга хэмжээний төсөвт өртгийн нэмэгдэл зардалд дүгнэлт гаргаж УИХ-ын Төсвийн болон Эдийн засгийн байнгын хороонд хүргүүлэв.
XII	■ УИХ-ын Төсвийн байнгын хорооны хуралдаанд “Татварын шинэчлэлийн бодлогын хэрэгжилт, түүний үр нөлөө”, “Уул уурхайн салбарын төсвийн орлогын бүрдүүлэлт, гүйцэтгэл” аудитын тайланг танилцуулав. ■ Төрийн аудитын байгууллагын “Удирдах ажилтны зөвлөгөөн-2023” арга хэмжээг Улаанбаатар хотноо зохион байгууллаа. ■ Үндэсний аудитын газраас “Эдийн засгийн сэтгүүлчид шинжээчдийн клуб”-ийн сэтгүүлчдэд зориулан “Мэдлэг хуваалцах уулзалт” арга хэмжээг зохион байгуулж, төрийн аудитын бодлого, чиг үүрэг, үйл ажиллагаа болон аудитын тайлангуудаас танилцуулга мэдээлэл хүргэлээ. ■ Үндэсний аудитын газар Чанарын менежментийн тогтолцоо, ISO9001:2015 олон улсын стандартыг үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлж, Франц улсын “Афнор” групп баталгаажуулалтыг хийж, гэрчилгээг гардуулан өгөв. ■ “Төрөөс нийгмийн халамжийн талаар баримталж буй бодлого, стратегийн арга хэмжээний төлөвлөлт, түүний үр нөлөө”, “Төрөөс шинжлэх ухаан, технологийн салбарын талаар баримталж буй бодлогын хэрэгжилт, үр ашиг” сэдэвт аудитын тайлан зөвлөмжийг УИХ-ын холбогдох байнгын хороодод хүргүүлээ.

ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН 2023 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ СИСТЕМЧИЛСЭН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

АГУУЛГА

ОРШИЛ	105
1.ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ЧИГ ҮҮРГИЙН ХЭРЭГЖИЛТ	106
2.ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТ	111
3.ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ХЭРЭГЦЭЭНИЙ ҮНЭЛГЭЭ	112
3.1 Төрийн аудитын байгууллагын бүтэц, бүрэлдэхүүн, хүний нөөцийн талаар	112
3.2 Албан хаагчдын сургалт, хөгжлийн талаар	114
4.САНХҮҮ БУЮУ ЗАХИРГААНЫ ЗАРДЛЫН ҮНЭЛГЭЭ	115
4.1 Төсвийн төлөвлөлт	115
4.2 Төсвийн гүйцэтгэл	116
4.3 Санхүүгийн тайлагнал, нягтлан бодох бүртгэл	118
4.4 Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилт	119
4.5 Худалдан авах ажиллагаа	119
5.ДҮГНЭЛТ	120

ОРШИЛ

Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны зорилтыг МҮЕА-ын 2023 оны А/05 дугаар тушаалаар “Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөө, ил тод, хариуцлагатай байдлыг сайжруулах” гэж тодорхойлон баталсан. Тус зорилттой уялдуулан ТАБ-ын 2023 онд гүйцэтгэх аудитын төлөвлөгөөг А/04, 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөг А/03 дугаар тушаалаар тус тус батлан хэрэгжүүлсэн байна.

УИХ-ын ТБХ-ны 2013 оны 05 дугаар тогтоол, Хууль зүйн яамнаас боловсруулан гаргасан “Байгууллагын үйл ажиллагаанд системчилсэн үнэлгээ хийх аргачлал”-ын дагуу ТАБ-ын 2023 оны үйл ажиллагаанд системчилсэн үнэлгээг дараах төрлөөр хийлээ. Үүнд:

- Төрийн аудитын байгууллагын чиг үүргийн хэрэгжилт
- Төрийн аудитын байгууллагын гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт
- Хүний нөөцийн хэрэгцээний үнэлгээ
- Санхүү буюу захиргааны зардлын үнэлгээ

Системчилсэн үнэлгээнд ТАБ-ын 2023 оны гүйцэтгэлийн тайлан, бүтэц, зохион байгуулалт, хүний нөөцийн судалгаа, хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай ажилласан талаарх судалгаа, сургалт, хөгжлийн үйл ажиллагааны тайлан, судалгаа, УИХ-ын ТБХ-ны тогтоолоор баталсан аудитын сэдвийн хэрэгжилт, 2023 онд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн аудитын хэрэгжилт, 2023 оны санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан, худалдан авах ажиллагааны тайлан болон бусад холбогдох баримт материалыг хамруулж, системчилсэн үнэлгээ хийх арга зүйг ашиглан үнэлсэн болно.

1.ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ЧИГ ҮҮРГИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

Төрийн санхүү, төсөв, нийтийн өмчийг хууль ёсны дагуу арвилан хэмнэлттэй, үр ашигтай, үр нөлөөтэйгөөр төлөвлөх, хуваарилах, ашиглах, зарцуулахад хяналт тавих, түүнчлэн төрийн санхүүгийн удирдлагыг сайжруулж, эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийг хангахад дэмжлэг үзүүлэх үндсэн зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлсэн байна.

УИХ-ын ТБХ-ны 2022 оны 09 дүгээр тогтоолоор ТАБ-аас 2023 онд хууль тогтоомжийн дагуу гүйцэтгэх 14, бодлогоор гүйцэтгэх 11, өмнөх оноос шилжиж ирсэн 3, нийт 28 аудитын сэдэв баталсан байна. Дээрх аудитын сэдвээс гадна МУЕА-ын 2023 оны А/04, А/22, А/44, А/61, А/67 дугаар тушаалуудаар ТАБ-ын 2023 онд гүйцэтгэх нийт 14 аудитын сэдвийг баталжээ.

Мөн МУЕА-ын 2023 оны А/02 дугаар тушаалаар АНТАГ-ын 2023 онд бодлогоор гүйцэтгэх нийт 18 аудитын сэдвийг баталсныг бүрэн хэрэгжүүлж, аудитын тайланг холбогдох байгууллагуудад хүргүүлсэн байна.

ТАБ нь 2023 онд гүйцэтгэх нийт 60 аудитын сэдвээс 58 аудит буюу 96.7 хувийг бүрэн хэрэгжүүлж, УИХ-ын холбогдох байнгын хороо болон төсөв захирагч нарт тайланг хүргүүлж, 1 аудит тайлагналын үе шатанд, ОХУ-ын Тооцооны танхимтай хамтран гүйцэтгэх Монгол-Оросын “Улаанбаатар төмөр зам” хувь нийлүүлсэн нийгэмлэгийн үйл ажиллагааны нийгэм, эдийн засагт үзүүлж буй үр нөлөө, үр ашиг” сэдэвт аудитыг 2024 оны 05 дугаар сараас эхлүүлэх саналыг ОХУ-ын Тооцооны танхимаас ирүүлсэн тул 2024 он дамжин гүйцэтгэхээр байна. Тухайлбал:

Хүснэгт-1.УИХ-ын ТБХ-ын 09 дүгээр тогтоолоор 2023 онд гүйцэтгэсэн аудит, түүний хэрэгжилт

д/д	Аудитын сэдэв (УИХ-ын ТБХ-ны тогтоол)		Гүйцэтгэл	Хэрэгжсэн эсэх
	Сэдэв	хугацаа		
Нэг. Хууль тогтоомжийн дагуу гүйцэтгэх аудитын сэдэв				
1	Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл	2023.04.01 2023.06.09	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны 06 дугаар сарын 07-ны өдрийн А/55 дугаар, 2023 оны 06 дугаар сарын 08-ны өдрийн А/57 дугаар тушаалуудаар баталгаажуулж, УИХ-ын ТБХ-нд хүргүүлж, УИХ-р хэлэлцүүлэн батлуулсан.	Бүрэн хэрэгжсэн
2	Сангийн Яамны 2022 оны санхүүгийн тайланд аудит хийх	2023.04.17 2023.05.05	Төсвийн тухай хуулийн 8.9.5-т заасан хуулийн хугацаанд Төсвийн 59 ерөнхийлөн захирагчдын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд MNS 6817, АОУС, ТАБ-ын аудит хийх журам, заавар аргачлалын дагуу аудит хийлээ. Аудитаар өөрчлөлтгүй 40, хязгаарлалттай 19 дүгнэлт өгч ТЭЗ тус бүрд хүргүүлсэн.	Бүрэн хэрэгжсэн
3	Төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд аудит хийх	2023.03.24 2023.04.25		
4	Төсвийн төвлөрүүлэн захирагчдын 2022 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд аудит хийх	2023.02.27 2023.03.25	Төсвийн тухай хуулийн 8.9.2-т заасан хуулийн хугацаанд төсвийн 373 төвлөрүүлэн захирагчдаас 372 төсвийн төвлөрүүлэн захирагчдад дүгнэлт гаргаж, 1 төвлөрүүлэн захирагчид аудитын үе шатны ажлыг хэсэгчлэн хийсэн байна. Аудитаар өөрчлөлтгүй 288, хязгаарлалттай 80, сөрөг 4 дүгнэлтийг тус тус өгч, төсвийн төвлөрүүлэн захирагч нарт хүргүүлсэн.	Бүрэн хэрэгжсэн

5	Засгийн газрын тусгай сангуудын 2022 оны санхүүгийн тайланд аудит хийх	2023.01.02 2023.02.25	Засгийн газрын 47 тусгай сангаас 37 тусгай санд дүгнэлт гаргаж, 10 тусгай санг аудитын үе шатны ажлыг хэсэгчлэн хийсэн байна. Аудитаар 30 санд өөрчлөлтгүй, 6 санд хязгаарлалттай, 1 санд сөрөг дүгнэлтийг тус тус гаргаж, шалгагдагч байгууллагын удирдлагуудад хүргүүлсэн.	Бүрэн хэрэгжсэн
6	Төрийн болон орон нутгийн өмчит аж ахуйн нэгжүүдийн 2022 оны санхүүгийн тайланд аудит хийх	2023.02.15 2023.03.15	Төрийн болон орон нутгийн өмчит 596 аж ахуйн нэгжээс 402 байгууллагын санхүүгийн тайланд дүгнэлт гаргаж, 187 байгууллагын санхүүгийн тайланг үе шатны ажлыг хэсэгчлэн хийж, 7 байгууллага аудитад хамрагдаагүй байна. Аудитаар 291 байгууллагад өөрчлөлтгүй, 96 байгууллагад хязгаарлалттай, 10 байгууллагад сөрөг дүгнэлтийг тус тус гаргаж, 5 байгууллагад дүгнэлт гаргахаас татгалзсан байна.	Бүрэн хэрэгжсэн
7	Төсөл, хөтөлбөрүүдийн 2022 оны санхүүгийн тайланд аудит хийх	2023.01.02 2023.02.25	Монгол Улсад гадаад зээл, тусламжаар хэрэгжиж буй 129 төсөл, хөтөлбөрийн нэгжээс 58 нэгжийн санхүүгийн тайланд дүгнэлт гаргаж, 67 нэгжийн санхүүгийн тайланг үе шатны ажлыг хэсэгчлэн хийж, 4 нэгж аудитад хамрагдаагүй байна. Аудитаар 49 нэгжид өөрчлөлтгүй, 8 нэгжид хязгаарлалттай, 1 нэгжид сөрөг дүгнэлтийг тус тус гаргаж, төсөл, хөтөлбөрийн нэгжийн удирдлагад хүргүүлжээ.	Бүрэн хэрэгжсэн
8	Төсвийн шууд захирагчдын 2022 оны санхүүгийн тайланд аудит хийх	2023.01.02 2023.02.25	Төсвийн тухай хуулийн 8.9.1-т заасан хугацаанд 5,648 төсвийн шууд захирагчдын 2,960 байгууллагын санхүүгийн тайланд дүгнэлт гаргаж, 2,694 байгууллагын санхүүгийн тайланг үе шатны ажлыг хэсэгчлэн хийж, 4 нэгж аудитад хамрагдаагүй байна. Аудитаар 2,603 байгууллагад өөрчлөлтгүй, 371 байгууллагад хязгаарлалттай, 8 байгууллагад сөрөг дүгнэлтийг тус тус гаргаж, 8 байгууллагад дүгнэлт гаргахаас татгалзсан байна.	Бүрэн хэрэгжсэн
9	Газрын тосны салбарт бүтээгдэхүүн хуваах гэрээгээр хайгуулын үйл ажиллагаа явуулсан гэрээлэгчийн нийт хөрөнгө оруулалт, өртөг нөхсөн болон зардлын хэмжээ, газрын тосны экспорт, борлуулалтын орлогын тооцоо, хуваарилалтад баталгаажуулалт хийх	2023.01.16 2023.12.15	Аудитын тайланг МҮЕА-ын орлогчийн албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгчийн 2023 оны А/164 дугаар тушаалаар баталгаажуулж, УИХ-ын ЭЗБХ, АБГББХ, УУХҮЯ, АМГТГ-т тус тус хүргүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн

10	Газрын тосны салбарт бүтээгдэхүүн хуваах гэрээгээр хайгуулын үйл ажиллагаа явуулсан гэрээлэгчийн нийт хөрөнгө оруулалт, өртөг нөхсөн болон зардлын хэмжээ, газрын тосны экспорт, борлуулалтын орлогын тооцоо, хуваарилалтад баталгаажуулалт хийх	2023.01.16 2023.12.15	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/168 дугаар тушаалаар баталгаажуулж УИХ-ын ЭЗБХ, АБГББХ, УУХҮЯ, АМГТГ-т тус тус хүргүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн
11	Монгол Улсын 2024 оны төсвийн төсөлд дүгнэлт өгөх	2023.08.25 2023.10.13	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/110 дугаар тушаалаар баталгаажуулж УИХ-ын ТБХ, МУЗГ, ЭЗХЯ, Сангийн яаманд тус тус хүргүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн
12	Улсын хөгжлийн 2022 оны жилийн төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн үр дүн	2023.01.05 2023.03.15	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/26 дугаар тушаалаар баталгаажуулж, ТБХ, ЭЗБХ, ТББХ, ЭЗХЯ, Сангийн яаманд тус тус хүргүүлсэн. Төрийн байгуулалтын болон ЭЗБХ-оор 2023 оны 03 дугаар сарын 22-ны өдөр хэлэлцүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн
13	Улсын төсвөөс эргэн төлөх нөхцөлтэй концессын "барих-шилжүүлэх" төрлөөр хэрэгжүүлж байгаа төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилт	2023.01.02 2023.12.15	МҮЕА-ын 2023 оны А/59 дүгээр тушаалаар баталгаажуулж, холбогдох байгууллагад хүргүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн
14	Улсын төсвөөс санхүүжүүлж хэрэгжүүлэхээр төсвийн тухай хуульд тусгаж баталсан төсөл, арга хэмжээний төсөвт өртгийн нэмэгдэл зардалд дүгнэлт гаргах	2023.01.16 2023.12.15	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/156 дугаар тушаалаар баталгаажуулж УИХ-ын ТБХ, Сангийн яам болон холбогдох ТЕЗ нарт хүргүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн
Хоёр. Бодлогоор гүйцэтгэх аудитын сэдэв				
1	Монгол-Оросын "Улаанбаатар төмөр зам" хувь нийлүүлсэн нийгэмлэгийн үйл ажиллагааны нийгэм, эдийн засагт үзүүлж буй үр нөлөө, үр ашиг	2023.01.16 2023.12.15	ОХУ-ын Тооцооны танхимаас 2023 оны 10 дугаар сарын 02-ны өдөр ирүүлсэн албан бичигт "Улаанбаатар төмөр зам" хувь нийлүүлсэн нийгэмлэгийн үйл ажиллагааг шалгах асуудлыг 2024 оны 05 дугаар сараас эхлүүлэх талаар санал ирүүлсэн. Иймд УИХ-ын 2022 оны 09 дүгээр тогтоолын хавсралтын 17-д тусгагдсан тус аудитын сэдвийг хасаж, өөрчлөлт оруулах саналыг 2023 оны 11 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 2398 дугаартай албан бичгээр УИХ-ын ТБХ-нд хүргүүлсэн	2024 онд гүйцэтгэнэ.
2	Эрүүл мэндийн даатгал, үр дүнд суурилсан санхүүжилтийн тогтолцоо, үр дүн	2023.01.02 2023.06.30	МҮЕА-ын 2023 оны А/64 дүгээр тушаалаар батлуулж, Төсвийн болон Нийгмийн бодлогын Байнгын хороо, Эрүүл мэндийн сайд, Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газарт тус тус хүргүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн

3	Уул уурхайн салбарын төсвийн орлогын бүрдүүлэлт, гүйцэтгэл	2023.03.15 2023.06.20	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/86 дүгээр тушаалаар баталгаажуулж, УИХ-ын ТБХ-нд 2023 оны 09 дүгээр сарын 12-ны өдрийн 1690 тоот албан бичгээр хүргүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн
4	Хөдөө аж ахуйн салбарын зээл тусламжийн хөрөнгийн ашиглалт, үр дүн	2023.03.15 2023.09.20	МҮЕА-ын 2023 оны А/108 дугаар тушаалаар аудитын тайланг баталгаажуулж, Сангийн яам болон төслийн нэгжид, ХХААХҮЯ, УИХ-ын ТБХ, БОХХААБХ-д тус тус хүргүүлсэн. УИХ-ын ТБХ-оор 2023 оны 12 дугаар сарын 19-ний өдөр хэлэлцүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн
5	Үндэсний мөнгөн тэмдэгт-төгрөгийн болон валютын ханшны өөрчлөлтийг тогтворжуулах бодлогын үр нөлөө	2023.04.03 2023.06.30	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/65 дугаар тушаалаар баталгаажуулж, УИХ-ын ТБХ, ЭЗБХ, ЭЗХЯ, Сангийн яам, Монгол банканд тус тус хүргүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн
6	Татварын шинэчлэлийн бодлогын хэрэгжилт, түүний үр нөлөө	2023.04.10 2023.07.20	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/92 дугаар тушаалаар баталгаажуулсан. Баталгаажуулсан аудитын тайланг 2023 оны 09 дүгээр сарын 21-ний өдөр УИХ-ын ТБХ-д 1775, ЗГХЭГ-т 1776, Сангийн яаманд 1774, Гаалийн ерөнхий газарт 06/1772, Татварын ерөнхий газарт, 06/1773 дугаартай албан бичгээр тус тус хүргүүлсэн. УИХ-ын ТБХ-оор 2023 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдөр хэлэлцүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн
7	Монгол Улсын Засгийн газраас “Цахим монгол” зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний явц, үр дүн	2023.08.15 2023.12.10	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/167 дугаар тушаалаар баталгаажуулж, 2023 оны 12 дугаар сарын 26-ны өдрийн 2,604 тоот албан бичгээр УИХ-ын ТБХ-нд, тус өдрийн 2605 тоот албан бичгээр ИЦББХ-нд тус тус хүргүүлсэн.	Бүрэн хэрэгжсэн
8	Төрөөс шинжлэх ухаан, технологийн салбарын талаар баримталж буй бодлогын хэрэгжилт, үр ашиг	2023.08.15 2023.11.30	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/157 дугаар тушаалаар баталгаажуулж, 2023 оны 12 дугаар сарын 26-ны өдрийн 01/2549 тоот албан бичгээр УИХ-ын ТБХ-нд, тус өдрийн 01/2550 тоот албан бичгээр БСШУСБХ-нд тус тус хүргүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн
9	Төрөөс нийгмийн халамжийн талаар баримталж буй бодлого, стратегийн арга хэмжээний төлөвлөлт, түүний үр дүн	2023.09.15 2023.12.15	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/153 дугаар тушаалаар баталгаажуулж УИХ-ын ТБХ, ЗГХЭГ, ХНХЯ, ХХҮЕГ, ҮСХ-нд тус тус хүргүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн
10	Татан буугдсан банктай холбоотой шийдвэрүүдийн хэрэгжилт, үр нөлөө	2023.09.18 2023.12.08	Аудитын тайланг МҮЕА-ийн албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгчийн 2023 оны 12 дугаар сард нууцын дугаартай тушаалаар баталгаажуулж, УИХ-ын ТБХ, Сангийн яам, Монголбанк болон “Зоос” ХК-д тус тус хүргүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн
11	Хөгжлийн банкны үйл ажиллагааны үр нөлөө, үр ашиг	2023.09.15 2022.12.15	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/158 дугаар тушаалаар баталгаажуулж, УИХ-ын ТБХ-нд хүргүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн

Гурав. Өмнөх оноос шилжсэн аудитын сэдэв				
1	Оюутолгой төсөлд оруулсан хөрөнгө, оруулалт, санхүүжилтийн зарцуулалт, үр нөлөө	2023.01.02 2023.09.29	Аудитын тайлагналын төслийг МҮЕА-ын хяналтад 2023 оны 11 дүгээр сарын 26-ны өдөр шилжүүлж, тайлан эцэслэн батлагдаагүй.	Тайлагналын шатандаа
2	Эрдэнэс Тавантолгой ХК-ийн 2018-2019 оны үйл ажиллагаа болон Тавантолгойн орд ашиглалтад төрөөс эрдэс баялгийн салбарт баримтлах бодлого, Ашигт малтмалын тухай хуулиар хүлээсэн үүргийн биелэлт	2022.01.05 2022.04.20	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/36 дугаар тушаалаар баталгаажуулж, УИХ-ын ТБХ-нд хүргүүлсэн. УИХ-ын Хянан шалгах түр хороогоор 2023 оны 12 дугаар сард хэлэлцүүлсэн.	Бүрэн хэрэгжсэн
3	Тавантолгой-Гашуунсухайт, Тавантолгой-Зүүнбаян чиглэлийн төмөр замын бүтээн байгуулалтад зарцуулсан хөрөнгийн үр дүн	2022.01.05 2023.08.20	Аудитын тайланг МҮЕА-ын 2023 оны А/77 дугаар тушаалаар баталгаажуулж, УИХ-ын ТБХ, ЭЗБХ, ҮББХ, ЗГХЭГ, ЭЗХЯ, ЗТХЯ, БОАЖЯ, Зэвсэгт хүчний жанжин штаб, Монголын төмөр зам ТӨХК, Тавантолгой төмөр зам ХХК, Өмнөговь аймгийн Засаг дарга, Дорноговь аймгийн Засаг дарга нарт тус тус хүргүүлсэн. УИХ-ын ҮББХ-оор 2023 оны 11 дүгээр сарын 22-ны өдөр хэлэлцүүлсэн	Бүрэн хэрэгжсэн

Эх сурвалж: Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны үйл ажиллагааны тайлан

ТАБ-ын 2023 онд гүйцэтгэсэн аудитаар нийт 24,439.3 тэрбум төгрөгийн алдаа, зөрчил илрүүлснээс аудитын явцад 6,775.7 тэрбум төгрөгийн алдааг залруулж, залруулагдаагүй 17,663.6 тэрбум төгрөгийн зөрчлөөс 242.2 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 2,737 төлбөрийн акт тогтоож, 6,328.4 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 6,734 албан шаардлагыг шалгадагч этгээдэд хүргүүлж, 5,777.6 тэрбум төгрөгийн зөрчилд 9,949 зөвлөмж, 3,697.4 тэрбум төгрөгийн зөрчилд холбоотой 355 албан тушаалтанд сахилгын шийтгэл ногдуулах албан шаардлага, 1,618.0 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлсэн байна.

Тайлант онд тогтоосон төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмж, сахилгын шийтгэл ногдуулах албан шаардлагын хэрэгжилтийг авч үзвэл дараах байдалтай байна. Үүнд:

Хүснэгт-2. 2023 оны аудитын шийдвэр, түүний хэрэгжилт / тоо, төрлөөр/

Зөрчлийн төрөл	Тайлант он			Үлдэгдэл /Тоо/
	Илрүүлэлт /Тоо/	Хэрэгжилт /Тоо/	Хэрэгжилт хувь	
Зөвлөмж	9,949	8,301	83.4%	1,648
Төлбөрийн акт	2,737	2,276	83.2%	461
Албан шаардлага	6,734	5,276	78.3%	1,458
Сахилгын шийтгэл ногдуулах албан шаардлага	355	262	73.8%	93
Хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлсэн асуудал	25	-	-	25
Нийт	19,800	16,115	81.4%	3,685

Эх сурвалж: Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны статистик мэдээ

Аудитаар илрүүлсэн зөрчилд тогтоосон төлбөрийн акт, өгсөн албан шаардлага, зөвлөмжийн биелэлт нь барагдуулах болон хэрэгжүүлэхээр тогтоосон хугацаанаас хамааран

он дамжин үргэлжилдэг. Үүнээс шалтгаалан аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт нь дунджаар 81.4 хувьтай байна.

Төлбөрийн актын мөнгөн дүн өмнөх оноос 50.5 хувиар, албан шаардлагын мөнгөн дүн 7.9 хувиар тус тус нэмэгдсэн байна.

ТАБ нь улс, орон нутгийн төсвийн төлөвлөлт, түүний орлого, зарлагын гүйцэтгэл, төсвийн байгууллага, төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн хэрэгжүүлж байгаа төсвийн эх үүсвэрийн дэмжлэгтэй төсөл, хөтөлбөрийн явц, үр дүнд хийж байгаа зарим аудитын дүн, дүгнэлтэд үндэслэсэн зөвлөмж, аудитын шийдвэрийн хэрэгжилтийг нягтлан тайлагнаж санхүү, чанарын үр нөлөөг олон нийтэд сайтар таниулах, хэрэгжээгүй тохиолдолд хариуцлагын тогтолцоонд чиглэсэн асуудлыг хөндөхөд анхаарч 2023 онд “Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөө, ил тод хариуцлагатай байдлыг сайжруулах” зорилтыг дэвшүүлж, шийдвэрийн хэрэгжилт 2019 оноос 4 дахин, өмнөх оноос 23.0 хувиар тус тус өссөн байна.

УИХ-аас 2023 оны 7 дугаар сарын 7-нд Төрийн аудитын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлд 20.5¹ дахь заалтыг нэмж, 42 дугаар зүйлийн 42.2² дахь заалтад өөрчлөлт оруулж баталсан нь ТАБ-аас өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилт болон шалгагдагч этгээдийн хариуцлагыг дээшлүүлэхэд чухал ач холбогдол болсон байна.

ТАБ-ын 2023 оны зорилтыг хангах ажлын төлөвлөгөөнд тусгасан 27 арга хэмжээний хэрэгжилтэд хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний дундаж 80.0 хувьтай байна.

Аудитын үр өгөөжийн талаар:

ТАБ нь 2023 онд гүйцэтгэсэн аудитаар тогтоосон төлбөрийн акт, өгсөн зөвлөмж, албан шаардлага, аудитын явцад хийсэн залруулгын дүнд шалгагдагч байгууллагын чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ хөрөнгө, нөөцөө хэмнэх, үр ашгаа дээшлүүлэх, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, үйл ажиллагааны чанарыг сайжруулах, төсвийн үр ашгийг бий болгох зэрэг нийт 1,097.9 тэрбум төгрөгийн санхүүгийн, 1,036 санхүүгийн бус үр өгөөжийг (мөнгөн дүнгээр илэрхийлэгдэх боломжгүй) тус тус хүлээн зөвшөөрүүлж бий болгожээ. Улсын төсвөөс авсан 1 төгрөгийн санхүүжилт тутамд 38.4 төгрөгийн үр өгөөжтэй ажиллажээ.

ТАБ-н манлайллыг нэмэгдүүлэх, менежментийн тогтолцооны чанарын удирдлагыг төлөвшүүлэх, харилцагч талуудын харилцааг бүхий л түвшинд сайжруулж, үйл ажиллагаандаа байнгын сайжруулалт хийх зорилгоор ЯАГ Чанарын менежментийн тогтолцоо, ISO9001:2015 стандартыг үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлж, баталгаажуулалтын гэрчилгээг авсан байна.

2. ТӨРИЙН АУДИТЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТ

МУЕА-ын 2023 оны А/03 дугаар тушаалаар “ТАБ-ын 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө”-г 3 бүлэг 16 зорилтын хүрээнд 117 арга хэмжээ хэрэгжүүлэхээр баталжээ.

ТАБ-ын 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний биелэлтийн үнэлгээг 117 арга хэмжээг хэрэгжүүлэх нэгжүүдийн үнэлгээний дунджаар тооцож гаргахад 92.64 хувийн биелэлттэй гарчээ. Үүнд:

¹ Шалгагдагч этгээд болон холбогдох бусад албан тушаалтан нь энэ хуулийн 20.2-т заасан зөвлөмжийн мөрөөр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг аудитын тайланг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор төрийн аудитын байгууллагад ирүүлнэ.

² Төрийн аудитын байгууллага санхүүгийн тайланд дүгнэлт өгөхөөс татгалзсан, энэ хуулийн 20.5-д заасан төлөвлөгөөг ирүүлээгүй нь тухайн албан хаагчийг ажлаас халах сахилгын шийтгэл ногдуулах үндэслэл болно.

Хүснэгт-3. ТАБ-ын гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний биелэлт

д/д	Зорилт	Гүйцэтгэлийн зорилт	Нийт арга хэмжээ	Эзлэх хувь	Үнэлгээ	Үнэлгээ (арга хэмжээний тоогоор)				
						100.0	80.0	50.0	0.0	Үнэлээгүй
1	Үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх зорилт	8	66	56.4	94.29	47	17	0	0	2
2	Нийтлэг чиг үүргийг хэрэгжүүлэх зорилт	3	16	13.7	90.56	10	5	1	0	0
3	Үйл ажиллагааны чанар, хүртээмжийг сайжруулах зорилт	5	35	29.9	90.56	25	8	1	1	0
Нийт		16	117	100	92.64	82	30	2	1	2

Эх сурвалж: Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөний жилийн эцсийн хэрэгжилтэд хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний тайлан

3. ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ХЭРЭГЦЭЭНИЙ ҮНЭЛГЭЭ**3.1. Төрийн аудитын байгууллагын бүтэц, бүрэлдэхүүн, хүний нөөцийн талаар:**

МУЕА-ын 2022 оны “Төрийн аудитын байгууллагын зохион байгуулалтын бүтэц, бүтцийн нэгжүүдийн үндсэн чиг үүрэг, үйл ажиллагааны чиглэл, орон тоо, албан тушаалын жагсаалтад өөрчлөлт оруулах тухай” А/68 дугаар тушаалын дагуу нийт 471 орон тоотойгоор үйл ажиллагаагаа явуулсан байна.

Тайлант хугацаанд хууль тогтоомж, хүний нөөцийн бодлогын хэрэгжилт, төрийн албан хаагчийн шатлан дэвших зарчмыг баримтлан Төрийн аудитын байгууллага дотроо албан тушаал дэвшүүлэн томилсон болон бүтцийн нэгж дотроо ижил ангиллын албан тушаалд шилжүүлэн томилсон 101, төрийн өөр байгууллагаас шилжүүлэн томилсон 18, төрийн жинхэнэ албан хаагчийн нөөцөөс томилсон 87, нийт 206 иргэн, албан хаагчийг томилсон байна. Мөн өөрийн хүсэлтээр тэтгэвэрт гарсан 21, байгууллага хооронд шилжсэн 3 албан хаагчийг тус тус чөлөөлсөн байна.

ТАБ-ын удирдах, гүйцэтгэх албан тушаалын сул орон тоог нөхөх тусгай шалгалтыг 6 удаа зохион байгуулж, шалгалт өгөх хүсэлт ирүүлсэн 133 иргэн, албан хаагчаас шалгалт авч, тэнцсэн 121 албан хаагчдыг албан тушаалд нэр дэвшүүлэн томилжээ.

Хүснэгт-6. Төрийн аудитын байгууллагын хүний нөөцийн бүрэлдэхүүнийг авч үзвэл:

Байгууллага, нэгж	Нийт албан хаагч		Аудитын чиг үүрэг хэрэгжүүлдэг		Захиргаа, бусад чиг үүрэг хэрэгжүүлдэг	
	471		407 (86.5%)		64 (13.5%)	
УАГ	166	35.2%	128	31.4%	38	59.3%
Нийслэл дэх ТАГ	52	11.1%	47	11.5%	5	7.8%
Аймаг дахь ТАГ	253	53.7%	232	57.1%	21	32.9%

Хүснэгт-7. Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдыг мэргэжлийн хувьд авч үзвэл:

Байгууллага, нэгж	Нийт	Нягтлан бодогч, эдийн засагч		Эрх зүйч		Инженер		Бусад	
	471	354	75.16%	51	10.82%	12	2.54%	54	11.46%
ҮАГ	166	114		24		8		20	
Нийслэл дэх ТАГ	52	34		9		3		6	
Аймаг дахь ТАГ	253	206		18		1		28	

Хүснэгт-8. Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдыг ажилласан жилийн хувьд авч үзвэл:

Байгууллага, нэгж	Нийт	0-5 жил		6-10 жил		11-15 жил		16-аас дээш жил	
	471	127	26.9%	74	15.7%	102	21.7%	168	35.7%
ҮАГ	166	87		24		28		27	
Нийслэл дэх ТАГ	52	6		9		14		23	
Аймаг дахь ТАГ	253	34		41		60		118	

Хүснэгт-9. Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчдыг насны ангиллаар авч үзвэл:

Байгууллага, нэгж	Нийт	30 хүртэлх		31-40 нас		41-50 нас		50-60 нас	
	471	36	7.6%	178	37.8%	148	31.4%	109	23.2%
ҮАГ	166	20		59		45		42	
Нийслэл дэх ТАГ	52	4		18		19		11	
Аймаг дахь ТАГ	253	12		101		84		56	

Нийт албан хаагчдын 41.6 хувь буюу 196 эрэгтэй, 58.4 хувь буюу 275 эмэгтэй албан хаагчид эзэлж байна.

ТАБ-ын ажлын ачаалал их, хүний нөөцийн дутагдалтай байдлаас шалтгаалан тайланд гүйцэтгэлийн аудитад нийт 25 гэрээт шинжээч, санхүүгийн тайлангийн аудитад 84 аудитын хуулийн этгээдтэй гэрээ байгуулан ажиллуулсан байна. Орон нутгийн ТАГ-ын түвшинд хүний нөөц хүрэлцээгүй байдагтай холбоотой төрөлжсөн аудитын албаны чиглэлээр ажиллах боломжгүй тул аудиторуд нь бүх төрлийн (санхүү, гүйцэтгэл, нийцлийн) аудитад зэрэг оролцохоос гадна аудитын дэмжих үйлчилгээний ажлыг давхар гүйцэтгэж байна. ТАБ-ын ажилтнуудын тайлант онд ажилласан илүү цагийн 44,977 цаг буюу 75.7 хувь нь АНТАГ-ын ажилтнууд эзэлж байна.

Төрийн захиргааны болон үйлчилгээний албан хаагчдын орон нутагт ажиллах сонирхлыг нэмэгдүүлэх, төрийн үйлчилгээг орон нутагт жигд чанартай хүргэх зорилгоор Засгийн газрын 2018 оны 382 дугаар тогтоолоор баталсан «Төрийн захиргааны болон үйлчилгээний албан хаагчид орон нутагт ажилласны нэмэгдэл олгох журам»-д 2022 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн 489 дүгээр тогтоолоор нэмэлт, өөрчлөлт оруулж орон нутагт ажиллаж байгаа төрийн албан хаагчдад орон нутгийн нэмэгдлийг 20.0-80.0 хувиар олгохоор шийдвэрлэсний дагуу төрийн захиргааны болон үйлчилгээний албан хаагчдад орон нутгийн нэмэгдлийг олгож байна.

Төрийн аудитын тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.6³-д заасны дагуу УИХ-аас ТАБ-ын албан хаагчдад олгох цалингийн нэмэгдэл, түүний хувь хэмжээг тогтоодог тул орон нутагт ажиллаж байгаа ТАБ-ын албан хаагчдад орон нутгийн нэмэгдэл олгох хууль, эрх зүйн орчин

³ Төрийн аудитын байгууллагын албан хаагчийн цалин хөлс нь албан тушаалын цалин болон албан ажлын онцгой нөхцөлийн, төрийн алба хаасан хугацааны, зэрэг дэвийн, докторын, мэргэшлийн зэргийн нэмэгдлээс бүрдэх бөгөөд тэдгээрийн хувь, хэмжээг Улсын Их Хурал тогтооно

бүрдээгүй зэргээс шалтгаалан орон нутаг дахь ТАБ-д ажиллах боловсон хүчин дутагдалтай, ажлын ачаалал ихтэй ажилладаг байна.

Иймд Төрийн аудитын тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.6 дахь заалтад орон нутгийн нэмэгдлийг олгох талаар нэмэлт өөрчлөлт оруулах шаардлага байгааг харуулж байна.

ТАБ-ын 2023 оны статистик мэдээгээр нийт албан хаагчид 3 (санхүү, гүйцэтгэл, нийцлийн) төрлийн аудит хийхэд нийт 59,367 буюу сард дунджаар 24-64 илүү цаг ажиллаж байгаа нь хүний нөөцийн хүрэлцээ дутагдалтай (ялангуяа АНТАГ-т) байгааг харуулж байна.

Мөн ТАБ-ын хэмжээнд 2024 онд 16 албан хаагч өндөр настны тэтгэвэр тогтоолгох тооцоолол байгаа нь цаашид хүний нөөцийн хүрэлцээ дутагдалтай байх эрсдэл үүсэхээр байна.

3.2. Албан хаагчдын сургалт, хөгжлийн талаар:

Төрийн аудитын байгууллагын 2023 оны сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөг дотоод болон гадаад сургалт бүхий 2 бүлэг, 45 төрлийн 1,097 цагийн сургалтыг давхардсан тоогоор 6,863 албан хаагчийг хамруулан зохион байгуулахаар төлөвлөж баталжээ.

Тайлант хугацаанд сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөний дагуу нийт 58 сургалтын 60 хувь буюу 35 нь дотоод сургалт, 30 хувь буюу 17 нь гадаад сургалт, 10 хувь буюу 6 нь бусад байгууллагатай хамтран сургалтыг тус тус зохион байгуулсан байна. Үүнээс 35 дотоодын сургалтын 20 хувийг онлайн (ZOOM), 49 хувийг цахимаар (ТАБ-ын цахим сургалтын систем), 14 хувийг хосолсон (онлайн болон танхимаар) сургалт, 17 хувийг танхимаар зохион байгуулжээ.

ТАБ нь тайлант хугацаанд цахим сургалт, хөгжлийн нэгдсэн системийг хөгжүүлж, 58 удаагийн сургалт зохион байгуулж давхардсан тоогоор 6,766 албан хаагчдыг хамруулж хүний нөөцөө сургах, хөгжүүлэх ажлыг зохион байгуулсан байна.

Хүснэгт-10. ТАБ-ын нэгдсэн сургалтын хэлбэр, түүний хэрэгжилт

д/д	Сургалтын хэлбэр, төрөл	Зохион байгуулагдсан Сургалтын тоо	Сургалтад Хамрагдсан албан хаагчдын тоо
A	Дотоод сургалт	35	6,662
1	Цахим сургалт (ТАБ-ын цахим сургалтын систем)	17	4,281
1.1	Үндсэн сургалт	15	861
1.2	Хөгжлийн сургалт	75 багц (Нээлттэй бүх сургалт)	3,172
1.3	Гадаад сургалт	52 багц (Нээлттэй бүх сургалт)	248
2	Танхимын сургалт	6	148
3	Онлайн сургалт	7	1,566
4	Хосолсон сургалт (онлайн болон танхимаар)	5	667
5	Удирдлагын академи, ММНБИ, бусад	6	52
Б	Гадаад сургалт	17	52
Нийт		58	6,766

МУЕА-ын 2023 оны 10 дугаар сарын 06-ний өдрийн А/106 дугаар тушаалаар “ТАБ-ын аудитын чиг үүрэг бүхий албан хаагчдын чадамжийн хүрээ”-г баталсан байна. Уг чадамжийн хүрээ нь албан хаагчид өндөр хариуцлагатай байж ажил үүргээ үр дүнтэй биелүүлэхийн тулд мэргэжлийн ур чадвараа тогтмол хөгжүүлэх, бүтээмжээ дээшлүүлэхэд туслах, гүйцэтгэлийг чанартай, өндөр түвшинд хүргэх боломжийг байгууллагад олгох болон байгууллагын алсын хараа, эрхэм зорилго, хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн ур чадваруудыг тодорхойлох, сургалт, хөгжил, төрийн аудитын байгууллагын хүний нөөцийн залгамж халааны төлөвлөлт, зохион байгуулалт хийхэд чухал баримт бичиг болжээ.

4. САНХҮҮ БУЮУ ЗАХИРГААНЫ ЗАРДЛЫН ҮНЭЛГЭЭ

4.1. Төсвийн төлөвлөлт:

ТАБ-ын 2023 оны төсвийн төсөлд зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг 29,216.7 сая төгрөгөөр төлөвлөж, зарцуулахаар тооцон Сангийн яаманд хүргүүлсэн байна. Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн хүргүүлсэн төсвийн төслөөс 2,649.6 сая төгрөгөөр бууруулж, төсвийг 26,567.1 сая төгрөгөөр баталсан байна.

УИХ-аас Монгол улсын 2023 оны төсвийн тухай хуульд 2023 оны 6 дугаар сарын 16-нд өөрчлөлт оруулж, урсгал зардлыг 2,281.7 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж, төсвийг 28,848.8 сая төгрөгөөр баталжээ.

Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр УАГ-т хэрэгжүүлсэн “ТАБ-ын чадавхыг бэхжүүлэх төсөл”-ийн хүрээнд Австралийн Үндэсний аудитын газар болон Бүгд найрамдах Индонез Улсын Аудитын зөвлөлийн хамтран хийсэн түншийн үнэлгээний тайланд:

- “... Төсвийн үйл явцын хүрээнд МУЕА нь Төрийн аудитын байгууллагын төсвийн төслийн эцсийн хувилбарыг ТБХ-гоор хянуулан хэлэлцүүлсний дараа Улсын төсөвт нэгтгүүлэхээр Сангийн яам (санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага)-нд өргөн мэдүүлдэг. Төрийн аудитын тухай хуульд ТБХ-гоор хянан хэлэлцэгдсэн төсвийн төслийг бууруулахгүйгээр улсын төсвийн төсөлд тусгаж УИХ-д өргөн мэдүүлнэ гэж заасан байдаг. Гэвч сүүлийн жилүүдэд Сангийн яам эдгээр заалтыг үл харгалзан ТАБ-ын төсвийг улсын төсөвт нэгтгэхдээ бууруулсан. Тухайлбал, Тус яам ТАБ-ын УИХ-ын ТБХ-ноос баталсан төсвийн төслийн дүнгээс 2020 онд 1.4 тэрбум, 2021 онд 2.0 тэрбум, 2022 онд 1.1 тэрбум, 2023 онд 2.6 тэрбум төгрөгөөр бууруулж, санхүүжилтийг УИХ-р баталсан байна. Дээрх хугацаанд ТАБ-ын батлагдсан жилийн төсөв болон МУЕА-ын анх мэдүүлсэн төсвийн санал хоорондын зөрүү (бууралт) 7-20%-ийн хооронд хэлбэлзэж байна.
- ... Төрийн аудитын тухай хууль болон Төсвийн тухай хуулийн бодит байдал дээрх хэрэгжилт нь ТАБ-ын санхүүгийн бие даасан байдлыг хангахад хязгаарлагдмал байна.
- ... Төсөв боловсруулах үйл явц дахь хөндлөнгийн харилцагч талуудын оролцоо нь ТАБ өөрт олгогдсон бүрэн эрхийн дагуу ажлаа төлөвлөж, хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хангалттай хөрөнгө нөөцтэй байх эсэхэд нөлөөлж болохоор байна.” гэж тусгажээ. Эндээс үзэхэд ТАБ-ын “санхүү”-гийн бүрэн бие даасан хараат бус байдлыг алдагдуулж ирснийг харуулж байна.

Төрийн аудитын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1⁴-д заасны дагуу ТАБ-ын 2023 оны төсөвт урсгал санхүүжилтэд 28,848.8 сая төгрөг (хөрөнгийн зардал батлагдаагүй) батлагдсан нь өмнөх онтой харьцуулахад 3,870.0 сая төгрөг буюу 13.4 хувиар нэмэгдсэн байна.

⁴ Үндэсний аудитын газрын төсвийг түүний саналыг үндэслэн УИХ хэлэлцэн батална. Төсөв нь УАГ үйл ажиллагаагаа хараат бусаар хэрэгжүүлэх шаардлагыг хангасан байна.

4.2. Төсвийн гүйцэтгэл:

ТАБ-ын хэмжээнд 2023 онд 28,848.8 сая төгрөгийн зардлыг зарцуулахаар батлагдаж, гүйцэтгэлээр (2024 оны 2 дугаар сарын 26-ны байдлаар) 28,602.9 сая төгрөг зарцуулж, батлагдсан төсвийг 0.8 хувь буюу 245.9 сая төгрөгөөр хэмнэсэн байна.

Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.5⁵-д заасан хугацаа болоогүй байгаа тул МУЕА-ын 2023 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл болон аудитын дүгнэлт гараагүй байна. Иймд ТЕЗ-ийн 2023 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлд үнэлгээ хийгдээгүй болно.

УИХ-ын 2023 оны 7 дугаар сарын 6-ний өдрийн 65 дугаар тогтоолоор ТАБ-ын албан хаагчдын албан тушаалын цалингийн хэмжээг 47.4-77.1 хувиар нэмэгдүүлэн тогтоосон байна.

Говь-Алтай аймаг дахь ТАГ-аас бусад YAГ, 20 аймаг, нийслэл дэх ТАГ-ууд өөрийн эзэмшлийн ажлын байргүй Засгийн газрын болон орон нутаг дахь төр захиргааны байранд үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Үүнээс YAГ болон Нийслэл дэх ТАГ-ууд тайлант онд ажлын байрны түрээсийн зардалд нийт 360.5 сая төгрөгийг зарцуулжээ. (YAГ-235.6 сая төгрөг, Нийслэл дэх ТАГ-124.9 сая төгрөг)

YAГ-ын хувьд Засгийн газрын 2002 оны 120 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар батлагдсан төрийн албан хаагчийн ажлын өрөөний талбайн хэмжээ болон ажлын байр хүрэлцээгүй зэргээс шалтгаалан 4 зохион байгуулалтын бүтцийн нэгж (ХБТГ, ЧБГ, ДАХҮШГ, МТТ) хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжийн байранд түрээсийн төлбөр төлж үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа нь Төрийн аудитын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.10⁶ дахь заалттай нийцэхгүй байна.

Иймд ТАБ-ын албан хаагчдын ажил нөхцөлийг сайжруулж, ажлын байрны асуудлыг шийдвэрлүүлж, хуулийн заалтыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

YAГ-ын төсвийн гүйцэтгэлийн талаар:

YAГ-ын төсвийн нийт зардлын гүйцэтгэл 13,193.6 сая төгрөг буюу 99.2 хувьтай байгаа нь урсгал шилжүүлэг 100.8 сая төгрөгөөр (тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж-15.6 сая, нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал-85.2 сая) цалин, нийгмийн даатгалын зардал 2.1 сая төгрөгөөр, бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний төлбөр 0.2 сая төгрөгөөр тус тус дутуу зарцуулсантай холбоотой байна.

Хүснэгт-11. Төсвийн гүйцэтгэлийн шинжилгээ:

Үзүүлэлт	2022 он		2023 он		Өмнөх оноос		Батлагдсан төсвөөс	
	Төлөвлөгөө /сая.төг/	Гүйцэтгэл /сая.төг/	Төлөвлөгөө /сая.төг/	Гүйцэтгэл /сая.төг/	Дүн / буурсан -, нэмэгдсэн+ сая.төг/	Хувь /буурсан- өссөн+/ %	Дүн /дутуу -, илүү+ сая.төг/	Хувь /буурсан -, өссөн+/ %
Нийт зардлын дүн	11,917.1	11,666.1	13,296.8	13,193.6	1,527.5	13.1	-103.2	-0.8

⁵ төсвийн ерөнхийлөн захирагч хагас жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг жил бүрийн 8 дугаар сарын 15-ны дотор санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад, жилийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг дараа оны 4 дүгээр сарын 05-ны дотор төрийн аудитын төв байгууллагад хүргүүлж, аудит хийсэн тайланг жил бүрийн 4 дүгээр сарын 25-ны дотор санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлэх;

⁶ Төрийн аудитын дээд байгууллагын байр төрийн хамгаалалтад байна.

Урсгал зардлын дүн	10,480.6	10,229.5	13,296.8	13,193.6	2,964.1	29.0	-103.2	-0.8
Цалин хөлс,	5,696.9	5,589.1	7,416.2	7,414.0	1,824.9	32.7	-2.2	-
Ажил олгогчоос төлөх НДШ	741.3	702.4	934.3	934.3	231.9	33.0	-	-
Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	331.5	330.6	235.6	235.6	-95.0	-28.7	-	-
Хангамж, бараа материалын зардал	201.3	201.3	147.3	147.3	-54.0	-26.8	-	-
Эд хогшил, урсгал засварын зардал	202.0	201.6	149.9	149.9	-51.7	-25.6	-	-
Томилолт, зочны зардал	115.0	105.6	150.3	150.3	44.7	42.3	-	-
Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний зардал	2,744.9	2,661.1	2,612.4	2,612.2	-48.9	-1.8	-0.2	-
Бараа үйлчилгээний бусад зардал 71.4		69.1	57.1	57.1	-12.0	-17.4	-	-
Урсгал шилжүүлэг	376.3	368.7	1,593.7	1,492.9	1,124.2	304.9	-100.8	-6.3
Хөрөнгийн зардал	1,436.5	1,436.6	-	-	-1,436.6	-100.0	-	-
Зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэр	11,917.1	11,666.1	13,296.8	13,196.5	1,530.4	13.1	-100.3	-0.8
Улсын төсвөөс санхүүжих	11,917.1	11,666.1	13,296.8	13,196.5	1,530.4	13.1	-100.3	-0.8

Эх сурвалж: Үндэсний аудитын газрын 2023 оны санхүүгийн тайлан

ҮАГ-т 2023 онд нийт зардалд 13,296.8 сая төгрөг батлагдаж, гүйцэтгэлээр 13,193.6 сая төгрөг зарцуулж, батлагдсан төсвийг 0.8 хувь буюу 103.2 сая төгрөгөөр дутуу зарцуулжээ.

Нийт зардлын 62.8 хувийг ажиллагсдын цалин хөлс болон НДШ-ийн зардалд, 19.7 хувийг бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээний төлбөрт, 11.3 хувийг бусад урсгалд шилжүүлэгт, 1.7 хувийг байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардалд, 1.1 хувийг эд хогшил, урсгал засварын зардалд, 1.1 хувийг хангамж бараа материалын зардалд, 2.3 хувийг бусад зардалд тус тус зарцуулсан байна.

4.3. Санхүүгийн тайлагнал, нягтлан бодох бүртгэл

УАГ-ын 2023 оны жилийн эцсийн санхүүгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.1-д заасан хугацаанд гаргаж, УИХ-ын даргын захирамжаар томилогдсон “Мишээл од Аудит” ХХК-аар санхүүгийн тайланд баталгаажуулах аудит хийлгэж, “Өөрчлөлтгүй” дүгнэлт авсан байна.

Тайлант оны жилийн эцсийн санхүүгийн байдлын тайлангаарх нийт хөрөнгийн дүн өмнөх оноос 1,833.6 сая төгрөгөөр буюу 31.7 хувиар буурчээ.

Хүснэгт 12. Санхүүгийн байдлын тайлангийн үзүүлэлт:

д/д	Балансын зүйл	2022 он		2023 он		Өмнө онтой харьцуулахад	
		Дүн /сая.төг/	Нийт хөрөнгийн дүнд эзлэх хувь	Дүн /сая.төг/	Нийт хөрөнгийн дүнд эзлэх хувь	Дүн /буурсан -, нэмэгдсэн+ сая.төг/	Хувь /буурсан -, өссөн+ /
1.	Мөнгөн хөрөнгө	1,730.4	29.9	189.0	4.8	-1,541.4	-89.1
2.	Авлага	1,645.2	28.4	1,090.5	27.6	-554.7	-33.7
3.	Урьдчилгаа	143.3	2.5	8.7	0.2	-134.6	-93.9
4.	Бараа материал	138.9	2.4	457.7	11.6	318.8	229.5
5.	Эргэлтийн хөрөнгийн дүн	3,657.8	63.2	1,745.9	44.1	-1,912.0	-52.3
6.	Биет хөрөнгө	2,047.9	35.4	2,040.5	51.6	-7.4	-0.4
7.	Биет бус хөрөнгө	82.6	1.4	168.3	4.3	85.7	103.8
8.	Эргэлтийн бус хөрөнгийн дүн	2,130.5	36.8	2,208.8	55.9	78.3	3.7
9.	Нийт хөрөнгийн дүн	5,788.3	100.0	3,954.7	100.0	-1,833.6	-31.7
10.	Богино хугацаат өр төлбөр	1,369.2	23.7	956.6	24.2	-412.6	-30.1
11.	Өр төлбөрийн дүн	1,369.2	23.7	956.6	24.2	-412.6	-30.1
12.	Засгийн газрын хувь оролцоо	553.2	9.6	553.2	14.0	-	-
13.	Хуримтлагдсан үр дүн	3,675.3	63.5	2,254.2	57.0	-1,421.1	-38.7
14.	Өмнөх үеийн үр дүн	3,595.0	62.1	3,675.2	92.9	80.2	2.2
15.	Тайлант үеийн үр дүн	80.3	1.4	-1,421.0	-35.9	1,501.3	1,869.6
16.	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	190.6	3.3	190.6	4.8	-	-
17.	Өр төлбөр ба эзний өмчийн дүн	5,788.3	100.0	3,954.7	100.0	-1,833.6	-31.7

Эх сурвалж: Үндэсний аудитын газрын 2023 оны санхүүгийн тайлан

Дээрх хүснэгтээс үзэхэд өмнөх оны үзүүлэлтээс нөлөө бүхий өөрчлөлт гарсан хуримтлагдсан үр дүн, мөнгөн хөрөнгө, дансны авлага, бараа материал, богино хугацаат өр төлбөрийн данснууд байна.

4.4. Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилт

Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтэд хийсэн үнэлгээгээр тус хуулийн 6 дугаар зүйл болон “Шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журам”-ын 3.1, 3.2-д заасан мэдээллийг шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудаст ил тод байршуулсан эсэхийг хамруулан шалгахад дараах байдалтай байна. Үүнд:

ТЕЗ тайлант хугацаанд байршуулбал зохих нийт 145 мэдээллээс 86.2 хувийг, ҮАГ нийт 171 мэдээллээс 92.4 хувийг тус тус хуульд заасан хугацаанд нь бүрэн байршуулжээ.

4.5. Худалдан авах ажиллагаа

ТАБ-ын хэмжээнд тайлант хугацаанд 497.5 сая төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 5 арга хэмжээ бүхий худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөө батлагдаж, гүйцэтгэлээр 447.0 сая төгрөгийн төсөв бүхий 5 арга хэмжээний хүрээнд бараа, ажил үйлчилгээг урсгал төсвөөс худалдан авалт хийж, батлагдсан төсвийг 50.5 сая төгрөгөөр дутуу зарцуулсан байна.

5. ДҮГНЭЛТ

Системчилсэн үнэлгээний явцад цуглуулсан нотлох зүйл, үнэлгээний дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг хийж байна. Үүнд:

- ТАБ нь УИХ-ын ТБХ-ны тогтоол болон МУЕА-ын тушаалаар баталсан 2023 онд гүйцэтгэх аудитын сэдвийн хүрээнд 60 аудитыг гүйцэтгэснээс 58 аудит буюу 96.7 хувийг бүрэн хэрэгжүүлж, 1 аудит тайлагналын шатанд, 1 аудит 2024 онд шилжиж, онд дамжсан аудитын тоо өмнөх оноос 75.0 хувиар буурсан байна.
- ТАБ нь 2023 онд “Аудитын шийдвэрийн хэрэгжилт, түүний үр нөлөө, ил тод, хариуцлагатай байдлыг сайжруулах” зорилтыг дэвшүүлэн гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан 27 арга хэмжээг хэрэгжүүлж, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээгээр дундажаар 80.0 хувьтай үнэлэгдэж, шийдвэрийн хэрэгжилт 2019 оноос 4 дахин, 2022 оноос 23.0 хувиар тус тус нэмэгдсэн нь УИХ-аас 2023 онд Төрийн аудитын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлд 20.5 дахь заалтыг нэмж, 42 дугаар зүйлийн 42.2 дахь заалтад нэмэлт өөрчлөлт оруулсан нөлөөлжээ.
- ТАБ-ын албан хаагчдын 73.1 хувь нь 6 ба түүнээс дээш жил тус байгууллагад ажилласан, 75.1 хувь нь санхүү, нягтлан бодох бүртгэл, эдийн засагч мэргэжлийн албан хаагч байгаа нь хүний нөөцийн тогтвор суурьшил, мэргэшсэн байдал, залгамж чанарыг хадгалах зарчмыг хэрэгжүүлж буйг харуулж байна.
- ТАБ-ын албан хаагчдын ажлын ачаалал их, хүний нөөцийн хувьд дутагдалтай байгаагаас шалтгаалан аудит хийхэд тухайн салбарын чиглэлээр мэргэшсэн аудиторыг бэлтгэж, ТАБ-ын орон тоог (ялангуяа орон нутаг дахь ТАГ-ын) нэмэгдүүлэх болон орон нутгийн нэмэгдлийг олгох хууль, эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх шаардлагатай байна.

- Тайлант хугацаанд цахим сургалт, хөгжлийн нэгдсэн системийг хөгжүүлж, 58 удаагийн сургалт зохион байгуулсны 80 гаруй хувь нь албан хаагчдын мэргэжлийн арга зүй, үр чадварыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн сургалтууд болж, хүний нөөцөө сургах, хөгжүүлэх ажлыг үр дүнтэй зохион байгуулсан байна.
- ТАБ-н хэмжээнд 2023 оны гүйцэтгэлээр (2024 оны 02 дугаар сарын 26-ны байдлаар) батлагдсан төсвийг 245.9 сая төгрөгөөр, ҮАГ-ын хувьд 103.2 сая төгрөгөөр тус тус дутуу зарцуулжээ.
- Засгийн газрын 2002 оны 120 дугаар тогтоолоор баталсан төрийн албан хаагчийн өрөөний талбайн хэмжээ болон ажлын байрны хүрэлцээгүйгээс шалтгаан ҮАГ-ын зарим зохион байгуулалтын бүтцийн нэгжүүд хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжийн байранд түрээсийн төлбөр төлж үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа нь Төрийн аудитын тухай хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.10 дахь заалттай нийцэхгүй байна. Иймд ажлын байрны асуудлыг шийдвэрлэх шаардлагатай байна.
- ТЕЗ нь шилэн дансны цахим хуудсанд мэдээлбэл зохих нийт 145 мэдээллийн 86.2 хувийг, ҮАГ нийт 171 мэдээллийн 92.4 хувийг тус тус хуульд заасан хугацаанд нь бүрэн байршуулсан байна.
- Тайлант хугацаанд төлөвлөсөн худалдан авах ажиллагааг хуулийн дагуу зохион байгуулж, батлагдсан төсвийг 50.5 сая төгрөгөөр дутуу зарцуулжээ.

Нээлттэй аудит

Сайн засаглалыг дэмжих

- Төрийн аудитын байгууллагаас гүйцэтгэх аудитын сэдэвт саналаа өгөх
- Төрийн аудитын байгууллагаас гүйцэтгэсэн аудитын тайлантай танилцах
- Өөрийн санал, мэдээллийг төрийн аудитын байгууллагад хүргүүлэх

open.audit.mn веб сайтад аудитын тайланг тогтмол байршуулж байна

2021 оноос хойш **159,230** удаагийн хандалт хийжээ

2021 онд **896** тайлан
2022 онд **2761** тайлан
2023 онд **4315** тайлан

open.audit.mn
сайтад байршуулжээ

Аудитын тайланг иргэдэд хүргэхийн тулд **ДЭЛГЭРЭНГҮЙ, ХУРААНГҮЙ, ИНФОГРАФИК** хувилбараар байршуулж байна

www.open.audit.mn

